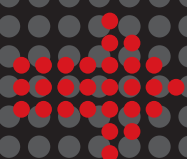

Conciutadania Intercultural / 10

Tot un Món

MATERIAL DIDÀCTIC

2

Miquel Àngel Essomba

Fundació Jaume Bofill

Introducció

GUIA PER AL PROFESSORAT

Una eina per al desenvolupament del currículum

GUIA PER AL PROFESSORAT

Viure l'experiència d'emigrar a Catalunya

PROJECTE PER A CICLE SUPERIOR DE PRIMÀRIA I PRIMER CICLE D'ESO

GUIA PER AL PROFESSORAT

Aprendre a conviure en la interculturalitat

PROJECTE PER A SEGON CICLE D'ESO

GUIA PER AL PROFESSORAT

Dignitat i justícia per a tothom

PROJECTE PER A BATXILLERAT I CICLES FORMATIUS

ACTIVITATS PER A L'ALUMNAT

Viure l'experiència d'emigrar a Catalunya

PROJECTE PER A CICLE SUPERIOR DE PRIMÀRIA I PRIMER CICLE D'ESO

ACTIVITATS PER A L'ALUMNAT

Aprendre a conviure en la interculturalitat

PROJECTE PER A SEGON CICLE D'ESO

ACTIVITATS PER A L'ALUMNAT

Dignitat i justícia per a tothom

PROJECTE PER A BATXILLERAT I CICLES FORMATIUS

Introducció

TOT UN MÓN a l'escola

Dir que la immigració esdevé un dels reptes de futur de la nostra societat suposa, avui ja, una redundància. Catalunya és i serà un país immers en la globalització, de la qual la immigració n'és una de les conseqüències més palpables, i haurà de continuar mirant de donar resposta a aquest fenomen global.

El principi que garanteix i orienta una inclusió adequada dels immigrants és la cohesió social. I aquesta cohesió, al nostre país, passa necessàriament per la generació d'espais i projectes en els quals tots els ciutadans tenen l'oportunitat d'interactuar i d'obtenir informació ajustada a la realitat en condicions d'objectivitat. Només des de l'acció en aquest sentit es pot prevenir la discriminació i el racisme allí on no ha aparegut, o preparar la intervenció en aquells indrets on ja és, dissortadament, una realitat.

L'educació en general, i l'escola en particular, tenen un rol central a l'hora d'estructurar espais i projectes. Es tracta d'una institució per on passen tots els futurs ciutadans, el que significa una gran oportunitat per arribar al màxim de gent possible. D'altra banda, la pròpia finalitat dels centres educatius consisteix precisament a ajudar a fomentar uns valors favorables a la convivència i a la diversitat, un encaix perfecte quan parlem d'immigració. En darrer terme, pel marc escolar no només hi passen infants i joves, sinó també adults i amb ells oportunitats d'incidència sobre el conjunt de les comunitats.

Els centres educatius sovint es troben en la situació de voler assumir el repte de la immigració com a propi i proporcionar-li un lloc destacat en el seu projecte educatiu i curricular. Per l'altre costat, es troben mancats d'idees i de recursos per impulsar accions concretes. Aquest material didàctic pretén contribuir a anar resolent aquesta mancança. Aprofitant el programa «Tot un Món», produït i emès per Televisió de Catalunya, es vol acostar el fenomen migratori a les aules des d'un enfocament que s'escapa de l'alarmisme o de la falsa tolerància.

L'activitat educativa que proposem de realitzar al voltant d'aquest programa es contextualitza en un marc ampli que podríem denominar una educació per a la ciutadania.

Aquesta orientació parteix de les següents premisses teòriques, properes a un enfocament socioconstructivista:

- Una educació per a la ciutadania respecte del tema de la immigració ha de tenir en compte dues dimensions: la sociopolítica –els drets i deures propis de cada ciutadà en general, i del ciutadà d’origen estranger en particular– i la simbolicocultural –les característiques culturals comunes i específiques de l’entorn immediat, familiar i global que els concerneixen–.
- El procés de facilitació d’espais i oportunitats per a l’aprenentatge ha de contemplar un procés creixent de complexitat cognitiva i socioafectiva, d’acord amb les possibilitats evolutives i de desenvolupament de la persona a cada moment. Aquests estadis de facilitació van des de la presa de consciència a la presa d’un posicionament personal, passant per la comprensió dels fenòmens culturals i polítics de la societat, així com l’adquisició de competència crítica per situar-se davant d’aquests.
- Convé combinar activitats que plantegin tant aspectes de mirada interior del subjecte amb vista a la transformació personal com aspectes de mirada a l’exterior, on s’ha de produir un aprenentatge pel que fa a l’entorn social i cultural.
- És important combinar activitats que plantejin tant aspectes de caràcter descriptiu com de caràcter problematitzador d’allò après, pas imprescindible per provocar una construcció de coneixement sobre la realitat de la immigració que sigui emancipada, lliure i en condicions d’igualtat.
- El disseny dels distints estadis de treball ha de respondre a una lògica global i circular que condueixi la persona a través d’un recorregut d’aprenentatge que comença i acaba en el mateix lloc, però que canvia la perspectiva i la competència social pel que fa als temes identitaris i de ciutadania d’aquell que l’ha recorregut.

Característiques del material didàctic

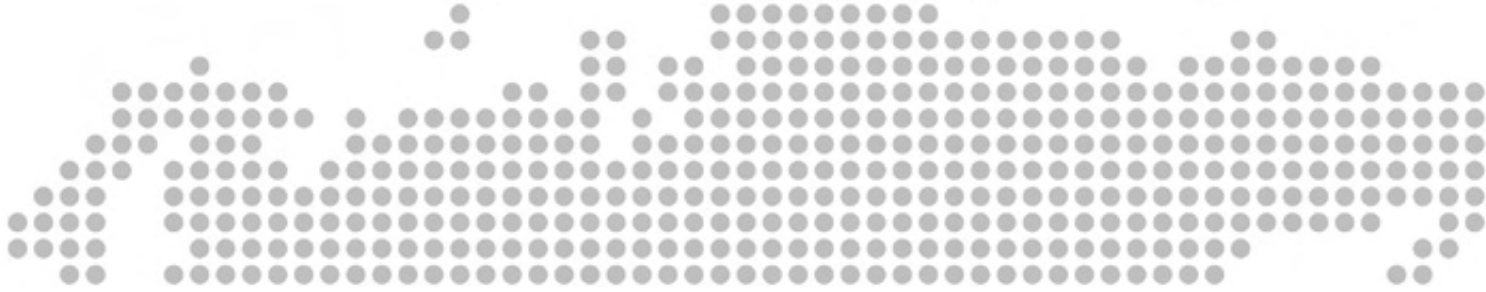
Aquest material és la segona part d’un d’editat l’any 2007 sobre el mateix programa televisiu.

Si bé en la primera part existia una clara orientació cognitiva en el conjunt de les propostes de treball, en aquesta segona hem procurat introduir una dimensió més socioafectiva. La conformació de les actituds envers a la immigració no només depèn d’una informació correcta i suficient, sinó també de la percepció subjectiva i la vivència emocional que es tingui del fenomen.

En aquest sentit, el denominat “mètode socioafectiu” esdevé una estratègia potent a l’hora d’aconseguir l’eliminació de prejudicis i estereotips que distorsionen la imatge de la nova ciutadania. Aquest mètode també permet bastir una adhesió afectiva positiva envers una societat que és diversa des d’un punt de vista de l’origen cultural.

El mètode socioafectiu consisteix en la combinació simultània de tres accions:

- **Simulació** – La simulació d’una situació real permet en primer lloc una aproximació vivencial al tema en la qual les emocions ocupen un espai destacat. També possibilita una distància òptima que facilita que els participants no se sentin qüestionats i accedeixin d’una manera indirecta a l’assumpte en qüestió.
- **Reflexió** – La reflexió sobre l’experiència viscuda en la simulació no és el mateix que la reflexió en abstracte sense un significat vivencial. Reflexionar sobre allò viscut ajuda els participants a incrementar la capacitat de pensar les situacions reals que s’hi assemblin d’una manera òptima.
- **Acció** – La simulació i la reflexió sobre aquesta simulació han de concloure en acció. Altrament, els participants corren el risc de quedar-se en la construcció d’una experiència d’aprenentatge descontextualitzada i “políticament correcta” que no es correspongui amb la realitat social en la qual viuen els participants.

En aquesta segona part de *TOT UN MÓN. Material didàctic* proposem simulacions, estudis de casos i disseny d'accions que persegueixen els beneficis d'aquest mètode que s'adreça directament al canvi d'actituds.

Estructura del material didàctic

El material didàctic que presentem consta de dues parts, una adreçada al professorat amb orientacions didàctiques i l'altra adreçada a l'alumnat. Cada part es divideix en tres nivells, segons l'alumnat destinatari:

- Nivell 1. S'adreça als nois i noies que estudien el cycle superior de l'educació primària i el primer cycle de l'ESO (10-14 anys). La finalitat bàsica consisteix a fomentar una receptivitat sobre els temes relacionats amb la immigració des d'una actitud d'empatia.
- Nivell 2. S'adreça a nois i noies que estudien el segon cycle de l'ESO (14-16 anys). La finalitat bàsica consisteix a generar una actitud de resposta davant de les problemàtiques associades a la realitat de la immigració, partint de l'estudi de casos com a eina per aproximar-se d'una manera rigorosa a aquesta realitat i fomentar la creació de propostes.
- Nivell 3. S'adreça a nois i noies que estudien el batxillerat o un cycle formatiu de grau mitjà o superior (16-20 anys). També es pot aplicar al treball amb persones adultes. La finalitat bàsica consisteix a generar una actitud de valoració davant de les problemàtiques associades a la realitat de la immigració, partint de la proposta d'accions com a eina per aproximar-se d'una manera rigorosa a aquesta realitat i fomentar la creació de propostes.

Les orientacions per al professorat tenen una estructura comuna:

- Orientacions generals – S'hi recullen reflexions psicopedagògiques que han fonamentat el disseny didàctic de les activitats.
- Seqüència didàctica de les unitats temàtiques – S'hi expliquen les fases i la proposta de dedicació horària per dur a terme les activitats.
- Idees clau – S'hi poden trobar els continguts nuclears que cal tenir presents a l'hora de treballar les activitats amb l'alumnat.

- Exemple de desenvolupament d'una unitat didàctica – S'hi pot llegir una mostra en detall sobre com dur a terme una unitat temàtica, que es pot repetir per a cadascuna de les altres quatre restants (per a cada nivell n'hi ha cinc en total).
- Criteris d'avaluació – S'hi expliciten els referents vàlids per constatar si l'alumnat ha assolit els aprenentatges pretesos per a cada unitat temàtica.

El material de l'alumnat està estructurat en tres nivells. Cada nivell té cinc unitats que giren al voltant d'un tema relacionat amb un clip o capítol del programa TOT UN MÓN. L'estructura de les unitats varia en funció del nivell:

- Nivell 1. Apartats:

LLEGIU – Us presentem un tema.
PENSEU – Us presentem un cas concret.
ACTUEU – Us convidem a construir una alternativa.

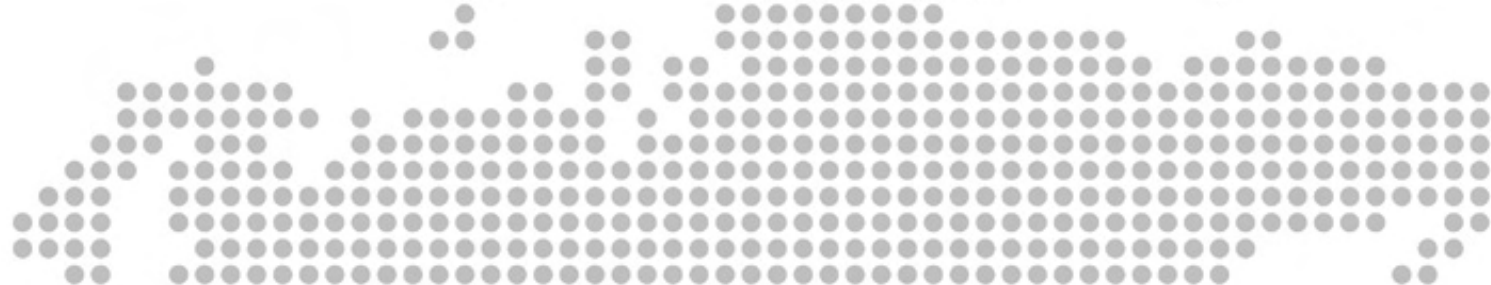
- Nivell 2. Apartats:

ANALITZEU – Estudieu el cas que us presentem i identifiqueu-ne les claus. Ajudeu-vos de les preguntes guia que trobareu al final del text.
RESOLEU – Mireu el clip relacionat amb aquest cas. S'hi descriu una bona pràctica. Apliqueu les estratègies que observeu al vostre cas.

- Nivell 3. Apartats:

OBSERVEU – Mireu el clip de TOT UN MÓN que us presentem i analitzeu-ne els components principals i el repte social que planteja.
REFLEXIONEU – Llegiu el text següent individualment i assenyaleu les idees que es relacionen directament amb aspectes observats en el clip.
PLANIFIQUEU – Llegiu el text que teniu a continuació i elaboreu en petits subgrups una proposta de principis i de petites accions socials que caldria desenvolupar a Catalunya sobre el tema treballat.

A continuació, adjuntem una taula amb les unitats temàtiques de cada nivell, el clip de TOT UN MÓN que s'hi relaciona i els descriptors temàtics de cada unitat.

UNITAT TEMÀTICA	CAPÍTOL DE TOT UN MÓN	DESCRIPTOR TEMÀTIC
Nivell 1		
1	<i>Paper mullat</i>	<ul style="list-style-type: none"> • Immigració econòmica • “Sense papers” • Regularització
2	<i>Anar i tornar</i>	<ul style="list-style-type: none"> • Mobilitat fronterera • Mite del retorn • Integració
3	<i>Diversitat a la pell</i>	<ul style="list-style-type: none"> • Drets laborals • Discriminació • Racisme
4	<i>Es lloga pis</i>	<ul style="list-style-type: none"> • Dret a l’habitatge • Gueto • Concentració
5	<i>Parlo sense vergonya</i>	<ul style="list-style-type: none"> • Llengua • Plurilingüisme • Actitud lingüística
Nivell 2		
1	<i>Síndrome d’Ulisses</i>	<ul style="list-style-type: none"> • Salut mental i atenció psicològica • Desarrelament i transnacionalitat
2	<i>Escola i barri</i>	<ul style="list-style-type: none"> • Èxit escolar • Prevenció de conflictes • Comunitat
3	<i>Immigració i mitjans</i>	<ul style="list-style-type: none"> • Reconeixement • Estereotips • Visibilitat
4	<i>Mediant</i>	<ul style="list-style-type: none"> • Diàleg • Mediació • Codis culturals
5	<i>El parc de Calella</i>	<ul style="list-style-type: none"> • Por al desconegut • Barreres • Convivència
Nivell 3		
1	<i>Parlem de guetos</i>	<ul style="list-style-type: none"> • Guetització • Classe social • Homogeneïtat i diversitat
2	<i>Panjabis d’Olot</i>	<ul style="list-style-type: none"> • Exclusió • Comunitat • Socialització
3	<i>Darrere l’imam</i>	<ul style="list-style-type: none"> • Islamofòbia • Religió • Llibertats i drets
4	<i>Parlem de dones</i>	<ul style="list-style-type: none"> • Desigualtat • Discriminació • Gènere
5	<i>El meu carrer</i>	<ul style="list-style-type: none"> • Conflicte • Convivència • Estereotips

GUIA PER AL PROFESSORAT

Una eina per al desenvolupament del currículum

Educació Primària	13
Educació Secundària Obligatòria	16
Educació Secundària Postobligatòria	19

UNA EINA PER AL DESENVOLUPAMENT DEL CURRÍCULUM

Educació Primària

La proposta TOT UN MÓN és perfectament compatible amb el currículum de l'educació primària, i pot esdevenir una bona eina per al seu desenvolupament, especialment en el cicle superior. En l'article 2 del Decret 142/2007, de 26 de juny, pel qual s'estableix l'ordenació dels ensenyaments de l'educació primària. (DOGC núm. 4915, 29/06/2007), s'especifica que la finalitat de l'educació primària és, entre d'altres, “proporcionar a tots els nens i les nenes les competències que els permetin (...) adquirir les habilitats i les competències culturals i socials relatives a (...) la coresponsabilitat i la interdependència personal, a la resolució de problemes i als coneixements bàsics de la ciència, la cultura i la convivència, el rebuig de tot tipus de comportaments discriminatoris per raó de sexe; desenvolupar la competència d'expressar el que s'ha après, d'explicar amb raons coherents, fiables i ben justificades el seu punt de vista i la seva opinió, de saber escoltar el punt de vista dels altres amb respecte i d'arribar a acords quan sigui necessari (...)”.

Objectius de l'etapa

Si passem a analitzar els objectius de l'etapa, ràpidament observem la plena coincidència entre el sentit de TOT UN MÓN i el de l'educació primària. A continuació en destaquem els més significatius:

- a) Conèixer, valorar i aplicar els valors i les normes de convivència per ser un ciutadà o ciutadana lliure capaç de prendre compromisos individuals i col·lectius, respectar els drets humans i acceptar el pluralisme propi d'una societat democràtica.
- c) Adquirir habilitats per mantenir i millorar el clima de convivència, i per prevenir i resoldre conflictes de manera pacífica tant en l'àmbit familiar com en l'àmbit escolar i social.
- d) Conèixer, comprendre i respectar les diferents cultures i les diferències entre les persones, facilitar que les noies i els nois elaborin una imatge de si mateixos positiva i equilibrada i adquireixin autonomia personal,

la igualtat de drets i oportunitats entre homes i dones i la no-discriminació de persones amb discapacitats; defensar l'aplicació dels drets humans en tots els àmbits de la vida personal i social, sense cap tipus de discriminació.

- g) Conèixer, valorar i estimar l'entorn natural, social i cultural més proper, reforçant així el sentiment de pertinença i arrelament al país i la capacitat d'extrapolar aquests coneixements al món en general; comprendre, a partir de l'observació de fets i fenòmens senzills, els principals mecanismes que regeixen aquest entorn per tal de ser capaç de prendre compromisos responsables per mantenir-lo o introduir-hi elements de millora.
- j) Desenvolupar les capacitats afectives en tots els àmbits de la personalitat i en la manera de relacionar-se amb els altres, així com una actitud contrària a la violència, als prejudicis de qualsevol mena i als estereotips sexistes.
- k) Aplicar, en contextos diversos, els diferents coneixements adquirits i els recursos propis, a fi de resoldre de manera creativa problemes, situacions personals i necessitats de la vida quotidiana.

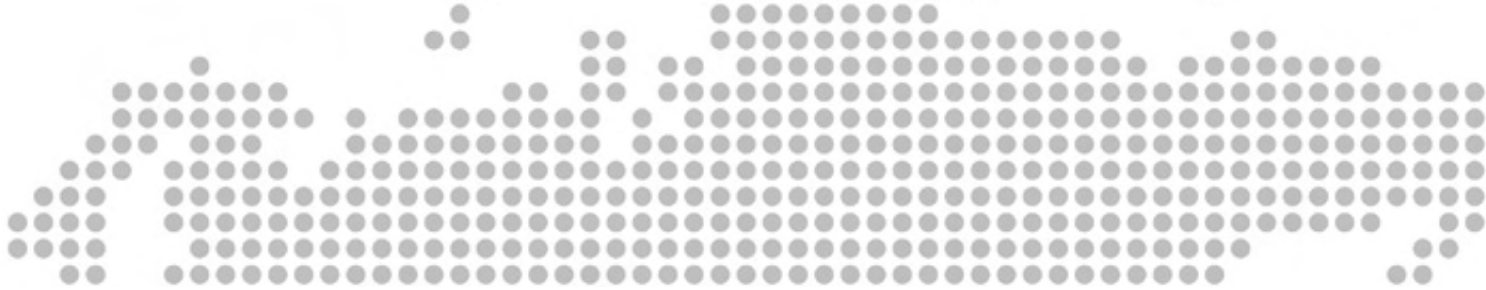
A més, la possibilitat de disposar de **TOT UN MÓN** reforça i amplia les oportunitats dels centres educatius a l'hora de desplegar la seva autonomia curricular, ja que, tal com diu l'article 18 del decret assenyalat, "el projecte educatiu tindrà en compte les característiques de l'entorn social, cultural i sociolingüístic del centre; farà palès el respecte al principi de no-discriminació i d'inclusió educativa com a valors fonamentals; i establirà els principis per a l'atenció a la diversitat de l'alumnat i l'acció tutorial, així com per a l'elaboració del pla de convivència i del projecte lingüístic del centre" (18.3), i també que "l'autonomia dels centres podrà comportar dur a terme, dins el marc que estableixi el Departament d'Educació, experiències innovadores, plans de treball, formes organitzatives diferenciades, modificacions de l'horari escolar i relacions específiques amb la comunitat local" (18.8).

En aquest sentit, podem entendre que aquest material didàctic respon al requeriment que el Decret estableix en el seu article dinovè, quan indica que "Els materials didàctics i els llibres de text que s'utilitzin han de respectar els principis, valors, llibertats, drets i deures constitucionals i estatutaris i s'han d'adequar al que estableix aquest Decret i a les normes de desenvolupament".

Competències de l'etapa

Les competències que potencia **TOT UN MÓN** poden concretar-se en aquelles que es troben en el marc de les denominades "Competències específiques centrades en conèixer i habitar el món". Es tracta d'un paquet de competències que es basen en els principis següents, els quals ens donen una idea aproximada d'allò que es proposa d'aprendre a l'alumnat de primària:

- Aprendre a conèixer implica tenir en compte l'enriquiment que proporcionen les relacions socials i, en especial, el diàleg intergeneracional, i valorar les aportacions, manifestacions i produccions culturals en la seva diversitat i pluralitat de gènere, temps i espai, com a part del patrimoni cultural de la humanitat.
- Aprendre a habitar el món requereix la comprensió per part de l'alumnat de la realitat que l'envolta, que es reconegui en la seva pertinença al grup i la societat, que interactui amb l'entorn i es comprometi a la seva millora.
- Els coneixements escolars han de permetre al nen i la nena comprendre i interpretar el món en què viu i facilitar-li la seva participació en la construcció d'una societat més humana. L'educació escolar ha de contemplar les situacions problemàtiques que tot ciutadà i ciutadana ha d'aprendre a administrar i solucionar en els camps concrets de l'educació científica i tecnològica i l'educació per a la salut, per al medi ambient i per al desenvolupament sostenible; l'educació social i per a la ciutadania.
- Si volem una major cohesió social, i una actitud responsable i participativa de les noies i els nois envers la comunitat escolar i l'àmbit local

cal, entre d'altres, la conscienciació de la pertinença social i comunitària, el coneixement dels valors en què es fonamenta la societat democràtica i el dels drets humans, el respecte per la diversitat, el desenvolupament d'habilitats socials, el funcionament participatiu de la institució escolar, el treball en equip, l'ús del diàleg en la resolució de conflictes, el plantejament crític dels hàbits de consum i dels estils de vida i el desenvolupament de projectes en comú.

Concretament, en aquest conjunt de competències s'hi troba la competència vuitena, denominada "Competència social i ciutadana", perfectament afí al nostre material didàctic. Assenyalem alguns principis i criteris que s'expliciten en el currículum sobre aquesta competència:

- Aquesta competència fa possible comprendre la realitat social en què es viu, cooperar, conviure i exercir la ciutadania democràtica en una societat plural, així com comprometre's a contribuir en la seva millora. Si bé aquesta competència manté vincles més estrets amb les àrees de ciències socials i d'educació per a la ciutadania, mobilitza recursos d'altres àrees del currículum.
- La dimensió ètica de la competència social i ciutadana suposa ser conscient dels valors de l'entorn, avaluar-los i reconstruir-los afectivament i racionalment per crear progressivament un sistema de valors propi i comportar-se en coherència amb aquests en afrontar una decisió o un conflicte. Això suposa entendre que no tota posició personal és ètica, si no està basada en el respecte a principis o valors universals com els que conté la Declaració dels Drets Humans.
- Significa alhora entendre els trets de les societats actuals, la seva creixent pluralitat i el seu caràcter evolutiu, a més de demostrar interès i comprensió de l'aportació que les diferents cultures han fet a l'evolució i progrés de la humanitat, i disposar d'un sentiment comú de pertinença a la societat on es viu. En definitiva, mostrar un sentiment de ciutadania global compatible amb la identitat local.
- També formen part d'aquesta competència aquelles habilitats socials que permeten saber que els conflictes de valors i interessos

intervenen en la convivència, resoldre'ls amb actitud constructiva i prendre decisions amb autonomia, emprant tant els coneixements sobre la societat com una escala de valors construïda per mitja de la reflexió crítica i el diàleg en el marc dels patrons culturals bàsics de cada regió, país o comunitat.

- L'exercici de la ciutadania implica disposar d'habilitats per participar activament i plena en la vida cívica, significa construir, acceptar i practicar normes de convivència d'acord amb els valors democràtics, exercir els drets, llibertats, responsabilitats i deures cívics, i defensar també els drets d'altri.
- En síntesi, aquesta competència suposa comprendre la realitat social en què es viu, afrontar la convivència i els conflictes emprant el judici ètic basat en els valors i pràctiques democràtiques, i exercir la ciutadania, actuant amb criteri propi, contribuint a la construcció de la pau i la democràcia, i mantenint una actitud constructiva, solidària i responsable davant el compliment dels drets i obligacions cívics.

Àrees de l'etapa

Quan entrem en el detall de les àrees curriculars, entenem que **TOT UN MÓN** pot resultar de més utilitat per al desenvolupament del coneixement del medi natural, social i cultural.

L'àrea de coneixement del medi natural, social i cultural de l'educació primària té com a objectiu el desenvolupament, entre d'altres, de les capacitats següents:

Capacitat 5 - Prendre consciència de pertinença a diferents àmbits socials i culturals, reconèixer la diversitat com a element enriquidor de la convivència, respectar la igualtat de drets i deures de les persones, reconeixent les pròpies responsabilitats.

Capacitat 12 - Participar en l'elaboració, realització i avaluació de projectes relacionats amb aspectes rellevants de l'entorn natural, social i cultural, amb la conservació del medi ambient i del patrimoni i amb accions solidàries i de justícia social.

Capacitat 13 - Apreciar el gaudi que comporta arribar a trobar explicacions racionals dels fets i problemes que s'identifiquen en el nostre entorn i de la utilitat de l'aplicació de procediments i actituds científiques.

Quan passem a analitzar els continguts propis del cicle superior, cicle al qual va adreçada la proposta de **TOT UN MÓN** a l'etapa de primària, observem que existeix un bloc de continguts curriculars que són molt vàlids per respondre a aquestes capacitats identificades, i que a més escauen amb el material didàctic. Aquest bloc porta per títol "Persones, cultures i societats", i d'entre els set continguts que s'hi identifiquen, voldríem destacar-ne els tres més rellevants des del punt de vista del tema que estem tractant, i que deixem a continuació:

- Reconeixement d'alguns trets de l'espai geogràfic mundial i anàlisi d'aspectes relatius als moviments migratoris i la globalització.
- Valoració dels drets i deures ciutadans i del paper individual i col·lectiu en la construcció d'un món més just i equitatiu, així com de la necessitat d'un compromís per la resolució de problemàtiques socials.
- Rebuig dels estereotips i prejudicis, així com de les situacions d'injustícia i discriminació, per raons de gènere, orientació afectiva, origen i creences, desenvolupant sentiments d'empatia i respecte amb els altres.

Educació Secundària Obligatòria

TOT UN MÓN és una proposta didàctica que també escau per al desenvolupament de l'educació secundària obligatòria (ESO). De fet, aquesta és l'etapa prioritària a la qual va adreçada. En l'article 2 del Decret 143/2007, de 26 de juny, pel qual s'estableix l'ordenació dels ensenyaments de l'educació secundària obligatòria (DOGC núm. 4915, 29/06/2007), s'especifica que la finalitat de l'educació primària és, entre d'altres, "el rebuig de tot tipus de comportaments discriminatoris (...) la coresponsabilitat i

la interdependència personal, (...) la comprensió dels elements bàsics del món en els aspectes científic, social i cultural, (...) les habilitats socials de treball i d'estudi amb autonomia i esperit crític, la sensibilitat artística, la creativitat i l'afectivitat de tots els nois i les noies".

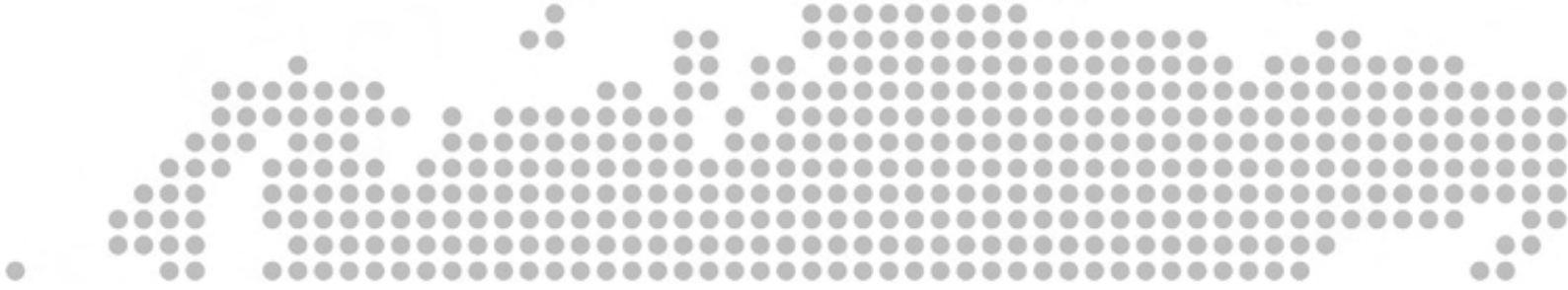
Objectius de l'etapa

Si passem a analitzar els objectius de l'etapa, ràpidament observem la plena coincidència entre el sentit de **TOT UN MÓN** i el de l'educació secundària obligatòria. A continuació en destaquem els més significatius:

- a) Assumir amb responsabilitat els seus deures i exercir els seus drets respecte als altres, entendre el valor del diàleg, de la cooperació, de la solidaritat, del respecte als drets humans com a valors bàsics per a una ciutadania democràtica.
- d) Enfortir les capacitats afectives en tots els àmbits de la personalitat i amb la relació amb els altres, i rebutjar la violència, els prejudicis de qualsevol tipus, els comportaments sexistes i resoldre els conflictes pacíficament.
- f) Conèixer, valorar i respectar els valors bàsics i la manera de viure de la pròpia cultura i d'altres cultures, i respectar-ne el patrimoni artístic i cultural.

A més, **TOT UN MÓN** pot esdevenir una bona eina a l'hora de dur a terme els projectes curriculars de transversalitat de l'etapa. Els diversos components de la proposta didàctica que presentem es poden integrar en:

- El treball de síntesi - El treball de síntesi està format per un conjunt d'activitats d'ensenyament-aprenentatge que s'han de fer en equip, concebudes per desenvolupar competències complexes i comprovar si s'ha aconseguit, i fins a quin punt, que l'alumnat sigui capaç de relacionar les competències bàsiques treballades en les diferents matèries per a l'aplicació i la resolució de qüestions i problemes relacionats amb la vida pràctica.

Aquest treball ha d'integrar continguts de diverses matèries i admet diverses concrecions temporals (article 9 del Decret referenciat).

- El projecte de recerca - En el quart curs tot l'alumnat ha de fer un projecte de recerca en equip. Aquest projecte ha d'estar constituït per un conjunt d'activitats de descoberta i recerca realitzades per l'alumnat al voltant d'un tema escollit i acotat, en part, per ell mateix, sota el guiatge del professorat (article 10 del Decret referenciat).

Competències de l'etapa

Les competències que potencia **TOT UN MÓN** poden concretar-se en aquelles que es troben en el marc de les denominades "Competències específiques centrades en conviure i habitar el món". Es tracta d'un paquet de competències que es basen en els principis següents, els quals ens donen una idea aproximada d'allò que es proposa d'aprendre a l'alumnat de secundària obligatòria, com una continuïtat de l'ensenyament obligatori iniciat a l'etapa de l'educació primària:

- Aprendre a conviure implica tenir en compte l'enriquiment que proporcionen les relacions socials i, en especial, el diàleg intergeneracional i valorar les aportacions, manifestacions i produccions culturals en la seva diversitat i pluralitat de gènere, temps i espai, com a part del patrimoni cultural de la humanitat.
- Aprendre a habitar el món requereix la comprensió per part de l'alumnat de la realitat que l'envolta, que es reconegui en la seva pertinença al grup i la societat, que interactui amb l'entorn i es compromet a la seva millora.
- Els coneixements escolars han de permetre al nen i la nena comprendre i interpretar el món en què viu i facilitar-li la seva participació en la construcció d'una societat més humana. L'educació escolar ha de contemplar les situacions problemàtiques que tot ciutadà i ciutadana ha d'aprendre a administrar i solucionar en els camps concrets de l'educació científica i tecnològica i l'educació per a la salut, per al

medi ambient i per al desenvolupament sostenible; l'educació social i per a la ciutadania.

- Si volem una major cohesió social, i una actitud responsable i participativa de les noies i els nois envers la comunitat escolar i l'àmbit local cal, entre d'altres, la conscienciació de la pertinença social i comunitària, el coneixement dels valors en què es fonamenta la societat democràtica i el dels drets humans, el respecte per la diversitat, el desenvolupament d'habilitats socials, el funcionament participatiu de la institució escolar, el treball en equip, l'ús del diàleg en la resolució de conflictes, el plantejament crític dels hàbits de consum i dels estils de vida i el desenvolupament de projectes en comú.

Concretament, en aquest conjunt de competències s'hi troba la competència vuitena, denominada "competència social i ciutadana", perfectament afí al nostre material didàctic. Assenyalam alguns principis i criteris que s'expliciten en el currículum sobre aquesta competència:

- Aquesta competència fa possible comprendre la realitat social en què es viu, cooperar, conviure i exercir la ciutadania democràtica en una societat plural, així com comprometre's a contribuir en la seva millora. Si bé aquesta competència manté vincles més estrets amb les àrees de ciències socials i d'educació per a la ciutadania, mobilitza recursos d'altres àrees del currículum.
- La dimensió ètica de la competència social i ciutadana suposa ser conscient dels valors de l'entorn, avaluar-los i reconstruir-los afectivament i racionalment per crear progressivament un sistema de valors propi i comportar-se en coherència amb aquests en afrontar una decisió o un conflicte. Això suposa entendre que no tota posició personal és ètica, si no està basada en el respecte a principis o valors universals com els que conté la Declaració dels Drets Humans.
- Significa alhora entendre els trets de les societats actuals, la seva creixent pluralitat i el seu caràcter evolutiu, a més de demostrar interès i comprensió de l'aportació que les dife-

rents cultures han fet a l'evolució i progrés de la humanitat, i disposar d'un sentiment comú de pertinença a la societat on es viu. En definitiva, mostrar un sentiment de ciutadania global compatible amb la identitat local.

- També formen part d'aquesta competència aquelles habilitats socials que permeten saber que els conflictes de valors i interessos intervenen en la convivència, resoldre'ls amb actitud constructiva i prendre decisions amb autonomia, emprant tant els coneixements sobre la societat com una escala de valors construïda per mitja de la reflexió crítica i el diàleg en el marc dels patrons culturals bàsics de cada regió, país o comunitat.
- L'exercici de la ciutadania implica disposar d'habilitats per participar activament i plena en la vida cívica, significa construir, acceptar i practicar normes de convivència d'acord amb els valors democràtics, exercir els drets, llibertats, responsabilitats i deures cívics, i defensar també els drets d'altri.
- En síntesi, aquesta competència suposa comprendre la realitat social en què es viu, afrontar la convivència i els conflictes emprant el judici ètic basat en els valors i pràctiques democràtiques, i exercir la ciutadania, actuant amb criteri propi, contribuint a la construcció de la pau i la democràcia, i mantenint una actitud constructiva, solidària i responsable davant el compliment dels drets i obligacions cívics.

Matèries de l'etapa

D'acord amb el que queda recollit en el Decret 143/2007, observem amb atenció que la matèria més afí a l'hora d'aprofitar al màxim **TOT UN MÓN** és la matèria de ciències socials, geografia i història.

La matèria de ciències socials, geografia i història a l'educació secundària obligatòria, d'acord amb el que diu el decret explícitament, té com a finalitat proporcionar a l'alumnat els coneixements científics i les habilitats per ubicar-se en el món, per esbrinar els orígens i les causes dels problemes socials actuals i per integrar-se en la societat, com a persona individual i com a membre d'un col·lectiu.

Es pretén aprofundir en els aprenentatges adquirits en l'etapa anterior en l'àrea de coneixement del medi natural, social i cultural, fent presents com a eixos vertebradors de l'àmbit social la geografia i la història, però no únicament aquestes, sinó amb la intervenció d'altres disciplines com l'economia, la sociologia, la filosofia, l'antropologia o la història de l'art.

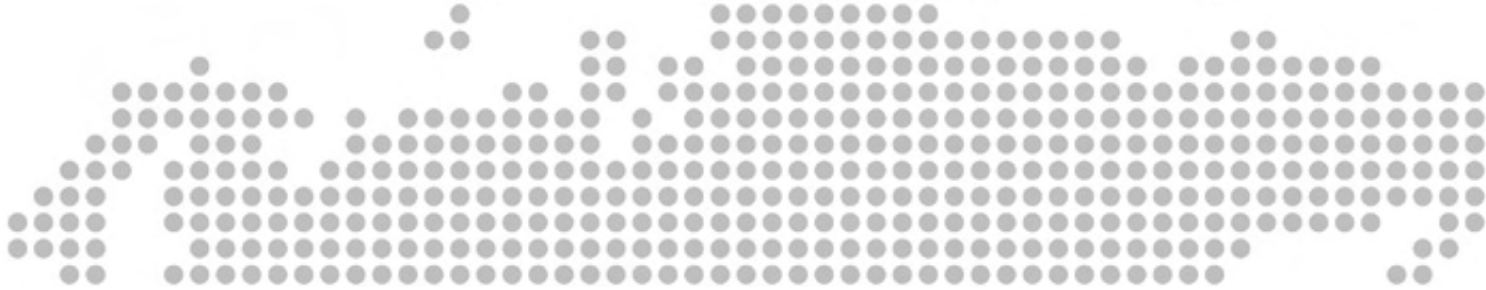
Les ciències socials, geografia i història han de facilitar el desenvolupament de la consciència ciutadana de l'alumnat. Aquesta consciència els ha de permetre donar sentit a les relacions entre el passat, el present i el futur, i a la seva identitat territorial i cultural. Aquestes relacions estan a la base de la consciència històrica i de l'educació de la temporalitat i permeten a l'alumnat d'ubicar-se en el present, i llegir-lo i interpretar-lo a la llum dels antecedents més immediats, dels segles **xx** i **xxi**. La identitat territorial i cultural permet, per la seva banda, l'adquisició d'una consciència de territorialitat, bàsica per entendre la globalització i les actuals relacions entre allò global i allò local i per poder emetre judicis i prendre decisions sobre l'impacte territorial i ambiental de determinades decisions polítiques i econòmiques que afecten simultàniament les realitats més properes i les més distants.

Pel que fa a les competències, el Decret segueix apuntant que les competències pròpies de la matèria de ciències socials estan estretament vinculades al bloc de competències que tenen molt a veure amb la competència social i ciutadana. D'aquestes en voldríem destacar les més rellevants des del punt de vista de **TOT UN MÓN**:

Competència 4 - Comprendre la interrelació i interdependència dels agents, els fets i els fenòmens socials, per conviure en un món global, complex, plural, desigual i en conflicte.

Competència 7 - Respectar i assumir la diversitat cultural com a font de riquesa personal i col·lectiva, per enriquir la pròpia identitat i afavorir la convivència.

Competència 8 - Desenvolupar un pensament crític i creatiu, analitzant els problemes socials rellevants i proposant solucions i alternatives a través del diàleg, l'empatia i la cooperació.

Competència 9 - Participar de forma activa en la presa de decisions en assumptes individuals i col·lectius i adquirir el sentit de responsabilitat compartida envers el patrimoni cultural i natural, exercint una ciutadania responsable i compromesa en les comunitats de pertinença.

Els objectius generals que el professorat es planteja des d'aquesta matèria perquè l'alumnat assoleixi aquestes competències són més d'una desena. En concret, aquells que tenen més relació amb el nostre material didàctic són els següents:

Objectiu general 4 - Identificar i localitzar en el temps i en l'espai els processos i esdeveniments rellevants de la història del món, posant èmfasi en Europa, Espanya i Catalunya. Assolir una perspectiva global de l'evolució de la humanitat que faciliti la comprensió de la pluralitat i de la diversitat social i cultural, i aplicar aquests coneixements a la interpretació del present, la comprensió del passat i la construcció del futur.

Objectiu general 5 - Prendre consciència de pertinença a diferents àmbits socials i culturals i de la igualtat de drets i deures dels individus, reconèixer la diversitat com a element enriquidor de la convivència, emetre judicis fonamentats i manifestar actituds de respecte cap a valors i opinions diferents del propi, valorant-los críticament.

Objectiu general 10 - Distingir els trets fonamentals de les societats democràtiques i valorar les consecucions de la democràcia i la vigència dels drets humans individuals i col·lectius i de les llibertats. Assumir els valors democràtics en la convivència escolar i de l'entorn, rebutjant situacions injustes i discriminatòries.

Objectiu general 11 - Identificar les causes d'alguns conflictes al llarg de la història i en l'actualitat, valorant la necessitat de trobar solucions dialogades als problemes. Assumir els valors de la cultura de la pau en el decurs de debats i tasques de grup, adoptant una actitud responsable, solidària, participativa i dialogant.

Acabem aquest repàs al currículum de l'educació secundària obligatòria deixant constància dels continguts comuns d'etapa que tenen més relació amb **TOT UN MÓN**:

- Contrast i valoració crítica d'informacions diferents, incloses les dels mitjans de comunicació, sobre un mateix fet o fenomen, valorant solucions i alternatives als problemes.
- Reconeixement dels drets i deures individuals i col·lectius, identificant i rebutjant les situacions de desigualtat, injustícia i discriminació, especialment les relatives al gènere, que afecten persones i col·lectius en el món.
- Identificació dels focus de conflicte en el món actual i valoració del diàleg i de la cooperació com a formes pacífiques de resolució de conflictes.
- Aplicació dels coneixements històrics a la comprensió i interpretació d'alguns dels problemes de l'actualitat, des d'una perspectiva global del món.

Educació Secundària Postobligatòria

L'educació secundària postobligatòria (d'ara endavant ESPO), que comprèn el batxillerat i els cicles formatius, no disposa d'un espai específic per tractar el tema de la immigració de forma concreta. Els motius poden ser diversos. D'una banda, es parteix del criteri d'haver treballat aquestes temàtiques en etapes anteriors (primària i ESO), per la qual cosa una reiteració de quelcom que ja ha estat assolit pot resultar innecessària.

En segon lloc, la pròpia orientació d'aquests estudis, que no és bàsica sinó d'especialització, restringeix les possibilitats d'introduir-hi temes transversals i/o d'actualitat. En el cas del batxillerat, el currículum té una direcció molt definida envers la via acadèmica i la preparació de l'accés a la universitat. I en el dels cicles formatius, de preparació per al món del treball en tècniques i procediments.

No obstant, que el currículum postobligatori disposi d'aquestes característiques no significa que els joves entre setze i vint anys no necessitin formar-se en temes d'immigració. En el cas que abordem, persones a la porta d'esdevenir ciutadans i ciutadanes de ple dret per la seva majoria d'edat, també necessiten trobar espais d'aprenentatge que els estimulin l'interès i els fomentin la competència a l'hora d'elaborar un criteri propi sobre el fenomen migratori a la nostra societat. I pensem que l'IES, igual que en el cas de l'ESO, pot continuar essent un marc propici per a aquest tipus d'educació en aquestes edats.

En conseqüència, en aquest apartat no ens dedicarem a establir la relació entre la proposta didàctica *TOT UN MÓN* i el currículum de batxillerat i de cicles formatius, sinó que aportarem unes propostes d'articulació del tema de la immigració a l'ESPO, amb la finalitat que els equips docents d'aquesta etapa hi puguin trobar recomanacions i suggeriments sobre com introduir la dimensió del fenomen migratori en el desenvolupament ordinari dels seus estudis.

En el cas del batxillerat, considerem les següents possibilitats d'utilització d'aquesta proposta didàctica:

- Si pensem en totes les modalitats del batxillerat, un espai adequat per desplegar-hi activitats que plantegin temes socials pot ser la tutoria setmanal. *TOT UN MÓN* és una proposta que planteja qüestions d'actualitat, sota un format d'activitat participativa i que requereix implicació individual i col·lectiva, per la qual cosa pot esdevenir una eina útil per al treball de la dinàmica grupal i, a més, introduir continguts presents en la realitat social amb tot el que això implica de motivació.
- Tanmateix, hem de reconèixer que l'especialitat de batxillerat que més escau per treballar *TOT UN MÓN* és la d'humanitats i ciències socials. En aquesta, trobem espais en les matèries de la part diversificada, com ara geografia, i de les matèries optatives tipificades, d'entre les quals destaquem sociologia.

- Seguint amb aquest mateix cas de l'especialitat d'humanitats i ciències socials, *TOT UN MÓN* pot marcar les línies generals d'un treball de recerca. Al llarg de la proposta didàctica del tercer nivell, s'hi inclouen suggeriments pel que fa a l'enfocament de diversos estudis que poden ser duts a terme.

En el cas dels cicles formatius de grau mitjà i/o grau superior, considerem les següents possibilitats d'utilització d'aquesta proposta didàctica:

- Es tracta d'una proposta didàctica útil a l'hora de realitzar sessions de tutoria, o impulsar projectes de centre que volen obrir-se a la realitat de l'entorn més enllà de l'ensenyament concret de les habilitats i les eines pròpies d'una professió.
- En el marc estricte del currículum, *TOT UN MÓN* pot esdevenir un material molt útil per treballar la formació ocupacional i laboral (FOL). Atès que la immigració que arriba actualment al nostre país és d'arrel econòmica i el tema del treball és un dels eixos principals a l'hora d'abordar-lo, aquesta proposta didàctica pot suggerir idees al professorat sobre com incorporar-ho.

GUIA PER AL PROFESSORAT

Viure l'experiència d'emigrar a Catalunya

PROJECTE PER A CICLE SUPERIOR DE PRIMÀRIA I PRIMER CICLE D'ESO

Orientació general	23
Seqüència didàctica de les unitats temàtiques	24
Idées clau	26
Exemple de desenvolupament d'una unitat temàtica	28
Criteris d'avaluació	32

Guia per al professorat

VIURE L'EXPERIÈNCIA D'EMIGRAR A CATALUNYA

Orientació general

El primer nivell d'aquest material didàctic va adreçat als nois i noies que estudien el cycle superior de l'educació primària i el primer cycle de l'ESO (10-14 anys). La finalitat bàsica consisteix a fomentar una receptivitat sobre els temes relacionats amb la immigració des d'una actitud d'empatia.

Entenem la receptivitat com la predisposició necessària que permet estar obert a rebre informació i reflexionar sobre un tema concret. Si no som receptius, no és possible connectar amb la proposta que se'ns vulgui fer. L'empatia com a actitud afavoreix que l'alumnat desenvolupi una receptivitat singular: aquella que procura comprendre els fets i els fenòmens no des del punt de vista propi sinó des del punt de vista de l'altre.

Per aconseguir-ho, allò que proposem és l'acostament a experiències quotidianes que viuen moltes persones immigrades en el seu dia a dia. Experiències que tenen molt a veure amb la injustícia i la desigualtat, i que demanen una reflexió des del punt de vista del qui n'està essent víctima.

En aquest sentit, l'ús del DVD és fonamental per fer aquesta aproximació. Hem seleccionat cinc històries de gent immigrada, i a partir d'aquestes proposem abordar cinc unitats temàtiques:

UNITAT TEMÀTICA	CAPÍTOL DE TOT UN MÓN	DESCRIPTOR TEMÀTICS
1	<i>Paper mullat</i>	<ul style="list-style-type: none">• Immigració econòmica• "Sense papers"• Regularització
2	<i>Anar i tornar</i>	<ul style="list-style-type: none">• Mobilitat fronterera• Mite del retorn• Integració
3	<i>Diversitat a la pell</i>	<ul style="list-style-type: none">• Drets laborals• Discriminació• Racisme
4	<i>Es lloga pis</i>	<ul style="list-style-type: none">• Dret a l'habitatge• Gueto• Concentració
5	<i>Parlo sense vergonya</i>	<ul style="list-style-type: none">• Llengua• Plurilingüisme• Actitud lingüística

Seqüència didàctica de les unitats temàtiques

Per treballar cada unitat temàtica, proposem una seqüència de treball de tres fases:

- **LLEGIU** – Fase d'introducció al tema. L'activitat consisteix a presentar els continguts per part del professorat i a donar a llegir un text que caldrà treballar a diversos nivells.
- **PENSEU** – Fase de debat i discussió. Comença amb el visionat del capítol de **TOT UN MÓN** seleccionat per al tractament d'aquesta temàtica, i posteriorment es proposa una reflexió col·lectiva al voltant d'un dilema ètic, social o polític que planteja el clip.
- **ACTUEU** – Fase d'empatia i simulació. Es tracta d'una fase pensada perquè l'alumnat experimenti algunes de les actituds que ha tingut ocasió de conèixer durant les fases anteriors. Proposem que aquesta experimentació es dugui a terme mitjançant una simulació. Per realitzar aquesta simulació, proporcionem la definició d'uns personatges que poden ajudar el professorat a planificar un petit joc de rol.

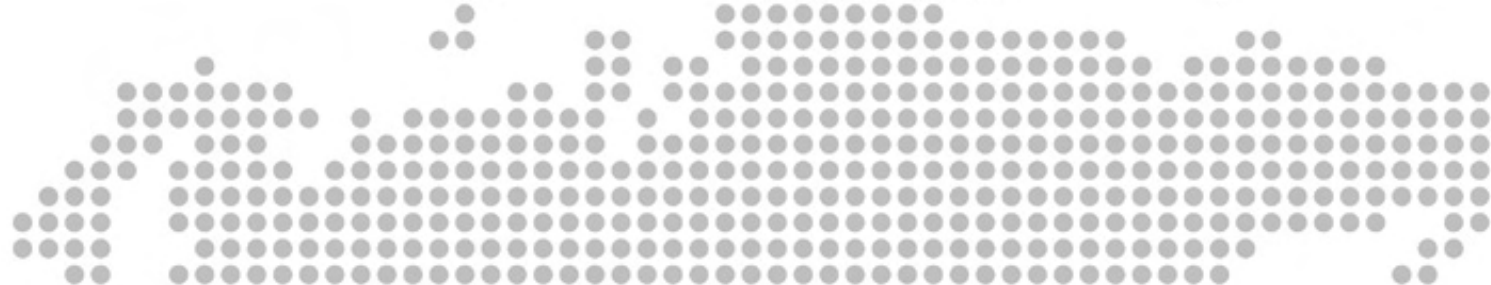
Cada fase compta amb un primer moment dirigit pel professorat de curta durada i amb una intencionalitat clarament orientadora. A continuació, es dona pas a un segon moment on el protagonisme recau sobre l'alumnat, al qual se li demana que participi activament a l'hora d'explorar idees, reflexionar sobre actituds o simular situacions reals per tal de conèixer millor els propis prejudicis.

Aquesta segona part, en el benentès que els grups classe poden presentar nivells acadèmics i motivacionals diversos, ha estat plantejada des del respecte a la diversitat i s'ha dissenyat a partir de dues opcions: un nivell bàsic i un nivell avançat. El nivell bàsic està pensat per als grups classe de primària o aquells de secundària que presenten en global un ritme mitjà d'aprenentatge i unes expectatives i motivacions mitjanes per al treball. El nivell avançat està pensat sobretot per a aquells grups classe de primer cicle d'ESO que, en la seva globalitat, disposen d'un nivell de motivació i aprenentatges alt.

Pel que fa a la distribució horària, proposem que el treball de **TOT UN MÓN** abasti franges àmplies de temps, mirant de trencar amb les limitacions pròpies d'un horari escolar fragmentat en sessions curtes que dificulta un bon desenvolupament pedagògic de les activitats. Cada fase podria ser duta a terme, per exemple, en una franja d'una hora i mitja que ocupi la meitat d'un matí o una tarda sencera.

No obstant, la distribució horària no ha de ser un impediment per dur a terme el treball de **TOT UN MÓN**. Per això proposem una distribució horària alternativa que contempli la fragmentació de l'horari escolar, adreçada a aquells centres que no disposin de flexibilitat per adaptar-se a franges àmplies. Quan això succeeixi, es pot dur a terme una fragmentació de cada fase en dues sessions, una primera d'una hora i una segona de mitja hora, tot i que volem remarcar la pèrdua d'un cert valor pedagògic si es fa d'aquesta manera.

Podem veure el disseny marc d'una unitat temàtica i la seva distribució horària en l'esquema següent:

FASE	DISSENY	TEMPS DE TREBALL
LLEGIU. Introducció al tema	<ul style="list-style-type: none"> - Presentació de la unitat temàtica - Presentació del material i de la proposta de treball - Lectura del text introductori al tema - Treball sobre el text: <ul style="list-style-type: none"> Bàsic: Treball sobre la comprensió lectora del text Avançat: Recerca de notícies i informacions del tema - Síntesi de la primera sessió 	<p>Ampliat: <i>una sessió d'una hora i mitja</i></p> <p>Fragmentat: <i>una sessió d'una hora</i> <i>i una sessió de mitja hora</i></p>
PENSEU. Debat i discussió	<ul style="list-style-type: none"> - Síntesi d'idees sobre el text - Presentació del cas - Visionat d'un clip de TOT UN MÓN - Debat dinàmic sobre el cas: <ul style="list-style-type: none"> Bàsic: Discussió en petits grups i plenari Avançat: Discussió seguint la tècnica del judici - Síntesi de la segona sessió 	<p>Ampliat: <i>una sessió d'una hora i mitja</i></p> <p>Fragmentat: <i>una sessió d'una hora</i> <i>i una sessió de mitja hora</i></p>
ACTUEU. Empatia i simulació	<ul style="list-style-type: none"> - Síntesi d'idees sobre el debat - Presentació de la simulació i dels personatges - Realització de la simulació - Síntesi de la tercera sessió 	<p>Ampliat: <i>una sessió d'una hora i mitja</i></p> <p>Fragmentat: <i>una sessió d'una hora</i> <i>i una sessió de mitja hora</i></p>

Val a dir que, si bé cada unitat temàtica disposa d'una autonomia respecte a les altres, fet que afavoreix l'ús flexible i adaptat del material per part del professorat –o, dit d'una altra manera, no cal treballar les cinc unitats temàtiques perquè el material tingui sentit–, és convenient respectar la seqüència temàtica per a cadascuna de les unitats, de manera que pensem a destinar-hi almenys quatre hores i mitja.

Per últim, volem subratllar la necessitat que cada alumne disposi d'una carpeta específica en la qual anirà col·leccionant les diverses feines que realitzarà al llarg de la unitat temàtica i les d'altres unitats que vulgui treballar: la carpeta de TOT UN MÓN.

Idees clau

Cada unitat temàtica respon a unes idees clau que el professor ha de tenir molt clares des de l'inici de la unitat temàtica. Aquestes idees clau han de ser un referent per a l'alumnat a l'hora de sintetitzar i resumir l'aprenentatge que se li proposa per a aquella unitat temàtica.

En el quadre següent trobem recollides les idees clau corresponents a cada unitat temàtica del primer nivell:

<p>1. Paper mullat</p> <ul style="list-style-type: none">• L'Estat tracta de manera diferent els ciutadans que són espanyols i els ciutadans estrangers, sobretot si són de fora de la UE, a l'hora d'atorgar-los drets per viure i treballar a l'Estat espanyol.• De vegades, els ciutadans estrangers que no tenen els permisos necessaris per treballar a l'Estat espanyol són anomenats col·loquialment "sense papers".• Un ciutadà estranger que no té els permisos necessaris no és un delinqüent ni un ciutadà il·legal, perquè no tenir papers no és un delictes, ni cap persona és il·legal.
<p>2. Anar i tornar</p> <ul style="list-style-type: none">• Els ciutadans estrangers adults que emigren són molt sovint persones amb iniciativa i amb ganes d'integrar-se a la nova societat que els acull.• Alguns ciutadans estrangers se senten molt enyorats de la societat on van néixer o créixer, i pensen que hi tornaran aviat malgrat que molts no ho facin. Parlem del "mite del retorn". Però això està canviant gràcies a la millora i abaratiment de les comunicacions i els transports.• Entenem que els ciutadans estrangers estan integrats quan tenen reconeguts tots els drets i llibertats igual que la resta de la ciutadania, i qualsevol ciutadà els considera uns nous membres més de la societat.• Les persones tenen més dificultats que les mercaderies per moure's pel món travessant fronteres.
<p>3. Diversitat a la pell</p> <ul style="list-style-type: none">• La nacionalitat d'una persona no ens explica d'entrada ni el seu origen ètnic ni cultural, de la mateixa manera que l'origen ètnic o cultural d'una persona no ens explica d'entrada la seva nacionalitat.• Alguns ciutadans estrangers viuen situacions d'explotació laboral, és a dir, reben menys diners per treballar les mateixes hores i fer la mateixa feina que un ciutadà espanyol.• Una part de la societat valora negativament els ciutadans estrangers que vénen de països pobres, i discrimina els ciutadans que semblen ser-ho, de vegades negant-los l'accés a una feina per a la qual estan preparats.• Racisme significa discriminar (és a dir, negar els drets) una persona pel color de la seva pell o el seu origen cultural.
<p>4. Es lloga pis</p> <ul style="list-style-type: none">• Els ciutadans estrangers que vénen a Catalunya per millorar les seves condicions de vida arriben amb pocs diners i van a viure als barris on l'habitatge és més barat.• La concentració de ciutadans estrangers en alguns barris a causa del preu baix de l'habitatge pot crear, en alguns ciutadans, una falsa sensació d'invasió.• Alguns ciutadans estrangers viuen situacions de discriminació racista a l'hora de buscar un pis.

5. *Parlo sense vergonya*

- El millor per a tots els ciutadans que viuen a Catalunya, tant si són originaris del país com si són d'origen estranger, és que tothom compregui i parli les dues llengües amb rang d'oficialitat: el català com a llengua pròpia i el castellà com a llengua cooficial.
- Els ciutadans estrangers sovint desconeixen l'existència del català i la seva importància per a la societat catalana. Per això cal facilitar-los-en el coneixement i l'ús.
- La responsabilitat que els ciutadans estrangers aprenguin el català és de tothom. Els catalanoparlants tenen una responsabilitat important a l'hora d'implicar-s'hi i parlar-los en la seva llengua primera.

Exemple de desenvolupament d'una unitat temàtica

Per veure millor com pot funcionar una d'aquestes unitats, aportem un exemple pràctic amb indicacions per al seu desenvolupament. Per fer-ho, escollim la unitat temàtica *Paper mullat*, adreçada a treballar els drets laborals.

1. *Paper mullat*

LLEGIU

Introducció al tema

- Presentació de la unitat temàtica (10 minuts)

El professor contextualitza la unitat posant èmfasi en tres aspectes: proposa treballar el tema de la immigració, aquest treball durarà tres fases, i l'activitat demanarà la participació activa de l'alumnat.

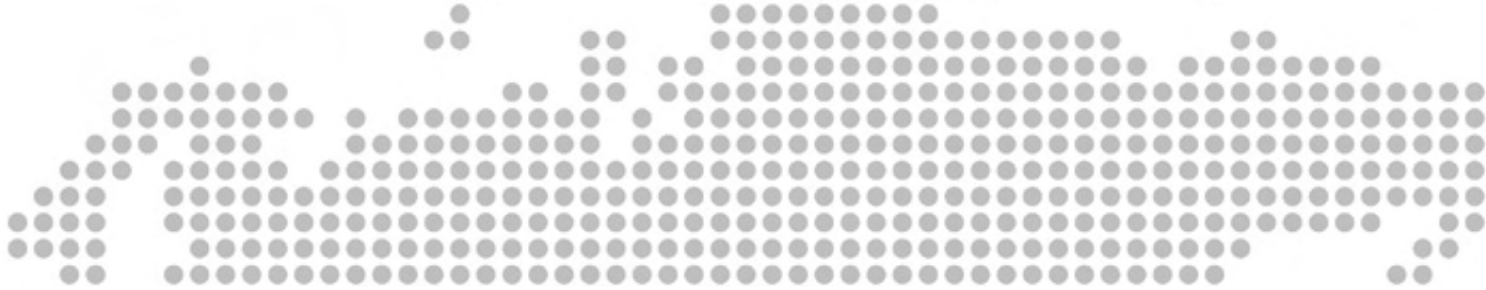
A continuació assenyala el tema concret de la unitat –immigració i treball– i proposa explorar idees prèvies al respecte en gran grup a partir d'una pregunta: “Què en sabeu sobre les feines que fan els treballadors estrangers immigrants?” El professor va anotant les idees que apareixen en un suport gràfic (pissarra, paperògraf, mural) i, un cop acabada la ronda ràpida d'intervencions, qüestiona algunes de les creences que hagin pogut aparèixer i motiva l'alumnat per treballar en la unitat temàtica com a manera de resoldre-les.

- Presentació del material i de la proposta de treball (5 minuts)

El professor reparteix una fotocòpia a cada alumne, la corresponent a la primera fase i que porta per títol “LLEGIU – Us presentem un tema”. És important que aquesta primera part de la primera fase contribueixi a responsabilitzar individualment cada alumne de la feina que cal fer a continuació.

- Lectura del text introductor al tema (15 minuts)

El professor llegeix el text en veu alta i lentament. Si el grup classe té un bon nivell de lectura, el professor pot demanar que alguns alumnes col·laborin en la lectura d'alguns paràgrafs, però és important que aquests tinguin una competència lectora fluida, perquè cal centrar l'atenció en el contingut d'allò que es llegeix i no en el procediment lector.

- Treball sobre el text (30 minuts)

Bàsic – Treball sobre la comprensió lectora: un cop llegit el text, l'alumnat observa els termes que vénen marcats en cursiva, agafa un full i els escriu en una columna. A continuació, l'alumnat es distribueix en petits equips de tres o quatre i, amb el suport de materials de consulta (diccionaris manuals, wikipèdia), s'encarrega de buscar i anotar el significat de cada terme.

Avançat – Recerca de notícies i informacions del tema: en el cas que el grup classe tingui un nivell acadèmic alt i compregui d'entrada els termes que vénen marcats en cursiva, se li proposa distribuir-se en petits equips de tres o quatre i buscar notícies de premsa que hi estiguin relacionades a internet. El professor desenvolupa un rol important a l'hora d'explicar com entrar i fer ús de les hemeroteques de premsa dels principals diaris del país.

- Síntesi de la fase d'introducció al tema (30 minuts)

El professor reuneix tot el grup de nou. Per al nivell bàsic, es dedica a anar preguntant els resultats de la feina de comprensió lectora, i aclarint les dificultats i llacunes que hagin pogut aparèixer. Per al nivell avançat, demana que es posin en comú les diverses notícies trobades, proposa a l'alumnat de fer-ne una lectura del títol i subtítol i pregunta quina relació hi ha establert amb el tema de treball. Cada alumne guarda la feina feta a la carpeta de **TOT UN MÓN**.

PENSEU

Debat i discussió

- Síntesi d'idees sobre el text (10 minuts)

El professor demana recuperar els exercicis desenvolupats en la primera fase de la carpeta ad hoc, i proposa de recordar algunes de les idees que hi van sorgir. D'aquesta manera, prepara el grup classe per seguir treballant i lliga una feina amb l'altra. No es tracta de fer una exposició molt sistemàtica, sinó més aviat d'activar els coneixements previs adquirits.

- Presentació del cas (10 minuts)

El professor distribueix una fotocòpia individualitzada per al treball de la segona sessió, que porta per títol "PENSEU – Us presentem un cas concret", on hi consta una introducció a un clip del DVD i una pregunta per al debat. La pregunta de debat planteja un dilema ètic que ens condueix a la reflexió i a comprendre que la realitat social es pot enfocar des de diversos punts de vista, però que des d'una perspectiva de justícia social uns són més vàlids que uns altres.

El professor llegeix en veu alta la introducció i la pregunta, i convida l'alumnat a veure un clip de **TOT UN MÓN**. També argumenta que el visionat ha de ser actiu, i recomana de tenir paper i bolígraf per anotar idees relacionades amb allò que veuran que pot ajudar a resoldre la pregunta de debat.

- Visionat d'un clip de **TOT UN MÓN** (10 minuts)

L'alumnat mira el capítol de **TOT UN MÓN** corresponent, i si cal pren alguna nota per tal de poder treballar-hi posteriorment.

- Debat dinàmic sobre el cas (30 minuts)

Bàsic – Discussió en petits grups i plenari: un cop vist el vídeo, el professor distribueix el grup classe en petits equips de tres o quatre alumnes per discutir sobre quina ha de ser la resposta a la pregunta d'acord amb el cas vist en el clip. Un membre del grup actua com a secretari i pren nota de les diverses propostes que van apareixent per després comentar-les en gran grup. El professor va passant pels diversos equips petits per animar la discussió i aclarir la tasca, si cal.

Avançat – Discussió seguint la tècnica del judici: el professor divideix el grup en dos, els partidaris d'un dels posicionaments i els partidaris de l'altre. A l'hora de fer aquesta divisió, haurà de tenir en compte una distribució que garanteixi que alguns alumnes hagin de defensar una posició amb la qual no estan d'acord. En espais físics diferents i amb l'ajut del professorat (és recomanable que hi hagi dos docents), cada meitat ha de preparar els arguments per defensar la seva postura. També s'escull un portaveu, el qual s'ocuparà d'explicar l'argumentació en gran grup. Els arguments (tant d'una postura com de l'altra) s'han de basar en allò vist en el clip.

- Síntesi de la fase de debat i discussió (30 minuts)

Un cop acabat el treball en subgrups, es reuneix de nou el gran grup i es passa a comentar el resultat de la feina acabada de fer. Per al nivell bàsic, el professor demana a cada secretari que exposi la postura del seu petit grup, i va anotant els resultats sobre un suport gràfic (pissarra, paperògraf, mural). En aquest cas, el professor ha d'anar comentant i sortejant les diverses contradiccions aparegudes, i mostrar quina postura s'acosta més a una lectura justa de la igualtat de drets que empara les persones arreu. Acaba l'activitat presentant les idees clau de la unitat temàtica (recollides en el quadre d'idees clau de la pàgina 26-27).

Per al nivell avançat, es procedeix a l'exposició de les dues postures i es demana discutir de manera ordenada entre tots els membres obertament. El professor va fent aportacions relacionades no només amb el contingut dels arguments que van apareixent, sinó també amb la forma com s'exposen. Un cop observa que els arguments comencen a repetir-se, tanca el debat amb una aportació pròpia, les idees clau de la unitat temàtica (recollides en el quadre 1). A continuació, demana expressar com s'ha sentit l'alumnat respecte a la postura que li ha tocat de defensar, en funció de si coincidia, o no, amb la seva postura real.

En ambdós casos, l'alumnat recull i desa els documents escrits i utilitzats per a la sessió a la carpeta de TOT UN MÓN.

ACTUEU

Empatia i simulació

- Síntesi d'idees sobre el debat (10 minuts)

El professor demana recuperar els documents del dia anterior, i proposa de fer un recordatori dels aspectes més importants que hi van aparèixer. No es tracta de fer un exercici molt sistemàtic sinó d'activar el coneixement previ i escalfar l'ambient per al treball de la tercera i darrera sessió.

- Presentació de la simulació i dels personatges (20 minuts)

El professor explica que a continuació un subgrup d'alumnes durà a terme una simulació d'una situació davant dels altres, i escull les cinc persones que actuaran en aquella unitat temàtica: un ciutadà estranger, un ciutadà espanyol, un empresari, un membre de l'administració de l'Estat responsable d'atorgar permisos de treball i un sindicalista.

És important que aquesta elecció quedi en mans del professor, i que procuri escollir alumnes que no se sentin agredits amb la proposta i que almenys dos tinguin empena personal. El professor també pot aprofitar i, en el cas que existeixin alumnes de família immigrada en el grup, fer un repartiment de rols que provoqui que algun d'ells no s'identifiqui amb el rol que els tocava: demanar que un alumne de família estrangera desenvolupi el rol d'empresari, i un de família autòctona desenvolupi el rol d'estranger.

Un cop identificats els personatges, el professor reparteix una fotocòpia individualitzada, que porta per títol "ACTUEU – Us convidem a construir una alternativa", i llegeix en veu alta les característiques de cadascun d'ells. Alhora, també llegeix la situació concreta que se'ls demana de representar: el ciutadà estranger es troba a Espanya sense papers i vol obtenir el permís de treball.

- Realització de la simulació (30 minuts)

La simulació s'ha de fer davant del grup classe, per la qual cosa és recomanable anar a un espai que afavoreixi l'escenificació, o modificar el mobiliari de l'aula per convertir-la en un teatre.

Hi ha d'haver dos exercicis. En primer lloc, el professor proposa una simulació en la qual cada personatge actua com succeeix en la realitat d'acord amb el rol atorgat en la fotocòpia. Ha de ser una simulació espontània, lliure, en la qual cadascú diu el que li surt en aquell precís instant. És previsible que, atesa l'edat de l'alumnat, la representació sigui curta. En qualsevol cas, aquesta no pot durar més de cinc minuts.

A continuació el professor fa un comentari general destacant els valors positius de cada personatge, i recordant algunes de les frases espontànies que han aparegut. Acte seguit, proposa de fer una segona simulació, en aquest cas protagonitzada per alumnat voluntari que vulgui sortir a l'escenari. En aquesta ocasió, un cop vista la primera part, es proposa que els personatges canviïn la història i construeixin una versió alternativa en positiu, en la qual no es trepitgen els drets de ningú.

També es pot demanar que els alumnes que no actuen exerceixin un rol d'observadors, mirant de prendre nota dels diferents comportaments i comentaris que van sorgint de manera espontània mentre dura l'activitat.

El professor tanca quan considera que l'activitat ja ha donat prou de si, i també fa una valoració general de la dinàmica i les diverses aportacions que cada alumne ha fet. És molt important reforçar la idea que el fet que una història sigui d'una manera o d'una altra depèn de les actituds personals dels que hi participen. També es pot aprofitar i veure si mentre es feia l'activitat s'ha fet referència a algunes de les idees clau de la unitat temàtica, ja comentades al final de la segona fase d'activitat, dedicada al debat i la discussió.

- Síntesi de la fase d'empatia i simulació (30 minuts)

Cal dedicar almenys una darrera mitja hora al tancament de la fase i també de la unitat temàtica. Es proposa de realitzar una activitat d'avaluació. El professor demana a cada alumne que respongui individualment en un full les preguntes següents:

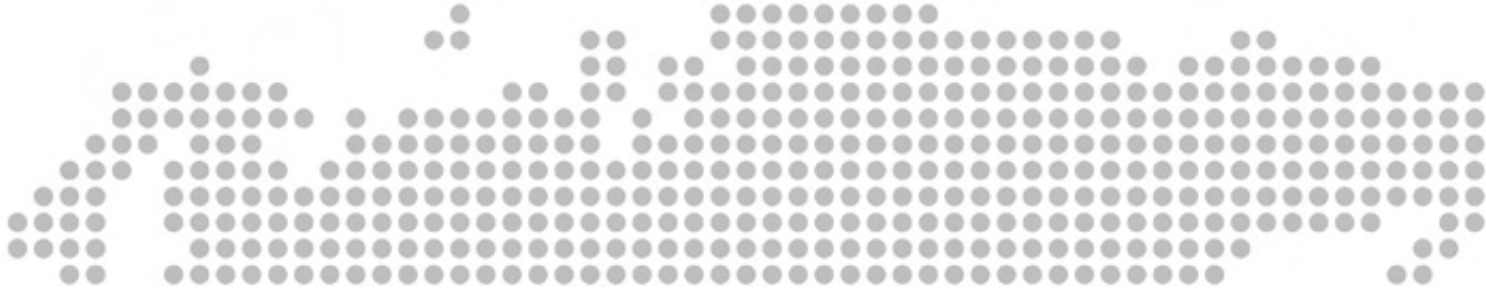
- Quines són les tres coses que he après al llarg d'aquestes tres sessions?
- Quins són els sentiments que he viscut durant la simulació (tant si es tracta d'un alumne que ha fet un rol com si es tracta d'un alumne que ha estat observant)?
- Què li diria a una persona que discrimina els ciutadans estrangers per motius de feina i de papers?

Un cop acabat, el professor pot aprofitar per fer una darrera ronda d'intervencions per llegir de manera informal algunes de les respostes, demana conservar el full escrit a la carpeta de **Tot un Món** i dona per tancada la unitat temàtica.

criteris d'avaluació

A banda de la proposta d'avaluació que es fa a l'alumnat al final de la darrera fase, el professorat també ha de comptar amb uns criteris d'avaluació que li permetin saber si els nois i noies del grup classe han assolit els aprenentatges esperats.

En el quadre següent aportem una proposta de criteris d'avaluació ordenats per unitats temàtiques.

Afirmem que l'alumnat ha assolit els aprenentatges de la unitat temàtica 1 (Paper mullat) quan...

- ... comprèn el concepte de *nacionalitat*.
- ... sap trobar almenys dues semblances i dues diferències pel que fa als drets i llibertats que tenen els ciutadans espanyols i els estrangers.
- ... identifica quins són els permisos que necessita un ciutadà estranger de fora de la UE per viure i treballar a Catalunya.
- ... sap que, perquè un ciutadà estranger obtingui un permís de treball, aquest l'ha de rebre en el seu país d'origen.
- ... coneix el significat de l'expressió "sense papers".

Afirmem que l'alumnat ha assolit els aprenentatges de la unitat temàtica 2 (Anar i tornar) quan...

- ... entén que la finalitat de la majoria de les migracions és la millora de les condicions de vida.
- ... té una definició més o menys elaborada del concepte d'integració.
- ... assenjala dues o tres dificultats per a la integració que té un ciutadà estranger en el moment d'arribar a Catalunya.
- ... no associa immigració amb pobresa.
- ... entén els motius del dilema que alguns ciutadans estrangers tenen entre quedar-se a Catalunya i tornar al país d'origen.
- ... reconeix les fronteres polítiques entre els estats com barreres a la lliure circulació de les persones.
- ... distingeix la desigualtat de les persones a l'hora de moure's d'un país a l'altre (els ciutadans amb nacionalitat de països rics tenen més facilitats que els de països pobres).

Afirmem que l'alumnat ha assolit els aprenentatges de la unitat temàtica 3 (Diversitat a la pell) quan...

- ... diferencia entre discriminació (negació de drets i llibertats) i racisme (negació de drets i llibertats per motius ètnics o culturals).
- ... defineix la justícia com un principi que garanteix que tots els ciutadans, amb independència del seu origen, són tractats amb igualtat.
- ... enumera dues o tres formes d'explotació laboral que de vegades viuen els ciutadans estrangers.
- ... coneix una o dues maneres d'exercir la discriminació en el treball als ciutadans estrangers.

Afirmem que l'alumnat ha assolit els aprenentatges de la unitat temàtica 4 (Es lloga pis) quan...

- ... comprèn el cercle viciós que es genera en alguns barris entre el preu barat de l'habitatge i l'arribada de ciutadans estrangers a ocupar-lo.
- ... sap explicar dues o tres formes de discriminació dels ciutadans estrangers quan volen accedir a un habitatge.
- ... coneix una o dues causes, així com conseqüències, del fenomen de concentració de ciutadans estrangers en alguns barris.
- ... comprèn el concepte de *prejudici*.

Afirmem que l'alumnat ha assolit els aprenentatges de la unitat temàtica 5 (Parlo sense vergonya) quan...

- ... relaciona de forma raonada la situació lingüística de Catalunya amb l'arribada de ciutadans estrangers.
- ... coneix l'opinió i les actituds dels ciutadans estrangers respecte al català i el castellà.
- ... sap explicar els avantatges individuals i col·lectius que comporta el fet que un ciutadà estranger aprengui català.
- ... sap quins són els prejudicis lingüístics que un ciutadà autòcton catalanoparlant té sobre els ciutadans estrangers.

GUIA PER AL PROFESSORAT

Aprendre a conviure en la interculturalitat

PROJECTE PER A SEGON CICLE D'ESO

Orientació general	37
Seqüència didàctica de les unitats temàtiques	39
Idees clau	40
Exemple de desenvolupament d'una unitat temàtica	42
Criteris d'avaluació	47

Guia per al professorat

APRENDRE A CONVIURE EN LA INTERCULTURALITAT

Orientació general

El nivell 2 d'aquest material didàctic va adreçat a nois i noies que estudien el segon cicle de l'ESO (14-16 anys). La finalitat bàsica consisteix a generar una actitud d'interès i de resposta activa davant de les problemàtiques associades a la realitat de la immigració. Es parteix de l'estudi de casos com a eina per aproximar-se d'una manera rigorosa a aquesta realitat i fomentar la creació de propostes.

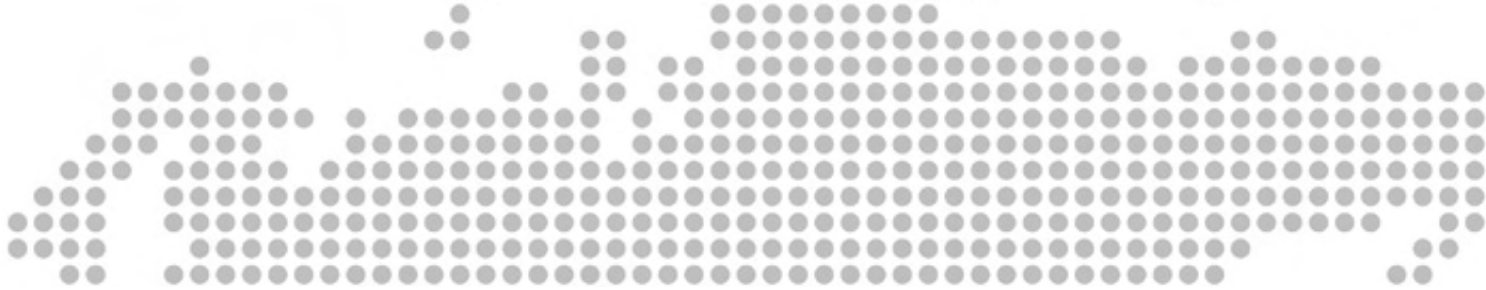
Per fer-ho, hem seleccionat cinc situacions que tenen a veure amb la convivència entre gent diversa en un mateix territori i temps. Totes cinc plantegen l'existència de diversos models de gestió d'aquesta diversitat, i es proposa la interculturalitat com a teló de fons de les propostes que apareixen. En aquest sentit, interculturalitat en l'àmbit local vol dir:

- Que els ciutadans d'origens diversos no coexisteixen sinó que conviuen. És a dir, comparteixen algunes estones del seu temps per fer coses plegats que satisfan a tothom.
- Que els ciutadans d'origen estranger poden veure's reconeguts en la vida de la comunitat, ja que hi troben elements amb els quals s'identifiquen.
- Que els ciutadans s'esforcen a eliminar els prejudicis i estereotips que tenen sobre els altres a partir de l'intercanvi i la coneixença real.
- Que els diversos grups de la comunitat fan confiança a entitats o professionals que els ajuden a establir el diàleg necessari i a explicar-se el significat que hi ha més enllà de les paraules.
- Que la garantia de convivència i diàleg passa necessàriament per la millora de les condicions de vida i l'estat dels barris on aquesta convivència s'ha de produir.

Per treballar aquesta aproximació a la interculturalitat com a resposta als desafiaments que la convivència planteja avui a la majoria de barris i pobles de Catalunya, hem seleccionat cinc vídeos que permeten abordar la complexitat del tema des de totes les dimensions comentades. Cada vídeo respon a una unitat temàtica, que recollim en la taula següent:

UNITAT TEMÀTICA	CAPÍTOL DE TOT UN MÓN	DESCRIPTORS TEMÀTICS
1	<i>Síndrome d'Ulisses</i>	<ul style="list-style-type: none">• Salut mental i atenció psicològica• Desarrelament i transnacionalitat
2	<i>Escola i barri</i>	<ul style="list-style-type: none">• Èxit escolar• Prevenció de conflictes• Comunitat
3	<i>Immigració i mitjans</i>	<ul style="list-style-type: none">• Reconeixement• Estereotips• Visibilitat
4	<i>Mediant</i>	<ul style="list-style-type: none">• Diàleg• Mediació• Codis culturals
5	<i>El parc de Calella</i>	<ul style="list-style-type: none">• Por al desconegut• Barreres• Convivència

Seqüència didàctica de les unitats temàtiques

Per treballar cada unitat temàtica, proposem una seqüència de treball que cobreixi tres fases per a cadascuna. Una unitat temàtica respon a la següent lògica pedagògica:

- **ANALITZEU** – Fase d’anàlisi del tema. Es presenta un cas que planteja un problema social en el qual hi ha implicats ciutadans autòctons i estrangers en un mateix àmbit local, i es demana de destriar el gra de la palla i saber identificar els aspectes clau a partir d’unes preguntes que guien la reflexió de l’alumnat.
- **RESOLEU** – Fase de resolució del cas. Un cop es té una idea clara de quins són els elements essencials en el cas, es passa el clip de **TOT UN MÓN** seleccionat per treballar el tema, un curtmetratge que exemplifica una bona pràctica a l’hora de resoldre el problema que els alumnes tenen entre mans.
- **AVALUEU** – Fase de síntesi i avaluació, i també d’acció. Es demana a l’alumnat que tingui una actitud proactiva i endegui una comunicació amb algun responsable polític que tingui atribucions sobre la temàtica que s’ha estat plantejant, o bé algun altre tipus d’acció.

El protagonisme de l’alumnat, atesa la seva edat, ha de ser elevat des d’un primer moment. El rol del professorat ha de consistir a presentar la proposta i proporcionar els materials necessaris per aconseguir la resolució del cas. També és molt important que el professorat reforci la idea que l’objectiu va més enllà de resoldre un cas a l’aula, i que es pretén dur a terme un procés de participació social en el grup classe que generi propostes de millora de la societat. D’aquesta manera, es trasllada la visió positiva i optimista que és possible actuar per contribuir a solucionar les dinàmiques socials problemàtiques.

També per motius evolutius i d’aprenentatge, hem considerat convenient que existeixi una única proposta per al conjunt del grup. Entenem que cal atendre la diversitat de ritmes, nivells i interessos dels membres del grup classe, però pensem que aquesta atenció a la diversitat passa més per un estil i una organització de l’activitat a partir de petits grups i treball col·laboratiu.

Pel que fa a la distribució horària, proposem que el treball de **TOT UN MÓN** abasti franges àmplies de temps, mirant de trencar amb les limitacions pròpies d’un horari escolar fragmentat en sessions curtes que dificulta un bon desenvolupament pedagògic de les activitats. Cada fase podria ser duta a terme, per exemple, en una franja d’una hora i mitja que ocupi la meitat d’un matí o una tarda sencera.

En el supòsit que la rigidesa horària del centre no permeti un treball en aquests termes, és recomanable no fragmentar les fases en diverses sessions, ja que això obstaculitzaria de manera important que l’alumnat seguís el fil d’una manera adequada. En aquest sentit, doncs, es pot prendre l’opció de realitzar un crèdit de síntesi a partir del material, o bé ocupar alguna setmana temàtica (setmana de la solidaritat, setmana intercultural) amb les activitats de **TOT UN MÓN** proposades per a aquestes edats.

Vegueu l'esquema de treball d'una unitat didàctica:

FASE	DISSENY	TEMPS DE TREBALL
ANALITZEU. Anàlisi del tema	<ul style="list-style-type: none"> - Presentació de la unitat temàtica - Presentació del material i de la proposta de treball - Lectura del cas - Treball sobre el cas - Síntesi de la primera sessió 	<i>una hora i mitja</i>
RESOLEU. Resolució del cas	<ul style="list-style-type: none"> - Visionat d'un clip de TOT UN MÓN - Elaboració d'una proposta de resolució del cas a partir de la bona pràctica que presenta el clip - Síntesi de la segona sessió 	<i>una hora i mitja</i>
AVALUEU. Síntesi i avaluació	<ul style="list-style-type: none"> - Organització d'una resposta als responsables polítics amb atribucions sobre el tema - Elaboració de l'argumentació i la fonamentació de la resposta - Redacció de la resposta - Publicitat de l'activitat 	<i>una hora i mitja</i>

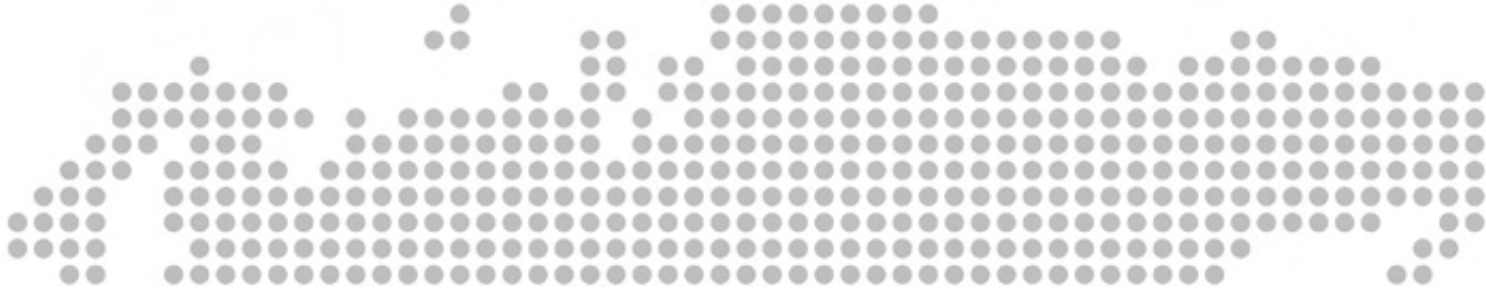
Si bé cada unitat temàtica disposa d'una autonomia respecte a les altres, fet que afavoreix l'ús flexible i adaptat del material per part del professorat –o, dit d'una altra manera, no cal treballar les cinc unitats temàtiques perquè el material tingui sentit–, és convenient respectar la seqüència temàtica de cada unitat i treballar totes tres fases.

En darrer lloc, volem traslladar la necessitat que existeixi un espai d'ús col·lectiu en el qual anar emmagatzemant els diversos treballs, escrits, conclusions i propostes del grup classe. Es pot habilitar un mural en alguna paret de l'aula, amb uns sobres penjant per anar-hi dipositant els diversos elements de treball que es van realitzant. Per a aquelles aules que tinguin dotació informàtica, es pot obrir una web pròpia del projecte on s'hi poden anar recollint arxius amb la feina feta. Un cop acabat el procés, el mural o la web es poden fer públics per a consulta de tothom.

Idees clau

Cada unitat temàtica respon a unes idees clau que el professor ha de tenir molt clares des del principi. Aquestes idees clau han de ser un referent per a l'alumnat a l'hora de sintetitzar i resumir l'aprenentatge que se li proposa per a aquella unitat temàtica.

En el quadre següent trobem recollides les idees clau corresponents a cada unitat temàtica del segon nivell:

1. *Síndrome d'Ulisses*

- El fet d'emigrar a un altre país implica un conjunt de tensions psicològiques al voltant de qüestions vitals (tindrà feina i papers?, trobarà un habitatge digne i econòmic?, comprendre l'idioma?) que de vegades acaben en malaltia. Alguns experts l'anomenen "síndrome d'Ulisses".
- El moment de l'arribada del ciutadà estranger és clau a l'hora de prevenir malalties mentals motivades pels sotracos que implica el canvi.
- És molt important que els ciutadans estrangers, quan arriben, disposin d'eines que els facilitin moure's amb seguretat en la seva nova societat, i que comptin amb punts de referència personals per afavorir el seu benestar emocional.

2. *Escola i barri*

- Existeixen escoles gueto d'infants de família estrangera perquè, d'una banda, es troben ubicades en barris amb forta presència d'aquests ciutadans i, de l'altra, la majoria de les famílies autòctones rebutja que els seus fills vagin a classe amb aquests infants.
- El rebuig de famílies autòctones a escoles amb presència de fills d'estrangers acostuma a fonamentar-se en prejudicis i estereotips que no es corresponen necessàriament amb la realitat, com ara: "la presència dels infants de família estrangera fa baixar el nivell educatiu".
- L'acollida dels fills de ciutadans estrangers a l'escola no depèn només de l'escola, sinó també del conjunt d'entitats i agents amb funcions educatives del territori.
- El poble gitano també viu el rebuig de la majoria social tot i no ser ciutadans estrangers.

3. *Immigració i mitjans*

- L'absència de conflicte social i situacions de discriminació en un barri o poble no implica necessàriament que hi hagi convivència.
- Existeixen bàsicament dues maneres de gestionar la convivència i la participació en un territori: procurant que la població nouvinguda participi de les entitats ja existents tot fent les seves aportacions (intercultural), o facilitant que la població nouvinguda organitzi les seves pròpies entitats (multicultural).
- Els mitjans de comunicació tenen un paper molt important a l'hora d'establir ponts de contacte entre autòctons i nouvinguts, i també en el moment de reflectir de manera ajustada la diversitat existent en la societat.

4. *Mediant*

- Entenem per conflicte aquella situació en la qual dues o més parts persegueixen objectius que són incompatibles.
- La mediació és un procés que facilita la resolució dels conflictes de manera que totes les parts surtin satisfetes amb la solució que elles mateixes troben.
- Els conflictes interculturals tenen a veure amb la incompatibilitat d'objectius que es genera a partir de valors o pràctiques culturals de signe divers.
- Per mediar en conflictes interculturals, és aconsellable que els equips de mediació estiguin formats per persones que tenen un mateix origen cultural que el de les diverses parts.

5. *El Parc de Calella*

- La creació d'espais de trobada i diàleg entre ciutadans autòctons i estrangers no es dona de manera espontània, sinó que cal ajudar a construir-los.
- Sovint la població autòctona viu sentiments injustificats de por i desconfiança davant l'ocupació de l'espai públic per part de la població estrangera, fruit del desconeixement i la manca de comunicació.
- La construcció de la convivència no ha de quedar exclusivament en mans de l'administració. Les entitats i els actors de la societat civil també hi tenen un paper protagonista de primer ordre.

Exemple de desenvolupament d'una unitat temàtica

Per tal de veure millor com pot funcionar una d'aquestes unitats, aportem un exemple pràctic amb indicacions per al seu desenvolupament. Per fer-ho, escollim la unitat *Mediant*, adreçada a treballar la mediació com a resposta a la tensió existent en un poble petit entre ciutadans autòctons i estrangers.

4. *Mediant*

ANALITZEU

Anàlisi del tema

- Presentació de la unitat temàtica (5 minuts)

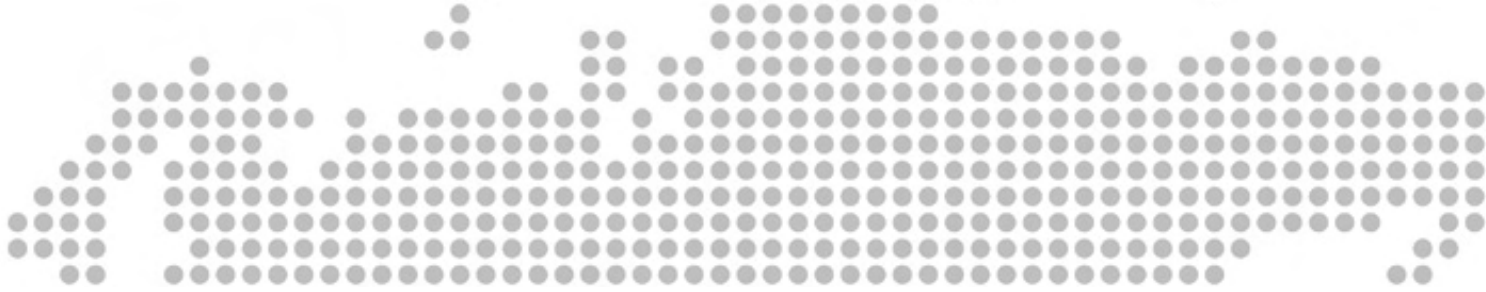
El professor presenta la unitat de treball que es durà a terme, especificant tres elements importants des del principi: el tema de treball és la immigració, es durà a terme en tres fases i la finalitat és desenvolupar un procés participatiu que acabi amb l'elaboració d'una proposta als responsables polítics sobre la qüestió abordada.

- Presentació del material i de la proposta de treball (10 minuts)

A continuació, el professor distribueix una fotocòpia amb el material de treball corresponent a la primera sessió, identificat amb el títol "ANALITZEU – Estudieu el cas que us presentem i identifiqueu-ne les claus. Ajudeu-vos de les preguntes guia que trobareu al final del text".

El professor explica que el text que els lliura descriu un cas: una situació social concreta en la qual es produeix un problema i es demana al grup classe de resoldre'l. El professor explica també que allò important per a aquella fase no és trobar solucions (això correspon a la segona fase, amb el suport del clip de *Tot un Món*) sinó d'analitzar molt bé allò que està passant, quins en són els protagonistes, quines les causes i quina relació tenen amb els efectes.

Alhora, el professor presenta també el format de recopilació de la feina que el grup anirà desenvolupant, bé sigui a través d'un mural temàtic bé sigui a través d'una web *ad hoc* gestionada des de l'ordinador de l'aula.

- Lectura del cas (30 minuts)

El professor llegeix el cas en veu alta, lentament, i posant èmfasi en aquelles parts en les quals existeix informació significativa per a la resolució. Val la pena que el cas sigui llegit pel professorat, per assegurar la comprensió del text, però també es pot combinar amb la lectura per part de l'alumnat.

Abans d'iniciar la lectura, però, el professor demana que els alumnes vagin subratllant aquells termes i conceptes que no comprenen. Un cop acabada la primera lectura pública, el professor obre una roda d'intervencions entre l'alumnat perquè diguin en gran grup quines són les paraules o expressions que no han entès, i les anirà anotant en un suport material (pissarra, mural, ordinador) a la vista de tothom.

Després d'elaborar el llistat de termes i conceptes que no es comprenen, el professor convida l'alumnat a anar responnent entre tots el significat d'aquests. En el supòsit que existeixi algun terme que no sigui conegut per ningú, el professor proporcionarà el significat. Aquesta tasca finalitza quan tot l'alumnat assesteix que ha entès el text del cas sencer, element imprescindible per seguir treballant.

- Treball sobre el cas (30 minuts)

A continuació, el professor organitza el gran grup en petits equips de tres o quatre persones, i els demana que escullin un portaveu i estableixin un diàleg entre ells que giri al voltant de quines són les claus del cas. Com a punt de partida per a l'anàlisi, el professor recomana seguir les pistes que proporcionen unes preguntes identificades com "Preguntes guia per a la identificació de les claus del cas". Aquestes preguntes poden trobar-se en el material que ha distribuït el professor, just en acabar el cas plantejat.

Per tal que la dinàmica de treball funcioni, recomanem que els petits equips siguin elaborats pel professorat, i que responguin a un criteri d'heterogeneïtat pel que fa al rendiment acadèmic. D'aquesta manera, garantim que aquells alumnes amb més capacitat de síntesi i d'avaluació col·laborin amb aquells que tenen dificultats per passar d'un nivell de coneixement i de comprensió de la realitat social.

És molt important que el professor vagi passejant entremig dels petits equips, i vagi resolent les dificultats que puguin sorgir. És habitual que algun equip es quedi encallat en la primera pregunta, que un altre equip estableixi una discussió que no té res a veure amb les preguntes i se'n vagi per les branques, o que un grup respongui de manera ràpida i superficial a totes les preguntes en el temps rècord de dos minuts.

Totes aquestes situacions evidencien que la tasca no ha estat ben entesa, o bé que és d'un nivell massa elevat per als integrants de l'equip, per la qual cosa el professor haurà de reconduir la seva dinàmica demanant d'avançar en la resposta de les preguntes, centrar la discussió en aquestes qüestions i/o anar més a fons en la resposta a alguna d'aquestes.

- Síntesi de la fase d'anàlisi (15 minuts)

La fase acaba quan els petits equips retornen al grup classe i el professor dinamitza una roda d'intervencions pública entre els portaveus d'aquests equips. La forma més endreçada de fer-ho és anant pregunta per pregunta, però existeix la possibilitat que el grup sigui molt madur i vulgui fer unes intervencions més espontànies.

Allò important en aquesta primera fase, com el professor ha remarcat a l'inici, no és arribar a la solució del cas sinó haver identificat les idees clau que hi ha al darrere ajudant-se del quadre d'idees clau de la pàgina 41, de manera que el grup classe estigui en disposició d'endinsar-se en el repte de trobar-hi resposta en una fase posterior i amb l'ajut que proporciona el visionat d'un clip. En conseqüència, es tracta més aviat de reforçar en públic la feina ben feta que de sistematitzar un document sencer amb les respostes completes de cada pregunta.

El professor demana que els portaveus conservin la feina feta i la portin a la segona fase de treball de la unitat, perquè els passos posteriors es fonamentaran força en el treball realitzat durant aquest primer estadi.

RESOLEU. Resolució del cas

- Visionat d'un clip de **TOT UN MÓN** (15 minuts)

El professor comença la fase recordant les idees força que van aparèixer sobre el cas estudiat en la sessió anterior. Per fer-ho, ha preparat una diapositiva, o bé un altre mitjà de resum o síntesi, que serveixi per tenir present la síntesi de la feina feta entre fase i fase.

A continuació, demana que un dels alumnes llegeixi la introducció al clip de **TOT UN MÓN** que estan a punt de veure, identificat en el material de l'alumnat amb el títol: "RESOLEU – Mireu el clip relacionat amb aquest cas. En ell s'hi descriu una bona pràctica. Apliqueu les estratègies que observeu al vostre cas". Es tracta d'una introducció que prepara el visionat. En aquest punt, és important reforçar la necessitat d'observar la bona pràctica que aporta el clip.

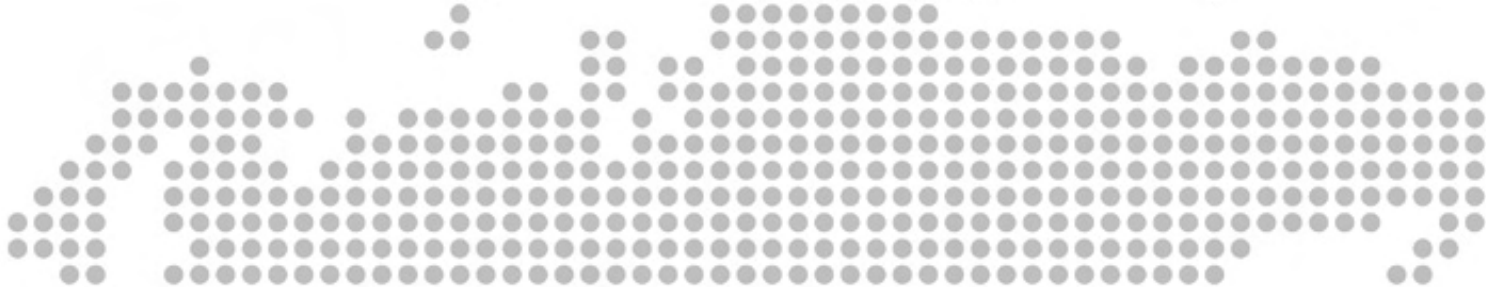
Acte seguit, l'alumnat mira el capítol de **TOT UN MÓN** corresponent, i si convé pren alguna nota per tal de poder treballar-hi posteriorment.

- Elaboració d'una proposta de resolució del cas a partir de la bona pràctica que presenta el clip (45 minuts)

Un cop vist el clip, el professor demana a l'alumnat que es torni a distribuir en els petits equips formats durant la fase anterior, i que escullin un nou portaveu per anar rotant aquesta funció.

Ara la tasca que ha de fer el petit equip és mirar de resoldre el cas que serveix com a base de la unitat temàtica (l'analitzat durant la primera fase), introduint propostes a partir del clip.

Per tal d'ajudar a fer la feina, i sistematitzar les idees i propostes que vagin apareixent, el professor proporciona una graella com la que segueix:

TÍTOL DEL CAS:

Formulació del problema a resoldre:

CAUSES	EFFECTES	PROPOSTES DE SOLUCIÓ
1-		
2-		
3-		
(...)		

Per omplir les columnes de causes i efectes, han de basar-se en la feina feta durant la fase anterior, i que tenen recollida d'alguna manera en els suports que van decidir-se. Per omplir la columna tercera, cal demanar a l'alumnat que sigui creatiu, i que vinculi les idees que puguin anar sorgint al clip que acaben de veure i que té la funció d'orientador per a aquest moment del desenvolupament de la unitat temàtica.

És possible que durant aquest exercici es produeixi una confusió: entre el cas realitzat durant la primera fase i el clip visionat durant la segona. El professor ha de passar per cada petit equip i assegurar-se que els seus integrants han entès bé la tasca, i que disposen dels elements necessaris per dur-la a terme.

Aquesta graella que presentem és només un suport per a l'elaboració i sistematització. Si algun petit equip no la troba útil, o el mateix professor n'ha dissenyat una altra que escau millor, s'utilitza l'alternativa.

- Síntesi de la fase de resolució del cas (30 minuts)

Al final de la fase, el professor demana que els petits equips tornin al gran grup, i passa a donar la paraula a cadascun dels portaveus. A mesura que cada portaveu va parlant, el professor anota les idees que apareixen en un suport material (pissarra, paperògraf, ordinador) que pugui veure tothom.

És important remarcar que, en aquests moments, cal concentrar l'atenció en la tercera columna de la taula, la de les propostes, ja que el treball sobre les dues primeres columnes ja s'ha fet.

La dinamització del professor ha de tenir en compte els aspectes següents:

- Ha de reforçar els punts de coincidència entre els diversos petits equips, si existeixen.
- Ha de vetllar perquè les propostes tinguin relació amb les problemàtiques analitzades.
- Ha de garantir que apareguin al llarg de la discussió les "idees clau" de cada unitat temàtica recollides en el quadre de la pàgina 41.

Per últim, el professor fa una intervenció global en la qual procura destacar la dimensió intercultural de les propostes. Per fer-ho, pot basar-se en la definició de diverses dimensions del model de la interculturalitat que apareixen a la pàgina 37.

AVALUEU

Síntesi i avaluació

- Organització d'una resposta als responsables polítics amb atribucions sobre el tema (20 minuts)

La tercera fase està destinada a aprofundir en el sentit del joc democràtic i la participació ciutadana com un element intrínsec. Un cop analitzat el cas i trobades algunes propostes, el professor convida a anar més enllà i col·laborar en la construcció d'una societat més justa i igualitària. Com? Fent arribar les idees elaborades als responsables polítics corresponents, o ensenyant a posar una denúncia o reclamació tot mostrant-los el procediment i els llocs on fer-ho.

És possible que l'alumnat tingui una noció difosa i confosa de com funciona l'administració. Per aquest motiu, el professor demana a l'alumnat que digui quins serien els responsables polítics als quals fer arribar aquesta proposta: alcaldes, consellers, regidors. A partir de les respostes obtingudes, el professor va clarificant qui fa què, i entre tots acaben identificant el responsable final al qual adreçaran un escrit. En el cas que ens ocupa, la instància adequada seria l'alcaldia.

Val a dir que el cas estudiat és fictici, i que el clip de *TOT UN MÓN* és real però que no pertany, amb quasi total seguretat, a la realitat immediata de l'alumnat. Per tant, és important clarificar que la proposta política que es vol elaborar ha de tenir a veure amb la realitat de la comunitat de pertinença del centre educatiu, i que el missatge no ha d'anar necessàriament adreçat en clau de solució d'una problemàtica sinó de prevenció amb vistes al desenvolupament de situacions similars en aquell àmbit local.

Una de les reaccions habituals del grup classe pot ser la incredulitat, la desafecció o la indiferència respecte al sistema polític, la manca d'il·lusió o sentit a l'hora de realitzar aquesta activitat de participació política. Aquí el professor té un paper molt important, com a animador del procés.

- Elaboració de l'argumentació i la fonamentació de la resposta (20 minuts)

Un cop contextualitzada l'activitat, el professor demana que l'alumnat es torni a situar en petits equips, els mateixos de les dues fases anteriors, i que esculli un altre portaveu. A continuació, distribueix a cada equip una de les propostes que van aparèixer durant la segona fase, i demana que redacti un paràgraf.

En aquest punt, és important que el professor orienti l'estil –formal– del text que cal elaborar, i que proposi una seqüència de l'argumentació que segueixi l'estructura mateixa de l'exercici realitzat, és a dir:

- Possible motiu de la problemàtica (Descripció)
- Possible causa de la problemàtica (Anàlisi)
- Possible efecte de la causa (Anàlisi)
- Possible proposta de prevenció (Proposta)

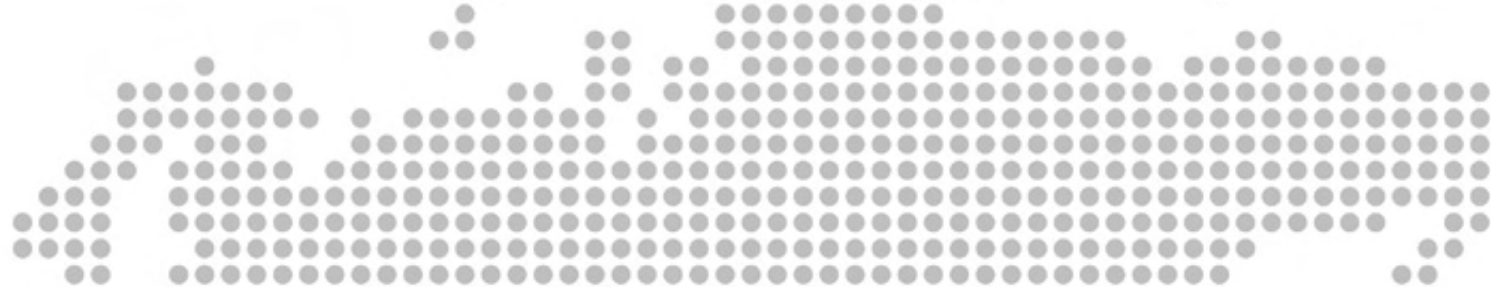
- Redacció de la resposta (20 minuts)

Un cop cada equip ha acabat la seva feina, el portaveu llegeix el seu paràgraf. El professor vetlla per la coherència d'estil i de contingut durant la lectura pública dels diversos paràgrafs que han de conformar el text definitiu.

Per tal de compilar-los, preparar la introducció i el tancament del text que cal produir, el professor convida els portaveus a reunir-se durant els propers dies fora de l'aula per coordinar la feina feta i donar-li el format final que ha de tenir.

- Publicitat de l'activitat (30 minuts)

El treball sobre la unitat temàtica acaba amb la publicitat de la feina feta en l'àmbit local. Per això el professor demana a cada petit equip que dediqui la part final d'aquesta fase a preparar la difusió de la seva iniciativa a través dels mitjans que l'alumnat pot tenir a l'abast.

Algunes idees poden ser les següents:

- Un petit equip pot dedicar-se a redactar una “Carta a la Direcció” d’un diari de premsa local.
- Un petit equip pot dedicar-se a preparar un tall breu de dos minuts per a la ràdio local.
- Un petit equip pot gravar dos minuts amb vídeo per a una televisió local.
- Un petit equip pot redactar un text explicatiu per a la web del centre educatiu.
- Un petit equip pot elaborar un mural i cartelleria per penjar en el centre educatiu que expliqui la feina feta i les propostes.
- Un petit equip pot dedicar-se a fer reclamacions, instàncies o cartes al síndic local o de la Generalitat.

La coordinació de totes aquestes accions es pot fer de manera simultània en la reunió de preparació definitiva del text que es vol enviar al responsable polític escollit. I un darrer apunt important: si el professor vol treballar amb el grup classe més d’una unitat temàtica, és recomanable esperar fins al final i dur a terme una campanya de difusió més general.

Criteris d’avaluació

A banda de la proposta d’avaluació que es fa a l’alumnat amb la darrera fase, el professorat també ha de comptar amb uns criteris d’avaluació que li permetin saber si els nois i noies del grup classe han assolit els aprenentatges esperats.

En el quadre següent aportem una proposta de criteris d’avaluació ordenats per unitats temàtiques.

Afirmem que l'alumnat ha assolit els aprenentatges de la unitat temàtica 1 (Síndrome d'Ulisses) quan...

- ... coneix el concepte de *síndrome d'Ulisses*, i almenys un parell de causes.
- ... sap identificar un parell de mesures preventives que impedeixen que el ciutadà estranger nouvingut adopti aquesta síndrome.
- ... distingeix entre les necessitats materials i emocionals dels ciutadans estrangers nouvinguts, i sap trobar la relació entre ambdues dimensions.
- ... explica almenys dues accions per acompanyar el guariment de persones que manifestin símptomes d'aquesta síndrome.

Afirmem que l'alumnat ha assolit els aprenentatges de la unitat temàtica 2 (Escola i barri) quan....

- ... comprèn el concepte d'*escola gueto*.
- ... assenyalava els actors socials i les dinàmiques relacionals que provoquen una escola gueto.
- ... argumenta dos o tres dels raonaments estereotipats que les famílies autòctones utilitzen per justificar el seu rebuig a portar els fills a escoles amb infants de família estrangera.
- ... proposa dues o tres estratègies per a una escolarització més equilibrada en un barri amb forta presència de població estrangera nouvinguda.
- ... reconeix el poble gitano com a dipositari de discriminació en termes molt semblants als dels ciutadans estrangers tot i no ser-ne.

Afirmem que l'alumnat ha assolit els aprenentatges de la unitat temàtica 3 (Immigració i mitjans) quan...

- ... distingeix entre un model multicultural i intercultural de convivència.
- ... reconeix almenys dos avantatges i dos inconvenients de cada model.
- ... entén la necessitat d'interdependència entre les persones com a mecanisme preventiu de conflictes.
- ... pren consciència de la importància que els ciutadans estrangers puguin expressar-se de manera normalitzada en els mitjans de comunicació.
- ... observa l'efecte de reconeixement que provoca la presència de ciutadans estrangers com a conductors de programes de mitjans de comunicació.

Afirmem que l'alumnat ha assolit els aprenentatges de la unitat temàtica 4 (Mediant) quan...

- ... comprèn el significat del concepte de *conflicte*.
- ... diferencia una situació conflictiva d'una altra que no ho és.
- ... sap identificar un conflicte de naturalesa intercultural.
- ... coneix la mediació com un procés que ajuda a resoldre els conflictes sense treure protagonisme a les persones que el protagonitzen.
- ... reconeix la importància que els equips de mediadors siguin plurals respecte a l'origen cultural.

Afirmem que l'alumnat ha assolit els aprenentatges de la unitat temàtica 5 (El Parc de Calella) quan...

- ... explica amb claredat dues o tres causes del distanciament que poden viure ciutadans autòctons i estrangers en un barri o poble.
- ... reconeix les diferències existents entre els ciutadans d'un territori pel que fa a l'ús de l'espai públic.
- ... comprèn la necessitat de fomentar entitats formades per gent de tots els orígens que persegueixin objectius comuns.
- ... raona alguns avantatges i inconvenients pel que fa al paper de l'administració local (els ajuntaments) a l'hora de fomentar la convivència intercultural en un entorn multicultural.

GUIA PER AL PROFESSORAT

Dignitat i justícia per a tothom

PROJECTE PER A BATXILLERAT I CICLES FORMATIUS

	Orientació general	51
	Seqüència didàctica de les unitats temàtiques	53
	Idees clau	54
Exemple de desenvolupament d'una unitat temàtica		56
	Criteris d'avaluació	61

Guia per al professorat

DIGNITAT I JUSTÍCIA PER A TOTHOM

Orientació general

El nivell 3 d'aquest material didàctic va adreçat a nois i noies que estudien el batxillerat o un cicle formatiu de grau mitjà o superior (16-20 anys). També es pot treballar amb persones adultes. La finalitat bàsica consisteix a generar una actitud de valoració davant de les problemàtiques associades a la realitat de la immigració, partint de la proposta d'accions com a eina per aproximar-se d'una manera rigorosa a aquesta realitat i generar propostes.

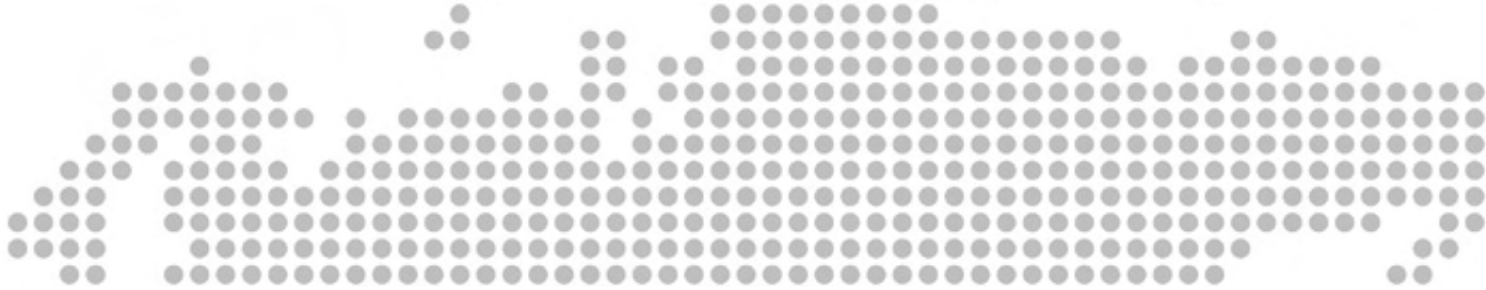
En aquest nivell allò important no se centra en casos particulars, o en realitats properes, sinó que a través d'un exemple es proposa a l'alumnat d'endinsar-se en l'anàlisi d'un tema social al voltant de la immigració. L'edat de l'alumnat al qual va destinada aquesta proposta didàctica ha de permetre aquesta aproximació macrosocial. A més, es planteja aquesta aproximació d'acord amb els principis de dignitat i justícia per a tothom. Es promou una mirada complexa de la realitat social i es proposa de desemmascarar les situacions d'injustícia o desigualtat que sovint es troben sota una aparença d'igualtat formal.

Allò més important, però, és transmetre a través de l'estil i de les activitats un principi de posicionament personal davant de la realitat social: un no pot avaluar i prendre decisions sobre un fet o fenomen que passa a la societat si no ha fet prèviament una anàlisi rigorosa i s'ha documentat convenientment sobre aquest. La seqüència didàctica plantejada, per tant, segueix aquesta lògica i procura incentivar aquest tipus de procediment i d'actitud davant de les qüestions que es plantegen a la vida quotidiana amb perspectiva global.

Cada vídeo respon a una unitat temàtica, que recollim en la taula següent:

UNITAT TEMÀTICA	CAPÍTOL DE TOT UN MÓN	DESCRIPTOR TEMÀTICS
1	<i>Parlem de guetos</i>	<ul style="list-style-type: none">• Guetització• Classe social• Homogeneïtat i diversitat
2	<i>Panjabis d'Olot</i>	<ul style="list-style-type: none">• Exclusió• Comunitat• Socialització
3	<i>Darrere l'imam</i>	<ul style="list-style-type: none">• Islamofòbia• Religió• Llibertats i drets
4	<i>Parlem de dones</i>	<ul style="list-style-type: none">• Desigualtat• Discriminació• Gènere
5	<i>El meu carrer</i>	<ul style="list-style-type: none">• Conflicte• Convivència• Estereotips

Seqüència didàctica de les unitats temàtiques

Per a cada unitat temàtica, proposem una seqüència de treball que cobreixi tres fases cadascuna. Una unitat temàtica respon a la lògica pedagògica següent:

- **OBSERVEU** – Fase de contextualització del tema. Mitjançant el visionat d'un clip de **TOT UN MÓN**, i uns textos de suport, es pretén facilitar l'accés a la descripció dels elements bàsics i la seva interrelació.
- **REFLEXIONEU** – Fase d'aprofundiment i ampliació. A partir de la recollida d'informació de fonts diverses, es proposa anar més enllà de l'exemple que ha servit d'element d'arrencada i establir una radiografia general del tema a la societat catalana.
- **PLANIFIQUEU** – Fase d'elaboració de propostes. Fruit de l'anàlisi realitzada, l'alumnat s'enfronta amb la tasca de generar idees i accions concretes que serien recomanables.

Pel que fa a la distribució horària, proposem que el treball de **TOT UN MÓN** abasti franges àmplies de temps, mirant de trencar amb les limitacions pròpies d'un horari escolar fragmentat en

sessions curtes que dificulta un bon desenvolupament pedagògic de les activitats. Cada fase podria ser duta a terme, per exemple, en una franja d'una hora i mitja que ocupi la meitat d'un matí o una tarda sencera.

No obstant, entenem la complexitat i la fragmentació dels horaris del batxillerat, així com dels cicles formatius. En aquest sentit, quan sigui del tot impossible disposar d'una hora i mitja, es pot fragmentar cada fase en dues sessions de tres quarts d'hora, tot i que volem remarcar la pèrdua d'un cert valor pedagògic si es fa d'aquesta manera. Per exemple, en el cas de la segona fase és del tot recomanable que la feina es reparteixi en dues sessions, ja que d'aquesta manera adequem millor la seqüència horària a les necessitats didàctiques de l'activitat. Per a la tercera fase és desitjable que, si cal fragmentar, la distribució respongui a una primera sessió d'almenys una hora i una segona d'almenys mitja hora.

També podem contemplar la possibilitat que el material esdevingui una eina útil per a la realització d'un treball de recerca en el cas del batxillerat.

Vegueu l'esquema de treball d'una unitat didàctica:

FASE	DISSENY	TEMPS DE TREBALL
OBSERVEU. Contextualització del tema	- Presentació de la unitat temàtica - Visionat d'un clip de TOT UN MÓN - Lectura d'un text d'anàlisi - Síntesi de la primera sessió	Ampliat: <i>una sessió d'una hora i mitja</i> Fragmentat: <i>dues sessions de tres quarts d'hora</i>
REFLEXIONEU. Aprofundiment i ampliació	- Recerca d'informació sobre la unitat temàtica - Elaboració d'un estat de la qüestió sobre el tema	Fragmentat: <i>dues sessions de tres quarts d'hora</i>
PLANIFIQUEU. Elaboració de propostes	- Lectura d'un text d'estratègies - Elaboració d'una proposta de principis i accions socials - Difusió de la proposta	Ampliat: <i>una sessió d'una hora i mitja</i> Fragmentat: <i>una sessió d'una hora i una sessió de mitja hora</i>

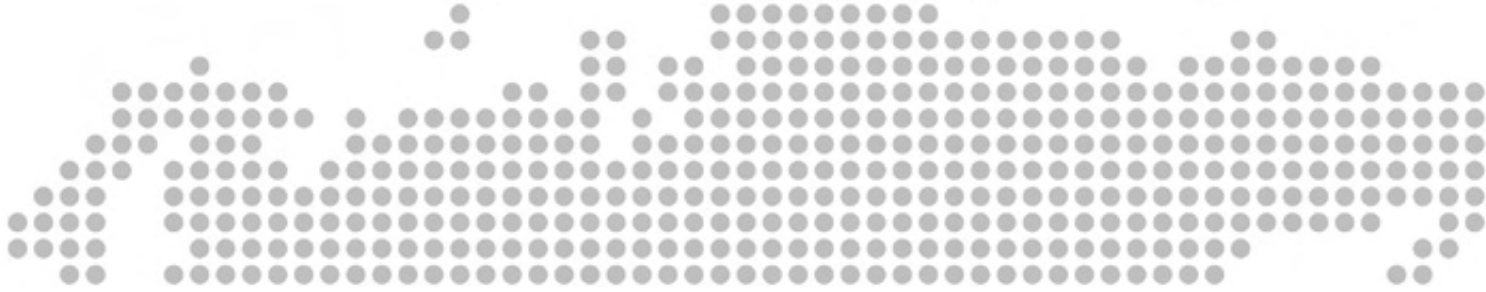
Val a dir que, si bé cada unitat temàtica disposa d'una autonomia respecte a les altres, fet que afavoreix l'ús flexible i adaptat del material per part del professorat –o, dit d'una altra manera, no cal treballar les cinc unitats temàtiques perquè el material tingui sentit–, és convenient respectar la seqüència temàtica per a cadascuna de les unitats, de manera que pensem a destinar-hi almenys les tres fases corresponents.

Cada alumne, en tant que persona adulta, hauria de dur a terme el seu registre personal de les diverses activitats que es realitzen en una unitat temàtica. Deixem oberta doncs, la possibilitat d'usar un sistema propi per anar fent un seguiment de les diverses tasques.

Idees clau

Cada unitat temàtica respon a unes idees clau que el professor ha de tenir molt clares des de l'inici de la unitat temàtica. Aquestes idees clau han de ser un referent per a l'alumnat a l'hora de sintetitzar i resumir l'aprenentatge que se li proposa per a aquella unitat temàtica.

En el quadre següent trobem recollides les idees clau corresponents a cada unitat temàtica del tercer nivell:

1. Parlem de guetos

- Convé no associar sempre el concepte de gueto a situacions de pobresa o marginalitat, ja que la dinàmica social actual també genera guetos entre les classes benestants.
- La ciutat és un espai dinàmic i en construcció constant que, sense mecanismes correctors, pot esdevenir generadora d'exclusió social.
- Els ciutadans estrangers nouvinguts són subjectes susceptibles de caure en processos d'exclusió social per motius socioeconòmics.
- La prevenció de l'exclusió social dels ciutadans estrangers a la ciutat passa per una reconsideració positiva del valor de l'espai públic i comunitari.

2. Panjabis d'Olot

- Una identitat cultural equilibrada dels ciutadans estrangers adults, des d'un punt de vista intercultural, no passa per deixar de sentir-se del lloc d'origen, sinó també per sentir-se del lloc d'arribada.
- La construcció d'un escenari social intercultural requereix buscar les semblances entre persones i grups per damunt de les diferències, i afavorir el protagonisme de tots els membres de la comunitat.
- La participació dels ciutadans estrangers en la construcció d'escenaris socials interculturals ha de respondre a tres criteris: participar com un valor personal, com un principi d'actuació política i com una estratègia social.

3. Darrere l'imam

- La religió musulmana té una presència creixent a Catalunya arran de l'arribada de ciutadans estrangers que professen aquesta fe.
- L'imam és un musulmà que desenvolupa un rol de difusor dels valors de l'Islam, i d'impulsor de pregàries i reflexions al voltant de l'Alcorà.
- Existeix entre la societat una falsa identificació entre religió musulmana i terrorisme islamista que genera efectes d'islamofòbia.

4. Parlem de dones

- El rostre de la immigració és cada cop més femení, i a voltes queda invisibilitzat en el marc dels fluxos migratoris actuals.
- La inclusió social de les ciutadanes estrangeres a Catalunya depèn sovint de les estructures familiars del seu lloc d'origen i de la permeabilitat social del mateix lloc d'acollida.
- El gènere per si sol no és explicatiu d'alguns comportaments socials si no tenim en compte alhora altres factors com la classe social o la cultura.

5. El meu carrer

- El canvi en els comerços dels barris o pobles (per exemple obertura de botigues amb productes de països africans, llatinoamericans o asiàtics) és un dels elements més visibles de la nova realitat de la immigració.
- La presència pública i visible dels ciutadans estrangers en la vida quotidiana genera una desconfiança injustificada entre els ciutadans autòctons.
- Cal distingir molt acuradament aquelles situacions de manca de convivència entre ciutadans estrangers i autòctons que es produeixen a causa d'una comunicació deficient d'aquelles que tenen un conflicte en l'arrel (una incompatibilitat d'objectius).

Exemple de desenvolupament d'una unitat temàtica

Per tal de veure millor com pot funcionar una d'aquestes unitats, aportem un exemple pràctic amb indicacions per al seu desenvolupament. Per fer-ho, escollim la unitat *Panjabis d'Olot*, adreçada a conèixer la realitat de la comunitat panjabi de la comarca de la Garrotxa, bàsicament concentrada en la seva capital.

2. Panjabis d'Olot

OBSERVEU

Contextualització del tema

- Presentació de la unitat temàtica (5 minuts)

El professor presenta la unitat de treball i concreta el tema, a partir de la lectura i proposta dels descriptors que es poden trobar en la taula de la pàgina 52.

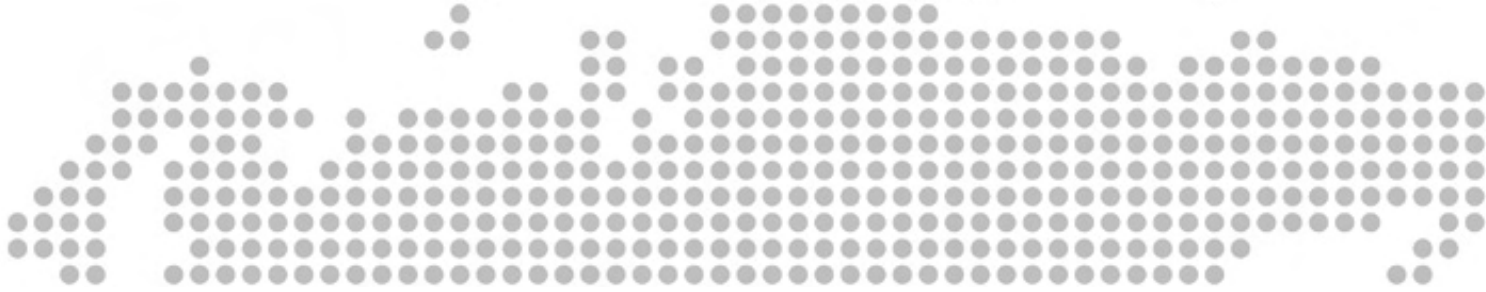
Tractant-se de persones adultes, especifica que la proposta de treball té una estructura en tres fases però que, atesa la maduresa de les persones del grup, el professor pot considerar la distribució d'aquestes fases en més o menys sessions d'acord amb el ritme de treball.

No obstant, el professor reforça la idea que la previsió és abordar una seqüència en tres parts, que es corresponen amb les activitats d'anàlisi, aprofundiment i proposta.

- Visionat d'un clip de TOT UN MÓN (20 minuts)

A continuació, el professor llegeix en veu alta per a tot el grup la introducció d'un clip de TOT UN MÓN que es veurà just a continuació, a tall d'introducció. Aquesta introducció ve indicada en les activitats per a l'alumnat amb el títol "OBSERVEU – Mireu el clip de TOT UN MÓN que us presentem i analitzeu-ne els components principals i el repte social que planteja".

Acte seguit, el professor projecta el clip i l'alumnat pren notes d'acord amb el seu criteri i en funció de la proposta de treball: identificar components i indicar repte social que planteja. Un cop el visionat acaba, el professor fa una roda ràpida d'intervencions en veu alta per garantir que tothom ha aconseguit identificar els mateixos components i repte social. Allò que importa no són les paraules, sinó els conceptes subjacents, els quals han d'estar d'acord amb els descriptors previstos en la taula esmentada de la pàgina 52.

- Lectura d'un text d'anàlisi (20 minuts)

Després d'aquest primer debat col·lectiu breu, el professor distribueix una fotocòpia a cada alumne amb un text que ha de contribuir a la comprensió del tema que es presenta a la unitat. Aquest text és localitzable en l'apartat del material de l'alumnat que es titula "REFLEXIO-NEU – Llegiu el següent text individualment i assenyaleu les idees que es relacionen directament amb aspectes observats en el clip".

Atès que es tracta d'alumnat adult, i que la tasca encomanada requereix un grau d'elaboració i de concentració personal, el professor proposa de dur a terme una lectura individual i en silenci.

- Síntesi de la fase de contextualització del tema (45 minuts)

Si el professor ha decidit fer una sessió llarga, un cop realitzada la lectura individual i després de subratllar els diversos elements que formen la tesi del text, aquest proposa de dividir el grup classe en subgrups per tal de dur a terme un procés de sistematització de l'anàlisi realitzada en els diferents moments d'aquesta primera fase. En el cas que hagi preferit fer la feina en dues sessions, la creació dels subgrups es guarda per a la sessió següent. Sigui com sigui, és el professor qui elabora els subgrups, d'acord amb criteris d'heterogeneïtat de ritmes d'aprenentatge i d'interessos, i demana que es designi un portaveu que posteriorment explicarà al gran grup les idees elaborades al respecte.

L'objectiu d'aquesta síntesi és arribar a identificar les dinàmiques principals relacionades amb el tema. Per tal de donar consistència a l'anàlisi prèvia, proposem que els alumnes usin la graella següent, aplicable a qualsevol de les cinc unitats temàtiques:

DINÀMICA SOCIAL IDENTIFICADA	IDEES DEL TEXT RELACIONADES	IMATGES I ARGUMENTS DEL CLIP RELACIONATS
1-		
2-		
3-		
(...)		

El més important d'aquest punt del procés és que el professor desvetlli la necessitat de justificar i argumentar les reflexions amb dades obtingudes de l'observació del clip o de la lectura del text.

És important que el professor passegi pels subgrups formats per donar suport a un exercici que, d'entrada, resulta complex tot i la capacitat pressuposada de l'alumnat. La seva missió ha de ser garantir la coherència i la consistència entre els elements escollits i descrits a les tres columnes.

Després de mitja hora de treball en subgrups, el professor demana retornar al gran grup i fer una posada en comú. Demana als diversos portaveus que expliquin quins han estat els elements obtinguts, i els va enregistrant en una graella idèntica a la que han treballat els alumnes, preferiblement en un suport informàtic (usant portàtil i canó). Si la tecnologia no ho permet, una eina vàlida per fer aquesta recopilació pot ser un projector i transparències.

La posada en comú ha de ser acumulativa, és a dir, es demana que el subgrup que parla després no repeteixi idees del subgrup que ha parlat abans. Cada subgrup exposa només la informació d'una fila de la graella, així segur que intervenen tots els grups amb aportacions.

Al final de la sessió, el professor proposa de fotocopiar el document elaborat en conjunt i distribuir-lo als diferents subgrups mitjançant els seus portaveus.

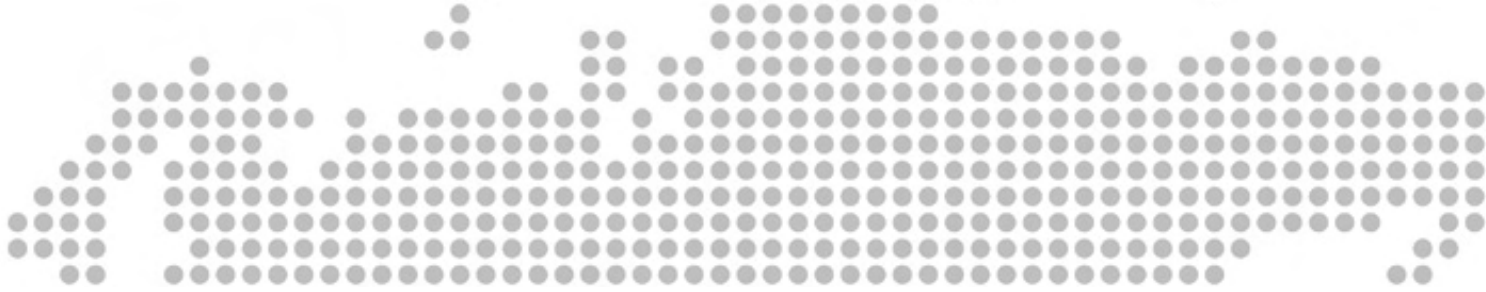
REFLEXIONEU

Aprofundiment i ampliació

- Recerca d'informació sobre la unitat temàtica (45 minuts)

L'objectiu d'aquesta tasca és desvetllar en l'alumnat la necessitat d'anar a cercar informació de més d'una font. No n'hi ha prou de creure i tenir en compte allò que hem vist en un clip de tres minuts i hem llegit en un text de trenta línies. Per formar-se una imatge de conjunt de la complexitat d'un tema cal anar a diverses fonts i recollir punts de vista i opinions. Per això:

- Un subgrup pot dedicar-se a fer una recerca mitjançant les eines que proporciona la xarxa d'internet sobre webs d'institucions relacionades amb el tema (mireu en especial la web de la Secretaria per a la Immigració: <http://www.gencat.net/benestar/societat/convivencia/immigracio/index.htm>).
- Un subgrup pot dedicar-se a entrevistar persones del carrer que aporten la seva visió sobre el tema. Caldrà procurar que el perfil dels informants respongui a un criteri d'heterogeneïtat.
- Un subgrup pot dedicar-se a consultar la biblioteca de l'IES i/o la biblioteca municipal, i procurar obtenir dades i referents de llibres i documents que parlin sobre el tema.
- Un subgrup pot dedicar-se a explorar programes i projectes municipals i/o comarcals que tractin el tema, observant sobretot quina és la justificació i l'estat de la qüestió que plantegen.
- Un subgrup pot dedicar-se a consultar hermeroteques de la premsa majoritària del país.

En aquesta tasca, és important que el rol del professor sigui d'orientador a l'hora de facilitar les vies i les eines d'accés a la informació. En aquest sentit, haurà de preveure la connexió a internet a través d'ordinadors, tramitar els permisos necessaris per tal que l'alumnat pugui sortir lliurement del centre educatiu per anar a la recerca de les fonts d'informació externes, i altres aspectes a considerar en aquest sentit.

En segon lloc, és important també que el professor proposi la selecció de la informació. No es tracta de fer una recollida indiscriminada de dades sinó selectiva, a partir dels interessos i necessitats que cal tenir en compte. Per això demanarà que cada subgrup, abans de llençar-se a la recerca d'informació que completa i amplia la perspectiva del tema des de diversos angles, proposi que l'alumnat es concentri a pensar quins han de ser els descriptors clau que han de facilitar una recerca intel·ligent i limitada.

Els criteris de distribució de tasques han d'estar d'acord amb els ritmes d'aprenentatge i els interessos de l'alumnat, no és el mateix consultar una web que fer una breu enquesta a la població, o documentar-se a partir de llibres i informes. En aquest sentit, el professor ha de proposar a cada subgrup allò que escaigui millor amb les seves necessitats.

En el supòsit que es tracti d'un IES amb pocs recursos, aquesta tasca pot ocupar més d'un dia, i perllongar-se fins a dues sessions, potser fins i tot sense que aquesta es dugui a terme durant l'horari lectiu de l'alumnat. Si aquest fos el cas, caldria revisar la durada de la unitat temàtica i adaptar-la a aquesta circumstància.

- Elaboració d'un estat de la qüestió sobre el tema (45 minuts)

En una sessió posterior, un cop l'alumnat ha realitzat la recerca en els subgrups, tothom torna al gran grup disposat a comunicar als altres tot allò que ha trobat.

Cal que la posada en comú sigui ordenada i permeti anar configurant un mapa actualitzat de la qüestió. Per això, pot resultar d'ajut usar una graella com la següent, aplicable a qualsevol de les cinc unitats temàtiques:

SUBGRUP DE TREBALL	FONT D'INFORMACIÓ (DETALLS)	FETS I REFLEXIONS RELLEVANTS
a-		
b-		
c-		
(...)		

Emplenar aquesta graella ha de resultar un exercici dinàmic. El professor ha d'anar aprofitant per seguir promovent una reflexió col·lectiva acumulativa, és a dir, que va reforçant les coincidències que van apareixent d'un grup rere l'altre. D'aquesta manera, el propi procés de discussió generat va validant les dades que es reflecteixen en el document.

És una bona ocasió, per tant, per reforçar també la necessitat de l'escolta activa de l'altre (per no repetir-se), per a l'anàlisi crítica (discriminar el valor de les diverses idees que apareixen) i per a la cohesió grupal (fent entre tots un únic exercici).

És important també d'anar discriminant els diferents tipus d'informació d'acord amb la pròpia font, triangulant les dades i veient en què es va posant èmfasi segons el rol i el llenguatge usat per l'informant.

Al final, el professor ha de preveure fer fotocòpies de la graella col·lectiva per repartir-la a l'alumnat en la sessió següent.

PLANIFIQUEU

Elaboració de propostes

- Lectura d'un text d'estratègies (15 minuts)

El professor comença la tercera fase repartint una fotocòpia amb la graella elaborada el darrer dia, i en fa una lectura ràpida davant del gran grup.

A continuació reparteix una segona fotocòpia en la qual s'hi recullen principis d'actuació i/o accions possibles relacionades amb la unitat temàtica. El sentit d'aquest text, que es troba en les activitats per a l'alumnat i s'identifica amb el títol "PLANIFIQUEU – Llegiu el text que teniu a continuació i elaboreu en petits subgrups una proposta de principis i de petites accions socials que caldria desenvolupar a Catalunya sobre el tema treballat", és esdevenir un suport a l'hora de tenir idees sobre com poder actuar des d'un punt de vista doble:

Preventiu – Per tal d'evitar els efectes negatius de les dinàmiques contemplades.

Pal·liatiu – Per tal de donar resposta als efectes negatius de les dinàmiques contemplades.

Com que es tracta d'un text que ha d'inspirar la creativitat i el pensament pràctic, el professor el llegeix en veu alta, i va exemplificant els diferents principis i/o accions socials que el text conté per facilitar la significativitat del contingut que s'està elaborant, sovint allunyat del coneixement de l'alumnat.

- Elaboració d'una proposta de principis i accions socials (45 minuts)

El professor torna a demanar que l'alumnat es distribueixi en subgrups de treball, els quals hauran d'elaborar una proposta que comunicaran al conjunt a través d'un nou portaveu.

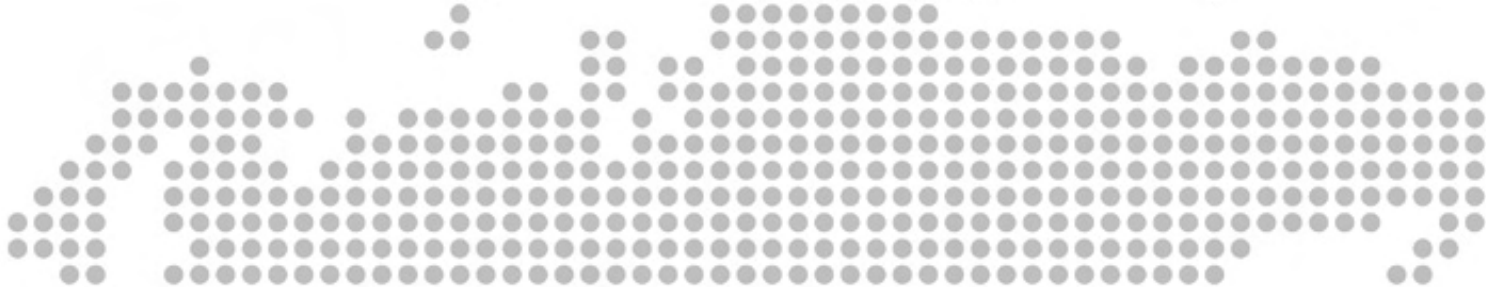
Tot l'alumnat s'esforça a dur a terme un petit taller de creativitat, per al qual cal tenir en compte almenys dues qüestions fonamentals:

- Cada subgrup ha de treballar sobre tot el conjunt d'informació elaborada, i no només sobre aquella informació elaborada a partir de les fonts d'informació que ha consultat, o la lectura del clip de **TOT UN MÓN** que ha fet.
- Cada subgrup ha de buscar la coherència i la consistència entre les dades trobades, d'una banda, i els principis i accions proposats, de l'altra. Cal buscar la connexió i la lògica entre uns i altres.

Per tal de facilitar la tasca, el professor pot suggerir la següent graella com a instrument de treball que facilita la sistematització, aplicable a qualsevol de les cinc unitats temàtiques:

DINÀMICA SOCIAL DESTACADA SOBRE EL TEMA	PRINCIPI D'ACTUACIÓ	ACCIONS SOCIALS
1-		
2-		
3-		
(...)		

Un cop els subgrups han acabat la seva tasca, el professor els demana de tornar al gran grup i de posar en comú la feina feta. Com que tots els subgrups han estat treballant sobre la mateixa tasca, la roda d'intervencions ha de permetre observar les idees força que es van repetint, que han de ser les seleccionades com a vàlides per part de tot el grup. Per tal de facilitar la discussió col·lectiva, el professor pot usar la mateixa graella que els subgrups han fet servir en la fase anterior d'aquesta tercera i darrera fase.

- Difusió de la proposta (30 minuts)

És important que el treball final no quedi tancat en el grup classe. L'exercici de la participació democràtica requereix que la feina elaborada trobi ressò en la societat d'alguna manera. Atesa l'edat de l'alumnat, es poden plantejar propostes com les següents:

- Assistir a un ple municipal de la localitat per exposar les idees i propostes elaborades.
- Enviar un petit document als diputats i diputades d'algun partit polític amb representació al Parlament de Catalunya.
- Presentar la feina feta en una reunió de l'associació de veïns de la localitat.
- Organitzar una taula rodona amb entitats no governamentals (ONG) o un cinefòrum per discutir els diversos punts de la proposta.
- Publicar un fulletó, un tríptic de sensibilització i repartir-lo, o una carta al diari de la premsa local.

Per tant, no es tracta només de difondre públicament la feina feta (a través d'una web, amb un mural al centre educatiu, etc.), sinó de posar-la a debat i contrast, demanant una resposta. Aquest tipus d'exercici, a més d'enfortir els mecanismes de la democràcia i educar l'alumnat en aquesta dimensió, pot ser molt enriquidor pel fet d'obtenir respostes des de diferents punts de vista.

Això significa que aquest darrer moment de la tercera fase no és tant per dur a terme la difusió com per dissenyar-la i repartir responsabilitats. El professor haurà d'ajudar a valorar les possibilitats de cada proposta, i fins i tot facilitar que n'apareguin de noves, concretant compromisos futurs un cop la unitat temàtica hagi quedat tancada.

Criteris d'avaluació

A banda de la proposta d'avaluació continuada que es fa a l'alumnat en cada fase amb les graelles de síntesi, el professorat també ha de comptar amb uns criteris d'avaluació que li permetin saber si les persones del grup classe han assolit els aprenentatges esperats.

En el quadre següent aportem una proposta de criteris d'avaluació ordenats per unitats temàtiques.

Afirmem que l'alumnat ha assolit els aprenentatges de la unitat temàtica 1 (Parlem de guetos) quan...

... relaciona de manera ordenada i coherent dos o tres elements de la dinàmica urbana que generen exclusió social.

... reconeix la ciutat com un entorn social en estat d'immigració permanent.

... identifica els efectes negatius de la dinàmica urbana sobre els ciutadans estrangers nousvinguts.

... explica almenys tres estratègies vàlides per gestionar la diversitat de la ciutat des d'una perspectiva d'inclusió.

Afirmem que l'alumnat ha assolit els aprenentatges de la unitat temàtica 2 (Panjabis d'Olot) quan...

... comprèn el sentiment identitari de "múltiples pertinences".

... descriu les causes que poden portar un grup de ciutadans estrangers d'un mateix origen a tancar-se en ells mateixos.

... raona almenys tres condicions que són necessàries per construir una societat intercultural evitant els guetos.

... entén les diverses dimensions de la participació que afecten la població estrangera.

Afirmem que l'alumnat ha assolit els aprenentatges de la unitat temàtica 3 (Darrere l'imam) quan...

... coneix el rol que desenvolupa un imam en la comunitat musulmana.

... explica les causes que generen islamofòbia a la societat, i n'assenyala algunes conseqüències.

... distingeix entre drets formals i drets reals dels ciutadans.

... sap relacionar la diversitat religiosa amb la diversitat cultural.

... argumenta les tensions entre llibertat religiosa i pràctica de la religió en l'espai públic o privat.

Afirmem que l'alumnat ha assolit els aprenentatges de la unitat temàtica 4 (Parlem de dones) quan...

... assenyala almenys dues o tres característiques de la immigració femenina a Catalunya, en especial de la marroquina.

... reconeix els estereotips que s'associen a les dones de família musulmana, i sap qüestionar-los.

... comprèn el mapa complex de variables que acaben conformant la identitat de les noies que pertanyen a famílies immigrades, en especial les de religió musulmana.

... sap explicar el concepte de *coeducació*.

... identifica una o dues estratègies internacionals per al foment de la igualtat de gènere.

Afirmem que l'alumnat ha assolit els aprenentatges de la unitat temàtica 5 (El meu carrer) quan...

... explica com afecta la visibilitat dels ciutadans estrangers a la convivència en l'espai públic i els comerços d'un barri o poble.

... distingeix entre les situacions de malestar entre veïns fruit d'una comunicació deficient o bé d'un conflicte.

... relata en línies generals les fases per les quals ha de passar un procés de resolució d'un conflicte entre membres d'un mateix grup o comunitat.

© iStockphoto

ACTIVITATS PER A L'ALUMNAT

Viure l'experiència d'emigrar a Catalunya

PROJECTE PER A CICLE SUPERIOR DE PRIMÀRIA I PRIMER CICLE D'ESO

Activitats per a l'alumnat

VIURE L'EXPERIÈNCIA D'EMIGRAR A CATALUNYA

PROJECTE PER A CICLE SUPERIOR DE PRIMÀRIA I PRIMER CICLE D'ESO

1. Paper mullat, 67
2. Anar i tornar, 71
3. Diversitat a la pell, 75
4. Es lloga pis, 79
5. Parlo sense vergonya, 83

1. Paper mullat

LLEGIU

Us presentem un tema

Els *ciutadans* que són *espanyols*, quan busquen una feina, només necessiten demostrar que saben fer-la. Els caps de les *empreses* de vegades els fan una entrevista, o els demanen que expliquin en un full quines són les feines que han fet abans, o els posen un examen en el qual han de demostrar els seus coneixements.

En canvi, els *ciutadans estrangers* que no són de la *Unió Europea* també necessiten demostrar-ho i a més tenir un permís que s'anomena "de treball". Aquest permís el dona l'*administració de l'Estat*, i si no el tenen els ciutadans estrangers tenen prohibit treballar en una botiga, en una empresa o en qualsevol lloc.

Quan un ciutadà estranger vol treballar a Catalunya i ha de demanar forçosament aquest permís de treball, no ho té fàcil per obtenir-lo. Segons la llei que s'aplica a Espanya, aquesta persona ha de rebre una *oferta de treball* en el seu país d'origen abans de sortir-ne, i aleshores l'administració de l'Estat espanyol li dona permís per venir.

Com us podeu imaginar, un ciutadà del Pakistan, de la Xina o de l'Equador, trobant-se en països tan llunyans i moltes vegades sense conèixer les *llengües cooficials* a Catalunya, té moltes dificultats per trobar una proposta de feina a distància i fer tots els tràmits i la paperassa que cal tramitar. A més, un ciutadà estranger normalment no coneix el funcionament de les lleis de països, com dèiem, tan llunyans. Imaginem una persona nascuda a Catalunya que vulgui anar a la Xina.

El que acaba succeint és que molts ciutadans estrangers arriben a ciutats i pobles catalans sense aquest permís de treball perquè saben que hi ha feina en determinats sectors. Aquestes persones tenen un problema gros a l'hora de trobar feina, perquè els empresaris els demanen el permís, i com que no el tenen, o bé no els *contracten* o bé els agafen per treballar sense contracte però pagant-los menys i aprofitant-se'n.

Aquests ciutadans estrangers que no tenen permís de treball són els anomenats “sense papers”, per allò que els manca aquest *document*, i amb el pas del temps el seu nombre va creixent. Poden ser els que no hi arriben amb papers, o bé els que hi venien, amb papers, però no els poden renovar. Com que la llei no canvia, cada cop més persones vingudes de fora d'Europa es troben sense papers, i algunes vegades el govern intenta solucionar aquesta dificultat donant el permís de treball als ciutadans estrangers que no el tenen però que ja fa temps que viuen a Catalunya i que demostren que un empresari els vol contractar. D'aquest procés se'n diu *regularització extraordinària*. Regularització vol dir que s'intenta regular, ordenar, endreçar allò que està desendreçat. I extraordinària vol dir que no es fa sempre sinó de tant en tant, molt poques vegades.

Com veieu, l'administració de l'Estat, en comptes de canviar la llei actual per una altra que faci que les coses siguin més fàcils, ho soluciona d'aquesta manera. Us imagineu què passarà en el futur? Ja ho heu endevinat? És clar: al cap d'un temps tornarà a haver-hi nous ciutadans estrangers “sense papers” i, si volem evitar problemes socials, el govern haurà de tornar a fer una nova “regularització extraordinària”.

PENSEU

Us presentem un cas concret

En el procés de regularització que va tenir lloc al principi de 2005, els estrangers que podien demostrar que feia més de mig any que eren a Espanya i que tenien una oferta de treball de sis mesos o de més durada, podien accedir a un permís de treball. Aquest va ser el cas del Juli Tenorio i d'unes 20.000 persones més. El Juli feia quatre anys que treballava en una empresa amb la qual tenia un acord per fer-li els papers, però un bon dia el seu cap li va negar l'oferta de treball. Va ser a través d'un sindicat que va acabar d'arreglar la situació i va obtenir els papers. Altres treballadors estrangers, però, no han tingut la mateixa sort: molts van ser enganyats per les empreses on treballaven amb promeses de regularització a canvi d'una quantitat de diners. A d'altres els van prometre contractes a canvi de fer-se càrrec dels impostos que han de pagar a l'administració de l'Estat, males pràctiques que els sindicats continuen denunciant encara avui.

Mireu el capítol del DVD i després discutiu la pregunta següent: “Qui comet una falta més greu, el ciutadà estranger que treballa sense papers o el ciutadà que el contracta pagant-li menys diners i aprofitant-se'n?”

ACTUEU

Us convidem a construir una alternativa

Us proposem de construir un escenari i fer una representació basada en la situació viscuda pel Juli Tenorio. A continuació us descrivim els personatges:

- Treballador estranger – Acabes d'arribar a Catalunya fa sis mesos. Tens algunes dificultats amb la llengua a l'hora de comunicar-te. No tens papers, perquè et va ser impossible d'aconseguir-los segons com diu la llei espanyola. Vas trobar feina carregant i descarregant caixes en un magatzem, però no tens contracte de treball, i et paguen molt poc. Has decidit que aquesta situació s'ha d'acabar i vols demanar-li al teu empresari que et faci un contracte i que et pagui igual que al teu company de feina que és espanyol.
- Treballador espanyol – Com a ciutadà espanyol, no has de demanar permisos de treball i treballes en un magatzem amb un contracte en tota regla. L'empresari et paga més que als estrangers que són companys teus, i no estàs disposat que això canviï, perquè t'interessa seguir cobrant més que els altres malgrat que això sigui injust.
- Empresari – Tens una empresa de distribució de mercaderies i organitzes un magatzem on hi treballa gent de nacionalitat espanyola i estrangera. Agafes gent estrangera per treballar, però sense contracte perquè no els vols pagar igual que a tothom per poder guanyar més diners, i t'arrisques que un dia et posin una multa per tenir gent treballant en males condicions.
- Treballador de l'administració de l'Estat – Dónes els permisos de treball als estrangers, però ells t'han de presentar una oferta de treball per part de l'empresari. Si no la tens, ets inflexible i no cedeixes ni un mil·límetre. No t'importa la situació real de les persones sinó acomplir bé la teva feina. No et deixes pressionar pels sindicats.
- Sindicalista – Dónes suport al ciutadà estranger que no té papers, i l'ajudes a anar a l'administració de l'Estat per demanar el permís de treball. Pressiones l'empresari perquè faci una oferta de treball al ciutadà estranger, i t'ocupes de defensar els seus drets davant d'ell. No pots tolerar que es cometi una injustícia amb cap persona, i t'esforces per aconseguir-ho.

2. Anar i tornar

LLEGIU

Us presentem un tema

Un ciutadà que *emigra* de gran a un altre país és una persona que ha nascut i crescut en un barri o poble que considera de tota la vida. Allí els seus pares hi acostumen a tenir una casa, hi ha l'escola on va anar de petit per aprendre a llegir i escriure en la seva llengua, hi troba els amics i els paisatges que l'han acompanyat durant la seva infantesa.

Com us podeu imaginar, no ha de ser fàcil abandonar tot allò al qual has estat acostumat durant molts anys, i arribar a un lloc on no coneixes ningú, la gent del carrer parla una llengua que per a tu és estranya i en alguns casos es tenen costums i formes de fer que no haves descobert fins aleshores. Hi ha ciutadans que, quan emigren, prefereixen fer-ho acompanyats de familiars o amics, per no sentir-se tan sols i fer pinya a l'hora d'*integrar-se* a la nova societat, tot i que també n'hi ha d'altres que es veuen empesos a fer-ho sols des d'un principi.

Una de les raons per les quals alguns ciutadans emigren és per millorar les seves condicions de vida, però això no significa que aquests sempre siguin pobres. El que resulta pobre és el país on viuen, i per aquest motiu, com que no veuen que les coses puguin millorar, escullen d'anar a provar sort en una altra terra en la qual han sentit a dir que hi ha més riquesa i oportunitats de trobar una bona feina. Molts dels ciutadans estrangers que arriben a Catalunya són, doncs, persones decidides, amb empena, amb estudis i amb ganes de treballar per millorar la seva vida i la dels seus.

Tanmateix, aquests ciutadans no poden evitar sentir-se enyorats de tornar al seu país algun dia. Alguns, des del primer moment que posen els peus a Catalunya, ja estan pensant de tornar-se'n al cap d'un temps, per veure les persones que estimen i que s'hi han quedat. És el "*mite del retorn*", una idea que l'*immigrat* s'imagina i que consisteix a pensar que la seva estada en la nova societat és només per a un temps i que aviat retornarà a casa amb els seus. Això, però, està canviant gràcies a les trucades

telefòniques de baix cost, les videoconferències i els bitllets d'avió barats, que fan que el contacte sigui més freqüent i l'enyorança es faci més suportable.

Uns tornaran de veritat al seu poble o barri d'origen, i d'altres es quedaran en el nou país d'*acollida*. Que passi una cosa o l'altra depèn de molts elements: de la bona o mala experiència en el moment de l'arribada, de la *personalitat* i la manera de pensar de cadascú, i de les ganes de seguir endavant que es tinguin. També hi pesa, i molt, la manera com la societat d'acollida ha organitzat els dispositius necessaris perquè el ciutadà nouvingut acabi sentint-se reconegut. Un dels elements més importants, però, és tenir els papers en regla (a banda de disposar de diners per pagar les despeses del viatge), ja que si no els ciutadans estrangers no podran travessar la *frontera* i retornar tantes vegades com vulguin.

Vivim en un món en el qual una ampolla de xampú o unes vambes tenen menys dificultats que algunes persones per viatjar sense problemes d'un punt a un altre del planeta, els ciutadans s'ho han de pensar més de dos cops si volen creuar les línies invisibles que divideixen els països, sobretot aquells que no són *europèus*. Segons quin sigui el país d'un ciutadà, tindrà més o menys privilegis de moure's amunt i avall del món, i això és una injustícia.

PENSEU

Us presentem un cas concret

Abdelaziz Bouziane va emigrar a Europa ara fa quinze anys. Actualment és veí de Vic, i al DVD visita l'escola on va estudiar de petit, al poble d'Ijbuixaten, al nord del Marroc. Du un regal molt especial: unes cartes que han escrit nens i nenes de la comarca d'Osona, fills i filles d'antics habitants d'aquesta zona. L'Abdelaziz visita el poble amb els seus germans, Mohammade, també veí de Vic, i Hamid, que viu a Nador.

Als anys noranta tots tres van emigrar a la comarca d'Osona, però no van tenir la mateixa sort. En Hamid hi va anar en acabar la carrera de psicologia per ampliar estudis i instal·lar-se a prop dels germans. Finalment, va tornar al Marroc. En Hamid explica que a Osona no va trobar una feina adequada al seu expedient acadèmic, on consta un títol universitari, un diploma tècnic d'informàtica i diversos idiomes. Per això va tornar al Marroc, on, gràcies a uns contactes familiars, va aconseguir una bona feina com a funcionari del Ministeri d'Esports i Joventut.

Mireu el capítol del DVD i després discutiu la pregunta següent: "Què us sembla que ens convé més a Catalunya: estrangers que vénen a treballar per fer diners i després tornen al seu país, o estrangers que vénen a treballar i a més s'hi queden a viure?"

ACTUEU

Us convidem a construir una alternativa

Us proposem de construir un escenari i fer una representació basada en la situació viscuda per l'Abdelaziz i el Hamid. A continuació us descriuim els personatges:

- Una ciutadana estrangera – Has vingut a Catalunya amb la intenció de quedar-te a treball i viure-hi. No contemples la possibilitat de tornar enrere i viure de nou a la ciutat o poble d'on provens. Vius en un pis compartit amb un altre estranger, que pensa diferent (ell se'n vol tornar tan aviat com pugui) i als vespres, quan feu sopars amb amics vostres de la feina, discutiu sobre què és el millor.
- Un altre ciutadà estranger – Has vingut a Catalunya a fer diners i tornar al teu país. No és que t'hi sentis incòmode en el teu nou barri, però prefereixes tornar al paisatge de la teva infantesa, i amb tota la teva família. Et discuteixes amb la teva companya de pis i els seus amics a les hores de sopar, perquè ells tenen una altra idea del que significa emigrar.
- Un ciutadà català – Tens una amiga estrangera que t'ha convidat a sopar i durant l'àpat surt el tema del retorn a la conversa. Tu creus que les persones estrangeres no haurien de viure a Catalunya, excepte la teva amiga és clar, i defenses la posició que aquests ciutadans haurien de venir només a treballar, i després marxar al seu país d'origen, per no barrejar cultures ni llengües ni res, que tot plegat resulta un bon embolic.
- Una altra ciutadana catalana – Tens un amic estranger que t'ha convidat a sopar i durant l'àpat surt el tema del retorn. Tu estàs en contra d'aquesta dinàmica d'arribar, fer diners i marxar que fan alguns estrangers. Consideres que, d'aquesta manera, es perd l'oportunitat per part de tothom d'enriquir-se dels punts de vista, dels costums i del bagatge cultural dels altres i creus que els immigrants han de sentir la seva nova societat com a pròpia.

3. Diversitat a la pell

LLEGIU

Us presentem un tema

Els ciutadans estrangers, si tenen el permís de treball, poden ser contractats per una empresa a Catalunya. L'empresari els ha de fer un contracte com a qualsevol persona espanyola, i els ha de pagar el mateix *sou* si fan la mateixa feina i les mateixes hores que els altres. D'això se'n diu tenir els mateixos *drets*, ser tractat amb *justícia*.

Però de vegades, tot i tenir els mateixos drets, els ciutadans estrangers no són tractats amb justícia. Quines injustícies es cometien amb aquestes persones? Una pot ser rebre menys *sou* que uns altres tot i haver fet la mateixa feina. Hi ha empresaris que així s'estalvien un bon grapat de diners que es queden a la seva butxaca. Una altra, el fet de negar-los el dret bàsic a regularitzar-se.

Una segona injustícia té a veure amb la *discriminació*. Molts ciutadans estrangers de fora de la Unió Europea vénen de països on la majoria de les persones tenen un *aspecte físic* que no és com el de la majoria dels ciutadans espanyols que han nascut a Catalunya. Per això hi ha gent que, quan veu una persona amb la pell fosca, o els ulls ametllats, pensa que és estrangera i no sempre és així. També hi ha persones amb la pell fosca o els ulls ametllats que són espanyoles, i cada dia n'hi haurà més.

Què pot passar quan una d'aquestes persones va a buscar una feina? Que l'empresari pot pensar que és estrangera i, malgrat que tingui el permís de treball, no vulgui contractar-la perquè, segons ell, no vol tenir estrangers a la seva botiga o empresa. D'aquesta discriminació se'n diu *racisme*. El racisme es produeix quan una persona en discrimina una altra pel color de la seva pell, per la *religió* que *professa* o per la cultura i la *llengua* que parla.

El racisme a l'hora de buscar feina és una realitat del nostre país. No passa sempre ni a tot arreu, però es tracta d'un comportament prou greu com per estar preocupats encara que el trobem en una sola ocasió. Normalment aquest racisme no va de cara, sinó que s'amaga rere excuses molt ximples: l'empresari diu al ciutadà estranger que la feina ja està donada, quan és mentida i el lloc encara està per cobrir, o bé es van donant llargues fins que l'estranger se'n cansa i va a la recerca d'una altra feina.

PENSEU

Us presentem un cas concret

De mare catalana i pare marroquí, Anissa Lamzabi fa catorze anys que viu a Vic. Es va criar a Marràqueix, però als vint-i-tres anys, amb els estudis de filologia francesa acabats, va decidir deixar el Marroc per anar a fer un doctorat a França. Filla de catalana educada en una escola francesa al Marroc, ha viscut moments complicats. Un cop aquí, també ha passat per moments difícils. Tot i ser doctorada i parlar cinc idiomes, no ho ha tingut fàcil per trobar feina. Actualment, però, treballa com a administrativa en un ambulatori de Vic, on també ha assumit tasques de mediatora. A més, està fent un curs a distància per aprofundir en el món de la mediació. Es tracta d'una feina que consisteix a fer més fàcil la comunicació i l'entesa entre persones que són d'orígens diferents.

Mireu el capítol del DVD i després discutiu la pregunta següent: "Qui té més drets, el ciutadà estranger a ser tractat amb igualtat respecte als ciutadans espanyols, o el ciutadà espanyol de contractar amb llibertat la persona que vulgui?"

ACTUEU

Us convidem a construir una alternativa

Us proposem de construir un escenari i fer una representació basada en la situació viscuda per l'Anissa Lamzabi. A continuació us descrivim els personatges:

- Professora estrangera – Tens estudis universitaris i vols treballar de professora en una escola privada de la teva ciutat. Estàs molt ben preparada i parles perfectament el català i el castellà. Quan vas a demanar feina a escoles, veus que et miren malament i creus que és degut al fet que et veuen estrangera. Però has de lluitar per la feina perquè si no l'aconsegueixes és possible que acabis tornant al teu país d'origen i això no ho vols de cap de les maneres.
- Amiga d'aquesta professora – Ets veïna i amiga d'una noia estrangera i estàs amoïnada pel fet que no troba feina. Una parenta teva és directora d'una escola privada del barri on viuis, i li proposes que agafi la teva amiga com a professora. Saps que no li agradarà la idea, però ho intentes perquè saps que és una bona professional.
- Directora d'escola – Ets directora d'una escola privada del barri, i reps la proposta de contractar una noia estrangera com a professora. No t'agrada la idea. No tens res en contra d'aquesta persona, però saps que si ella entra a treballar a l'escola, hi haurà famílies que es queixaran i hi estaran en contra, i correries el risc de perdre alumnes i això no ho vols de cap manera.
- Pare de l'escola – Portes els teus dos fills a una escola privada del barri. Tens molts prejudicis sobre els estrangers, i saps que en aquesta escola no n'hi ha. T'has assabentat per rumors que corren pel mercat que l'escola potser contracta una professora estrangera i no t'agrada gens la idea. Vas a veure la directora i a deixar-li molt clar que, si aquesta professora entra a fer classes, tu treus els teus fills de l'escola immediatament.
- Presidenta de l'AMPA – Has sentit a dir que l'escola està a punt de contractar una professora molt bona professional que és estrangera, però que hi ha algun sector de pares que s'hi oposa pel fet que ve de fora. No estàs d'acord amb aquesta actitud, perquè la trobes injusta, i t'esforces a defensar els drets d'aquesta professora a ser tractada per igual i a aconseguir que sigui jutjada pel que sap i no pel lloc d'on ve.

4. Es lloga pis

LLEGIU

Us presentem un tema

Els ciutadans estrangers que arriben a Catalunya des d'un país més pobre vénen a millorar les seves *condicions de vida*. Normalment, porten pocs diners a la butxaca en el moment de l'arribada, els justos per començar a instal·lar-se les primeres setmanes i iniciar el seu nou projecte vital en la societat d'acollida.

La primera cosa que aquests ciutadans han de fer és buscar un *allotjament*, un lloc on viure. A l'hora de triar un pis, tenint en compte que disposen de *poc capital*, acostumen a buscar en zones on el preu de l'*habitatge* és més barat. Aquest fet té una conseqüència clara: la presència d'un nombre més o menys elevat de ciutadans estrangers en alguns blocs de pisos o en alguns carrers de barris i pobles de Catalunya.

Hi ha ciutadans espanyols que, quan veuen que comencen a arribar molts estrangers pels volts de casa seva, opinen que s'està produint una "invasió" i es queixen dels seus nous veïns. No volen compartir el mateix espai amb ells perquè erròniament pensen que empitjoraran les condicions de vida de tots plegats. Alguns ciutadans espanyols fins i tot decideixen vendre la seva casa o deixar el *lloguer* del seu pis, i anar-se'n a una altra zona on la presència de ciutadans estrangers és més baixa o simplement no n'hi ha. Darrere d'aquests comportaments moltes vegades trobem una por irracional al desconegut, al foraster, al qui ve de fora.

Quin és el resultat de tot plegat? Que en alguns blocs o carrers només s'hi van quedant ciutadans estrangers i es formen petits *guetos* de persones que provenen totes de països estrangers. Aquesta situació fa perdre la riquesa de conviure tots amb tots, i l'oportunitat de conèixer *costums*, llengües i maneres de fer diferents de les que un practica.

Un altre resultat més preocupant té a veure amb el *mercat de l'habitatge*. Els propietaris de pisos de lloguer saben el que passa, i tenen por que si lloguen una de les seves *propietats* a un ciutadà estranger, ràpidament la resta de veïns voldrà marxar d'aquell indret, haurà d'abaixar el preu del lloguer i en conseqüència guanyarà menys diners.

Una altra de les pors que tenen els propietaris té a veure amb *prejudicis*. Aquests pensen que els ciutadans estrangers que acaben d'emigrar no saben comportar-se adequadament, i que els crearan problemes. Pensen que aquests ciutadans no pagaran el lloguer a final de mes, o que posaran massa persones a viure en un mateix pis, o que són bruts i deixats i per tant faran malbé la casa. És possible que alguna d'aquestes coses pugui passar en algun cas concret, però és fals que tots els ciutadans estrangers es comportin d'aquesta manera, de la mateixa manera que també seria fals dir que tots els ciutadans catalans (entre els quals n'hi ha que també cometem aquest tipus de faltes) ho fan.

Els propietaris que tenen un pis per llogar i que es neguen a llogar-lo a un ciutadà estranger pel sol fet de ser estranger (sense cap altre motiu) estan cometent una *injustícia*. Quan un d'aquests ciutadans els demana de llogar-ne un, aquests li responen que ja està llogat (quan és mentida) o bé demanen un preu molt alt perquè saben que l'estranger no el podrà pagar i decidirà buscar-ne un altre. Viure en un lloc digne és un dels primers *drets* que cal reconèixer a qualsevol persona, està escrit a la Constitució espanyola (article 47) i a l'Estatut de Catalunya (article 26), i l'administració de l'Estat hauria de vetllar perquè la *garantia* d'aquest dret sigui una realitat.

PENSEU

Us presentem un cas concret

En aquest capítol del DVD, Kelber Bermúdez parla de la seva experiència a l'hora de buscar pis a Catalunya. Explica les dificultats amb què s'ha hagut d'enfrontar per trobar un habitatge sent estranger. En Kelber afirma que existeix un rebuig dels propietaris dels immobles cap als estrangers. Per aquest motiu es va veure obligat, durant més de tres anys, a compartir amb més gent una habitació de lloguer en un pis a Barcelona per un preu abusiu. Les coses van començar a canviar quan li van oferir una feina al Berguedà. Ara viu en un pis de lloguer per a ell, la seva dona i la seva filla, un pis que li van ajudar a trobar.

El rebuig de què parla el Kelber el coneix molt bé Dolors Sala, que treballa de comercial d'una immobiliària de Berga. La Dolors s'ha trobat molts casos de propietaris que no volen llogar cap pis a gent estrangera per moltes referències que els donin i per moltes nòmimes que tinguin. Per a la Dolors, aquesta mentalitat és errònia, ja que el fet de ser estranger no implica que siguin menys responsables i que no puguin pagar el lloguer, ja que en molts casos els propietaris han tingut més problemes amb la gent del país que amb els que vénen de fora. Per a la Dolors, el problema és que la gent s'aprofita del fet que no hi ha pisos de lloguer, i per això per qualsevol forat en demanen preus abusius, i com que els estrangers tenen problemes per trobar pis s'han d'acabar agafant al que troben.

Mireu el capítol del DVD i després discutiu la pregunta següent: "Com farem que la convivència sigui més fàcil entre tots, fent que els estrangers visquin tots junts en un mateix barri de forma separada de la resta de la població, o fent que els estrangers visquin de forma distribuïda per tot el barri o el poble?"

ACTUEU

Us convidem a construir una alternativa

Us proposem de construir un escenari i fer una representació basada en la situació viscuda pel Kelber Bermúdez. A continuació us descrivim els personatges:

- Llogater – Ets un ciutadà estranger que acabes d'arribar al barri i busques un pis de lloguer barat. Saps que la cosa no està fàcil, i et resisteixes a viure en una casa amuntegat amb moltes altres persones, o sigui que tens molt clar que vols un habitatge en condicions i al preu del mercat que paga tothom malgrat les dificultats per trobar-ne. Per això vas a trobar un venedor de pisos i de lloguers, a veure si té alguna “oportunitat”.
 - Propietari – Tens uns quants pisos buits per llogar, però has donat instruccions molt precises al teu venedor que no els llogui a estrangers. Com que no t'atreveixes a dir-ho obertament, li dius que quan un estranger li demani de llogar un pis, li dobli el preu del que es paga normalment.
 - Veïna – T'has assabentat que potser un estranger ve a viure al teu bloc. No ho vols de cap de les maneres, i vas a parlar amb el propietari per pressionar-lo i demanar-li que no l'hi llogui. L'amenaces que si ho fa, faràs córrer per tot el barri que és un propietari que només vol estrangers.
 - Membre de l'associació de veïns – T'ha arribat que existeix un petit conflicte de discriminació en el barri, i com a membre de l'associació de veïns hi intervens. D'una banda vas a parlar amb el llogater estranger i li ofereixes el teu suport, i intentes de fer de mitjancer entre ell i el venedor de pisos i lloguers. També estàs disposat a fer canviar d'opinió als veïns del barri si cal.
- Venedor de pisos i lloguers – Has rebut instruccions del propietari dels pisos que vens o llogues de no donar-los a estrangers. A tu no t'importaria fer-ho, però no hi vols perdre la feina i procures fer el que et manen. Si et ve un estranger a demanar un pis de lloguer, li has de doblar el preu que habitualment es paga.

5. Parlo sense vergonya

LLEGIU

Us presentem un tema

La gran majoria dels ciutadans estrangers arriben a Catalunya sense conèixer les dues *llengües cooficials* que els permetran comunicar-se i viure-hi sense problemes. Alguns en coneixen només una, el castellà, i n'hi ha que vénen sense saber-ne cap. Una de les primeres coses que aquests han de fer, doncs, és aprendre-les.

Els ciutadans estrangers, però, quan es troben davant del repte d'aprendre les llengües, no sempre tracten igual el català i el castellà. Aquells que no en saben cap, prefereixen aprendre el castellà primer, perquè consideren que és una llengua més important, que la parla molta més gent en el món, i que els permetrà desplaçar-se per la resta d'Espanya sense problemes. A més, sovint el castellà acaba essent la llengua majoritària dels barris on van a viure.

Per altra banda, alguns dels que ja saben el castellà, perquè l'han après en el seu país d'origen, o bé el coneixen perquè és la seva *llengua primera* (això passa amb molts ciutadans que provenen de països *llatinoamericans*), poden mostrar més reticències a l'hora d'aprendre la *llengua pròpia* de Catalunya perquè ja es poden comunicar en castellà amb la resta de la població.

La conseqüència de tot plegat és que l'arribada de persones que provenen de països estrangers no tracta la *situació lingüística* del nostre país de forma equilibrada. Per aquest motiu, l'*administració catalana* inverteix recursos per fomentar l'aprenentatge del català. Si una persona estrangera sap català i castellà, en comptes de només castellà, ho tindrà molt més fàcil per entendre tothom a Catalunya, veure qualsevol canal de televisió sense problema, o estudiar. A més, les persones que parlen català també ho tindran més fàcil, perquè així aquestes no hauran de canviar al castellà quan se'ls adreci una persona estrangera.

Els ciutadans estrangers aprenen el català en cursos organitzats per l'administració catalana, o per *entitats i associacions*. Aquests cursos, però, no són suficients, no n'hi ha prou d'anar dues hores a la setmana a una classe a rebre lliçons per aprendre una llengua. El català cal practicar-lo i, per fer-ho, aquests organitzadors de cursos també preparen *grups de conversa* entre catalanoparlants i estrangers que encara no el parlen. En aquests grups de conversa, uns i altres parlen de coses de la vida quotidiana (anar a treballar, anar al mercat, sortir de festa) i així els estrangers aprenen la llengua d'una manera viva.

Amb tot, no n'hi ha prou amb aquests cursos i aquests grups de conversa. De vegades, hi ha catalanoparlants que creuen que cap estranger coneix el català, i quan parlen amb algú amb aspecte físic poc autòcton li parlen automàticament en castellà. Es tracta d'una situació ben estranya, perquè l'estranger no entén per què un catalanoparlant li parla en castellà si ell ja l'ha après, i el catalanoparlant es queda amb un pam de nas en comprovar que l'estranger sap parlar català. És important, sobretot, poder-nos comunicar els uns amb els altres, però també és important no tenir prejudicis, i començar parlant en català als ciutadans estrangers si aquesta és la llengua primera del qui vol comunicar-s'hi.

PENSEU

Us presentem un cas concret

El Wilfrid Ribeyre és un noi francès i viu a Barcelona, on fa un any va obrir una botiga de roba. Quan va arribar a Catalunya va aprendre el castellà perquè va pensar que li seria més útil, però finalment es va decidir a participar en el programa de parelles lingüístiques del Consorci per la Normalització Lingüística. Des del seu pas pel programa atén el públic en català i fa servir aquesta llengua al barri sempre que en té ocasió, encara que moltes vegades els mateixos catalanoparlants li contestin en castellà. En aquest capítol s'ha fet un seguiment amb càmera oculta per comprovar els usos lingüístics del seu entorn.

Mireu el clip i després discutiu la pregunta següent: "Quina llengua han d'aprendre primer els estrangers quan arriben a Catalunya, el català o el castellà?"

ACTUEU

Us convidem a construir una alternativa

Us proposem de construir un escenari i fer una representació basada en la situació viscuda pel Wilfrid Ribeyre. A continuació us descrivim els personatges que heu de desenvolupar:

- Un veí estranger – Has arribat a Catalunya fa dos anys sense saber ni català ni castellà, i ara ja has après les dues llengües. Com que la majoria de la gent del barri és catalanoparlant, procura utilitzar sempre aquesta llengua per comunicar-te al carrer. La quiosquera del barri sempre et parla en català quan hi vas a comprar el diari o alguna revista.
- Un veí catalanoparlant – Cada matí et trobes un veí estranger molt simpàtic quan vas a comprar el diari, i sempre li parles en castellà. Intentes parlar amb ell d'esports, de com li va la vida en la nova societat o de qualsevol cosa que permeti anar conversant sobre temes diversos.
- Un veí castellanoparlant – Quan vas a comprar el diari, et trobes amb un veí estranger que parla misteriosament en català, quan la llengua que hauria de parlar és el castellà. El trobes simpàtic, però li demanes que canviï de llengua. Tu entens el català, però t'és més còmode parlar amb ell del temps i de la vida en castellà.
- Una quiosquera – Cada matí tens una petita tertúlia al teu quiosc amb diversos veïns. Un d'ells és estranger i, atès que tu ets catalanoparlant, sempre t'hi adreces en català. Et molesta que un altre veí catalanoparlant com tu s'hi adreci sempre en castellà, i que un altre veí castellanoparlant li demani a l'estranger de deixar el català i canviar de llengua per parlar de temes diversos.

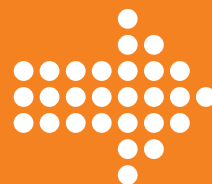

© iStockphoto / jabejon

ACTIVITATS PER A L'ALUMNAT

Aprendre a conviure en la interculturalitat

PROJECTE PER A SEGON CICLE D'ESO

Activitats per a l'alumnat

APRENDRE A CONVIURE EN LA INTERCULTURALITAT*

PROJECTE PER A SEGON CICLE D'ESO

1. **Síndrome d'Ulisses, 91**
2. **Escola i barri, 93**
3. **Immigració i mitjans, 95**
4. **Mediant, 99**
5. **El Parc de Calella, 103**

* Tots els casos que es presenten en aquest capítol són ficticis.

1. Síndrome d'Ulisses

ANALITZEU

Estudieu el cas que us presentem i identifiqueu-ne les claus. Ajudeu-vos de les preguntes guia que trobareu al final del text

Roures de Dalt és una ciutat de l'àrea metropolitana de Barcelona amb 150.000 habitants. Bona part de la població actual prové dels moviments migratoris del sud d'Espanya a Catalunya que tingueren lloc ara fa cinquanta anys. Existeix un nucli antic amb cases de planta baixa unifamiliar que correspon a l'antic poble, i vuit barris de nova creació, formats per blocs de pisos de deu plantes i pocs serveis.

Durant els anys noranta, el barri de l'Era va anar perdent població. Es tracta d'un veïnat dels que es denominen "ciutat dormitori", on no existeixen equipaments com ara centres de salut, escoles, centres de lleure o comerços. Quan els habitants de l'Era volen gaudir d'aquestes prestacions, han de desplaçar-se als barris de Roures que tenen al costat, cosa que poden fer a peu però que genera malestar a uns i altres.

Els pisos de l'Era que han anat quedant buits han estat progressivament ocupats per nous ciutadans provinents de països estrangers, especialment de fora de la Unió Europea. A poc a poc, s'està convertint en la zona de Roures que acull aquesta nova ciutadania, i es calcula que el percentatge de gent nouvinguda arriba ja al trenta-cinc per cent.

Un d'aquests nouvinguts és el Robinson. És de nacionalitat nigeriana i va arribar a les costes andaluses en pastera ara fa un any, després d'una costosa travessa al llarg del desert del Sàhara conduït per una organització il·legal de transport de persones a Europa. Un cop a Andalusia va ser detingut com els seus companys de barca per la Guàrdia Civil, i portat a un centre d'internament, del qual va sortir amb un bitllet d'autobús a Barcelona.

Un cop arribat a la gran ciutat, uns africans de Ghana amb els quals va viure al carrer durant uns dies li van recomanar d'anar a provar sort al barri de l'Era de Roures, on existeix un grup important de ciutadans d'origen nigerià. Al final

va trobar un petit lloc, un matalàs, en el menjador d'un pis de nigerians en el qual hi tenen aixopluc tretze persones.

El Robinson no es troba bé. No té papers i passeja pel carrer amb por de topar-se amb la policia. No té feina i es passa la major part del dia vaguejant sense gaire destí. Per trobar menjar, va dos cops al dia (al matí i al vespre) a un menjador social que es troba a una església evangèlica al centre de Roures, i quan intenta demanar als companys de pis o veïns una recomanació per treballar, tots li responen que la cosa està magra i que no li poden dir res.

Fa cosa d'un mes, en Robinson va començar a trobar-se molt trist. Cada cop li costava més sortir de casa, ni que fos per anar al menjador social, i es quedava estirat al menjador del pis que comparteix tot el sant dia. No es canviava de roba i va anar desenvolupant un problema d'higiene, del qual es van queixar oportunament els seus companys d'habitació. En Robinson se sent enfonsat, sense referents ni expectatives, i no té cap mena de recurs, ni personal ni social, que ara com ara li permeti sortir del forat en el qual sent que ha caigut.

Preguntes guia per a la identificació de les claus del cas:

- L'arrel de la situació psicològica d'en Robinson és personal o social?
- Fins a quin punt creieu que l'entorn d'en Robinson (el pis i barri on viu) l'afecta per trobar-se en el seu estat?
- Quins deuen ser els motius que expliquen que en Robinson fos una persona molt forta durant el seu viatge des de Nigèria a Roures de Dalt, i que un cop arribat esdevingui una persona vulnerable?
- Quins sentiments viu en Robinson? D'aquests, quins són més determinants a l'hora d'explicar el seu estat?
- Quin escenari de futur sembla més recomanable per a en Robinson, el retorn al país d'origen o quedar-se a Roures de Dalt?

RESOLEU

Mireu el clip relacionat amb aquest cas. S'hi descriu una bona pràctica. Apliqueu les estratègies que observeu al vostre cas

Fa més de dotze anys que el doctor Joseba Achótegui i el seu equip de professionals de la salut mental adreçat a immigrants atén persones amb problemes psicològics produïts per l'estrès viscut durant el seu procés migratori: allò que el mateix Achótegui ha denominat "la síndrome d'Ulisses".

En aquest clip tindrem ocasió d'escoltar la Maia, una ciutadana búlgara que des de fa anys ha necessitat suport psicològic, ja que el tracte que ha anat rebent en diferents àmbits no l'ha ajudat a superar les dificultats que troba des que és a Catalunya. Aquest suport l'ha pogut trobar en l'Associació Exil, un centre que atén gratuïtament immigrants que han estat víctimes de violència o que necessiten suport psico-social. La Inés, coordinadora d'Exil, explica com encara existeix molt desconeixement en l'àmbit sanitari dels problemes psicològics que pot patir una part de la població immigrada, i aquest fet pot dificultar-ne la integració.

2. Escola i barri

ANALITZEU

Estudieu el cas que us presentem i identifiqueu-ne les claus. Ajudeu-vos de les preguntes guia que trobareu al final del text

El CEIP Salvador Espriu és una escola ubicada en el barri de Sant Francesc de Bótes, una ciutat mitjana de 30.000 habitants de les comarques gironines. Tradicionalment, el barri de Sant Francesc ha acollit famílies amb pocs ingressos i immigrants, tant espanyols com estrangers, i hi viuen un bon grapat de famílies del poble gitano. És una zona amb espais amplis dedicats al lleure (places, parcs, un centre cívic) i disposa de nombroses entitats socials com ara un cor, un equip de futbol i un d'handbol, i un agrupament escolta.

L'escola Salvador Espriu va tenir dues línies fins a les darreries dels anys noranta, quan a causa d'una davallada demogràfica se'n va tancar una i es va quedar en una escola petita d'uns dos-cents alumnes. Aquest CEIP comparteix la responsabilitat d'escolarització de Sant Francesc amb una escola concertada religiosa que es troba a un centenar de metres, el col·legi Sagrat Cor. Es tracta d'un centre que ofereix educació infantil, primària, secundària i batxillerat, tot sota el mateix sostre i la mateixa direcció.

La història ens diu que el Salvador Espriu s'ha ocupat de rebre les famílies de classe mitjana-baixa i bona part dels infants gitanos del barri, mentre que el Sagrat Cor ha ocupat les aules amb nois i noies de famílies amb pocs ingressos, tot i que la seva vocació de servei públic també ha fet que assumís bona part de l'escolarització d'alumnat de família gitana.

Tot i tenir la població amb menys poder adquisitiu, el CEIP ha estat sempre ben valorat pel conjunt del barri de Sant Francesc, ja que l'equip de mestres que té al capdavant és molt treballador i altament qualificat, i l'alumnat d'aquesta escola sempre ha tingut una bona trajectòria a l'hora de realitzar estudis posteriors. Treballen per projectes, sense llibres de text, i els alumnes participen molt activament de la vida i la gestió de l'escola.

Amb tot, l'equilibri en la matrícula s'ha anat mantenint de forma habitual, fins que fa quatre anys les coses van començar a canviar, moment en el qual l'arribada d'un nombre elevat de famílies estrangeres de fora de la UE al barri va generar una fugida de famílies autòctones cap al Sagrat Cor. A poc a poc, la presència de tants alumnes d'origen estranger al Salvador Espriu va modificar les formes de treballar: molts dels nouvinguts no entenien la llengua de l'escola, i es feia molt difícil treballar per projectes. A més, un nombre important dels infants venia sense haver estat mai escolaritzat, per la qual cosa l'equip de mestres va haver de dedicar molt de temps i esforços per treballar els hàbits relacionats amb l'escolarització, a banda dels coneixements mínims per poder seguir les classes.

L'arribada de tants nouvinguts va forçar que el Departament d'Educació reobris fa dos anys l'antiga segona línia al CEIP per donar resposta a tanta demanda. Aquest fet va acabar de concentrar els alumnes de família estrangera al Salvador Espriu, un centre que sense cap mena de recurs addicional ha esdevingut un gueto d'infants de família estrangera i de gitanos del qual no en vol saber res la població autòctona paia. Uns infants que no adquireixen els coneixements mínims de l'educació primària i que fracassen de manera generalitzada un cop arriben a l'ESO.

Preguntes guia per a la identificació de les claus del cas:

- Quina imatge creieu que elaboren de si mateixos els nois i noies de cada una de les escoles?
- Quin rol i quines conseqüències ha generat l'actuació del Departament d'Educació a l'hora de reobrir la segona línia al CEIP Salvador Espriu en comptes de demanar-ho al col·legi Sagrat Cor?
- Quins són els motius que creieu que tenen les famílies autòctones quan prefereixen matricular els fills i filles al Sagrat Cor en comptes de fer-ho al Salvador Espriu?

RESOLEU

Mireu el clip relacionat amb aquest cas. S'hi descriu una bona pràctica. Apliqueu les estratègies que observeu al vostre cas

El CEIP Àngel Guimerà de Balaguer és un reflex del barri on està ubicat. Dels prop de dos-cents alumnes que té actualment, la meitat són gitans i l'altra meitat nens i nenes que han arribat amb les seves famílies d'altres països, principalment del Marroc.

Des del Departament d'Educació, Josep Vallcorba, subdirector general de Llengua i Cohesió Social, opina que "l'educació té una dimensió d'urbanisme, una dimensió de civisme, de cultura, esportiva, en definitiva, de tot el que és el teixit urbà i cívic d'un barri, i per això convé unificar esforços i intervenir en aquests barris d'una manera molt coordinada".

Per Ramon Gordillo, mentre la Llei de barris no canviï la realitat de tota la zona, l'escola ha de seguir treballant amb l'alumnat que té. "L'escola sap el tipus de població que té, i amb el tipus de població que té està treballant, i està intentant fer-ho el millor que pot; penso que ens n'estem sortint. Tenim notícies que hi ha alumnes que han estat al centre que ara van a l'institut i que són dels millors". L'escola rep el suport dels voluntaris de l'ONG Save the Children, que fan reforç escolar i tallers de plàstica a uns cent alumnes. L'Àngel Guimerà fa els seus deures, però necessita canvis profunds al barri per arribar a ser una escola plenament normalitzada.

3. Immigració i mitjans

ANALITZEU

Estudieu el cas que us presentem i identifiqueu-ne les claus. Ajudeu-vos de les preguntes guia que trobareu al final del text

Porta de Mar és una ciutat petita de 15.000 habitants de la costa que es troba a menys de cinquanta quilòmetres de Barcelona. Com la gran majoria de nuclis urbans de l'entorn metropolità de Barcelona, Porta compta amb un percentatge de ciutadans estrangers per damunt del 10%. La majoria d'aquests nous veïns provenen del Marroc, del Senegal i del Pakistan, i acostumen a venir tots els integrants de les famílies que prenen la decisió difícil i arriscada d'emigrar a Europa.

La distribució dels ciutadans estrangers a Porta és força equilibrada. Ocupen blocs de pisos de protecció social (si no, no podrien cobrir els costos d'un lloguer elevat), però d'una manera més o menys equitativa entre els diversos barris de la ciutat. Aquesta població estrangera ja fa més de quinze anys que va començar a arribar, i la població autòctona ja està força acostumada a la seva presència. El clima de convivència és bo, i només podem parlar de casos puntuals de racisme.

Les famílies estrangeres es dediquen a feines poc remunerades en indústries o serveis de l'entorn, però a poc a poc han anat progressant i algunes han començat a obrir petits comerços especialitzats en productes del seu país d'origen, o a crear com a autònoms el seu petit projecte empresarial.

La prosperitat econòmica dels ciutadans estrangers ha motivat que cada cop més participin a la vida social de Porta. Existeixen un parell d'associacions d'immigrants (una de marroquins i una altra de pakistanesos), els creients musulmans disposen d'una mesquita en un local als afores de la ciutat que freqüenten els divendres i el cap de setmana, i un grup de senegalesos ha engegat una ràdio local parlada en bilingüe wolof i català. Als quioscs de Porta de Mar arriba la premsa estrangera pròpia dels països d'origen d'aquests veïns amb tota normalitat.

Certament, Porta és un exemple de ciutat on no hi ha conflicte social a causa de la immigració, però també és cert que no hi ha res més. No hi ha convivència, sinó coexistència. L'ajuntament s'ha dedicat a fomentar les activitats dels ciutadans estrangers des d'ells i per a ells, sense cap mena de contacte ni d'interrelació amb la població autòctona. Celebren festes per separat, i no participen de les festes pròpies de la localitat (la Festa Major, Sant Jordi, Sant Joan).

On es veu més la distància és en les activitats de lleure. Cada comunitat d'origen disposa d'un equip de futbol propi, i s'enfronten amb els altres en un torneig que ja fa alguns anys que anomenen "el Mundial". Per als infants han obert un esplai musulmà que fa la competència a l'esplai catòlic de Porta. En l'esplai musulmà, nens i nenes van a grups separats a partir dels deu anys, i no fan sortides a cases de colònies ni campaments a la muntanya. Una de les activitats principals de l'esplai és l'aprenentatge de l'Alcorà.

El grau de desconexió arriba fins al punt que ni entre els grups d'estrangers arriben a comunicar-se els uns amb els altres. Porta de Mar és un mosaic de grups que cadascun té les seves entitats, els seus mitjans de comunicació, les seves botigues i les seves dinàmiques, un ambient del tot allunyat d'allò que els grups polítics voldrien per a la seva ciutat, que és un model d'interculturalitat.

Preguntes guia per a la identificació de les claus del cas:

- Fins a quin punt el poder adquisitiu mitjà de les famílies d'origen estranger té influència en el seu procés d'integració?
 - Quin ha estat el paper dels poders públics a Porta de Mar, especialment el del seu ajuntament? Com ha influenciat en la creació de la situació present?
 - Quins poden ser els espais i les entitats que poden afavorir la interacció i el contacte entre les diverses comunitats que habiten a Porta?
- Considereu justificat voler intervenir en la població de Porta de Mar si aparentment no existeix cap mena de conflicte social? Penseu que aquesta pau social pot mantenir-se en el futur de forma ininterrompuda?
 - Per què els ciutadans estrangers disposen dels seus propis mitjans de comunicació i entitats de lleure? Per què volen mantenir les seves arrels? Per què no se senten reconeguts en les entitats tradicionals de Porta de Mar? Passa el mateix amb la immigració espanyola dels anys seixanta del segle passat?

RESOLEU

Mireu el clip relacionat amb aquest cas. S'hi descriu una bona pràctica. Apliqueu les estratègies que observeu al vostre cas

Ràdio El-Ghorba, a Ràdio Salt, combina notícies d'àmbit local amb músiques del món, sobretot marroquines. Programes com el de Mohamed Chyriaa, bilingüe i internacional, es donen sobretot en els mitjans d'àmbit local. Actualment, la multiculturalitat no ha arribat als grans mitjans, els ciutadans estrangers no troben referents procedents de la immigració i no s'hi senten identificats. Ja fa temps que alguns periodistes i representants de diversos àmbits plantegen la necessitat de fer un lloc als professionals d'origen estranger com a pas imprescindible en la integració.

El periodista Obam Micó creu que és qüestió de temps que aquest buit de professionals estrangers que existeix a les redaccions dels mitjans s'ompli quan la multiculturalitat arribi a les facultats de periodisme de Catalunya, però pensa que, actualment, falten noves veus en els espais d'opinió ja que els immigrants també tenen opinions i tenen dret a expressar-les.

Ester Bernatallada, educadora social i locutora de Ràdio Salt, considera que els mitjans de comunicació són molt importants a l'hora de crear estereotips, ja que, per a molta gent, són un gran punt de referència. La introducció de persones immigrades als mitjans ajudaria molt, segons ella, a canviar tota aquesta visió tan negativa i, alhora, poc real que ofereixen els mitjans de comunicació.

4. Mediant

ANALITZEU

Estudieu el cas que us presentem i identifiqueu-ne les claus. Ajudeu-vos de les preguntes guia que trobareu al final del text

Torreres és un poble de les comarques de l'Ebre amb 3.000 habitants. La població es dedica bàsicament al cultiu de la vinya i a la producció del vi, fins al punt que la indústria vitivinícola li ha atorgat una denominació d'origen amb el denominatiu "Torreres".

Torreres sempre ha necessitat personal addicional en el moment de la verema, al final de l'estiu. Tot i que van introduint la verema a màquina, en aquest període de l'any encara necessiten personal. La gent del poble està acostumada a rebre d'agost a octubre entre dues-centes i tres-centes persones provinents del sud d'Espanya, les quals s'allotgen en uns mòduls prefabricats que els empresaris del vi lloguen per al moment i que després retornen fins a la propera campanya.

La vida de Torreres és molt tranquil·la. Té una escola pública, un centre de salut i un casino, on es concentra la major part de la vida cultural del poble. Disposa d'una església romànica de gran valor artístic, i la majoria dels seus habitants es declara catòlica practicant, tot i que entre els joves cada cop hi ha més desafecció a les activitats eclesials.

En els últims anys, però, la situació de Torreres ha canviat. Primer, els propietaris de vinya han començat a tenir dificultats per trobar temporers del sud d'Espanya. La millora de les condicions de vida a Andalusia ha provocat que molts dels qui venien a fer la recollida del raïm ara disposin d'una bona feina al costat de casa, i que no els calgui desplaçar-se uns mesos cada any per obtenir un bon sou. Aquest fet ha motivat la necessitat d'anar a buscar personal més lluny, concretament entre persones estrangeres de països pobres. Des de fa cinc anys la gran majoria dels temporers prové de zones del nord del Marroc, homes que travessen l'estret de Gibraltar i en autocars arriben fins a les Terres de l'Ebre.

En segon lloc, ja fa un temps que bona part d'aquests temporers, en comptes de tornar al seu país d'origen, decideixen quedar-se i instal·lar-se en el poble. Atès que algunes famílies del centre de Torreres han anat construint-se una casa de dues plantes amb jardí als afores del poble, els marroquins han anat llogant les cases buides, i a poc a poc el centre s'ha anat convertint en un barri format per gent novvinguda.

Els ciutadans novvinguts, tot i instal·lar-s'hi, no han fet encara el reagrupament familiar i viuen en grups d'homes en aquestes cases del centre. Alguns, però, sí que hi han portat la família, i cada cop és més habitual veure alguna dona que porta un mocador al cap. Una bona part no treballa durant la resta de l'any, esperant trobar una feina permanent que mai arriba o la prope-rra verema. És habitual veure'ls asseguts a les escales de l'església, a la plaça major, xerrant i matant l'estona.

Tots aquests canvis no han estat ben acollits per part de la població autòctona. Han passat de rebre espanyols temporalment a acollir marroquins durant tot l'any, de tenir famílies benestants al centre del poble a veure-hi ciutadans estrangers acabats d'arribar, i tot això sense que ni l'ajuntament ni cap entitat social del poble s'hagi ocupat d'obrir espais de diàleg perquè cadascú hi pugui dir la seva, les seves preocupacions i expectatives.

Una tensió creixent s'ha anat apoderant de la vida del poble últimament, i esclata un conflicte social quan l'associació de treballadors marroquins de Torreres, creada recentment, es proposa de construir una mesquita en un local annex a l'església del poble. Cap dels habitants autòctons està disposat a acceptar-ho, i algunes veus fins i tot adverteixen que si cal usaran la violència física per tal d'aturar el que consideren un ultratge.

Preguntes guia per a la identificació de les claus del cas:

- Fins a quin punt la manca d'actuació de l'ajuntament ha estat causant de l'estat de tensió? Fins a quin punt la seva intervenció pot resultar útil per resoldre la situació?
- Quina és la naturalesa del conflicte creat: social, cultural, econòmica o religiosa? Què ha estat abans i què ha estat després?
- Com ha afectat el canvi de població que ocupa les cases del centre del poble?
- Fins a quin punt les condicions de vida dels ciutadans estrangers han motivat la situació de conflicte creada?
- Quines poden ser les conseqüències de tirar endavant el projecte de mesquita al costat de l'església? I les conseqüències de retirar el projecte?

RESOLEU

Mireu el clip relacionat amb aquest cas. S'hi descriu una bona pràctica. Apliqueu les estratègies que observeu al vostre cas

El Mohamed Essalhi treballa com a mediador intercultural. La seva feina, que va més enllà de la simple traducció, resulta imprescindible per garantir una bona convivència amb la població estrangera que arriba constantment a Catalunya. En aquest reportatge ens explica com ha evolucionat el seu paper en deu anys de dedicació, adaptant sempre la gestió dels conflictes als canvis de la immigració.

Com a mediador ha de formar-se contínuament per poder respondre amb la màxima eficàcia i garantir una comprensió mútua. El Mohamed, juntament amb la Sheng i l'Elisabeth, construeixen un pont de comunicació entre cultures diverses. Des de l'entitat Desenvolupament Comunitari distribueixen informació útil tant als professionals dels serveis públics com als ciutadans nous. El resultat és una comprensió més clara i equilibrada.

5. El Parc de Calella

ANALITZEU

Estudieu el cas que us presentem i identifiqueu-ne les claus. Ajudeu-vos de les preguntes guia que trobareu al final del text.

El Parc de Santa Juliana és una de les superfícies verdes més grans que existeixen a Les Alzines, un dels barris perifèrics de Campanars, una ciutat de 10.000 habitants de la plana d'Urgell. És un parc de nova creació, construït arran de les darreres modificacions urbanístiques que ha viscut aquesta població.

Santa Juliana es va construir al costat d'uns blocs de pisos de protecció oficial que formen el nucli antic de Les Alzines. Durant els darrers anys, s'han anat ocupant per ciutadans estrangers, la majoria provinents de fora de la UE. És una zona degradada, i l'ajuntament va prendre la iniciativa de crear un gran parc per impulsar un espai de millora de l'entorn.

Just a l'altra banda de parc i en el mateix barri, una constructora va inaugurar ara fa dos anys un petit nucli residencial amb cases unifamiliars, ocupat per famílies autòctones joves de Campanars. Són ciutadans amb un bon nivell de renda, nous empresaris de la fruita i de la ramaderia que s'han enriquit gràcies a l'empenta general que ha sacsejat l'economia de la regió.

El parc té el seu punt àlgid d'activitat a la tarda, quan a la sortida de l'escola moltes famílies d'origen estranger porten la canalla a berenar i jugar als tobogans i gronxadors d'aquesta zona verda. No s'hi veu cap dels inquilins de les cases unifamiliars. Preocupat per aquesta situació, el regidor de convivència organitza una reunió de veïns a Les Alzines, a la qual només assisteixen famílies autòctones d'aquestes noves residències.

Quan aquestes famílies prenen la paraula, comencen a exposar que no s'acosten al parc perquè s'hi viu un clima de molta inseguretat ciutadana. Veuen com els estrangers han "en-vaiït" el parc i no deixen que ningú més que ells

hi vagi. A més, els fills d'aquestes famílies van a una escola privada al centre de la ciutat i no es coneixen amb els fills dels pisos protegits del barri, i a la tarda els nois i noies autòctons tampoc no tenen massa temps per perdre anant al parc perquè fan moltes activitats extraescolars (anglès, informàtica, piscina, música...).

L'únic lloc on coincideixen tots els habitants de Les Alzines és en la gran superfície comercial que s'ha instal·lat a prop del barri durant els caps de setmana. Uns per mirar, i els altres per comprar, els alzinencs es creuen pels passadissos mirant botigues i passant l'estona.

Preguntes guia per a la identificació de les claus del cas:

- De què depèn que el parc pugui ser un pont entre ambdues comunitats o una frontera de separació?
- Com influeix en l'ús del parc el fet que el nucli de cases unifamiliars hagi estat construït després que els pisos de protecció oficial?
- Per què no assisteixen els ciutadans d'origen estranger a la reunió de veïns convocada pel regidor de convivència?
- Quin espai té més potencial a l'hora de promoure la convivència, el parc o la superfície comercial? Quins són els punts forts i els punts febles de cada espai?
- Fins a quin punt l'ajuntament ha d'intervenir? Fins a quin punt han de ser els mateixos habitants de Les Alzines els qui han de prendre la iniciativa?

RESOLEU

Mireu el clip relacionat amb aquest cas. S'hi descriu una bona pràctica. Apliqueu les estratègies que observeu al vostre cas

El barri del Parc de Calella ha viscut durant molts anys un gran distanciament entre els seus veïns, ja que una part de la població autòctona vivia d'esquena a una nova realitat multicultural. Això comportava un ambient de por i desconfiança que, finalment, es va fer insuportable. Davant d'aquesta realitat, l'ajuntament va demanar la intervenció d'un servei de mediació per fomentar la convivència i el diàleg entre la població.

Així es va crear la nova associació de veïns, en la qual persones de diversa procedència i cultures tiren endavant un projecte comú per millorar l'entorn. La Yamina és la presidenta d'aquesta nova associació de veïns i ens explica de quina manera han renovat el parc i els jardins del barri per crear un espai de diàleg. Està molt contenta d'haver fet el primer pas cap al respecte mutu i una convivència més profitosa per a tothom.

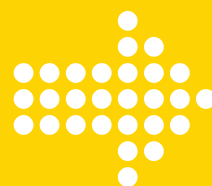

© iStockphoto / Chris Schmidt

ACTIVITATS PER A L'ALUMNAT

Dignitat i justícia per a tothom

PROJECTE PER A BATXILLERAT I CICLES FORMATIUS

Activitats per a l'alumnat

DIGNITAT I JUSTÍCIA PER A TOTHOM

PROJECTE PER A BATXILLERAT I CICLES FORMATIUS

1. Parlem de guetos, 109
2. Panjabis d'Olot, 113
3. Darrere l'imam, 117
4. Parlem de dones, 121
5. El meu carrer, 125

1. Parlem de guetos

OBSERVEU

*Mireu el clip de **TOT UN MÓN** que us presentem i analitzeu-ne els components principals i el repte social que planteja*

És força habitual sentir a parlar del Raval com un gueto. Però, en el sentit més estricte del terme, seria molt més apropiat aplicar aquesta denominació a un barri com Pedralbes. Al Raval s'hi concentren la majoria dels estrangers que arriben a Barcelona. És un barri d'acollida, molt divers i socialment molt actiu. Pedralbes, en canvi, és un barri tancat en ell mateix, amb poca activitat social, que sorprèn per la seva homogeneïtat, tant en l'àmbit cultural com en l'econòmic i social. Així doncs, potser caldria potenciar iniciatives que afavorissin la diversificació del barri i la seva obertura social, però és realment això el que interessa als veïns i comerciants de Pedralbes? Estan contents uns i altres amb les especificitats dels seus barris?

REFLEXIONEU

Llegiu el text següent individualment i assenyaieu les idees que es relacionen directament amb aspectes observats en el clip

La ciutat liberal deixa la regulació de l'habitatge en mans del mercat, i el parc d'habitatge confina els ciutadans estrangers que acaben d'arribar a pisos insalubres i en barris on hi manquen equipaments d'ús social. El penúltim estranger no desitja viure al costat de l'últim, igual que en el seu dia l'antepenúltim no va voler viure al costat d'aquest penúltim que ara es queixa i que vol canviar de barri. Es tracta d'una dinàmica que es repeteix fins a l'infinit, creant espais de ciutadans benestants i espais degradats i sense equipaments, habitats pels últims de la fila. I és que la immigració està estretament relacionada amb la classe social. La tensió està servida entre unes polítiques públiques que intenten harmonitzar els interessos del conjunt dels ciutadans i les polítiques privades exercides pels grups de poder que desitgen, si no millorar, almenys mantenir l'estatu quo que els caracteritza.

Immigració i classe social s'entremesclen en una amalgama d'accions i estratègies que generen fragmentació i guetització, una gran amenaça per a la cohesió social. I la diversitat juga un rol essencial en aquest procés, ja que és utilitzada per justificar i/o legitimar les polítiques ciutadanes que condueixen a l'exclusió social. La diversitat es perverteix a través dels ulls d'una part de les classes dominants i es transformen en diferència, i sobre aquesta diferència es construeix l'edifici de la desigualtat. Desigualtat a l'hora d'accedir a un centre educatiu, desigualtat a l'hora de llogar habitatge, desigualtat a l'hora de rebre el salari a final de mes. Situacions altament denunciades que enverinen l'aire salubre i net del divers per convertir-lo en alguna cosa grisa, fosca, de color d'asfalt. La ciutat seguirà sent ciutat si continua sent un node de l'extensa xarxa de moviments de ciutadans de totes parts d'un lloc a un altre. Per això la ciutat es juga el seu futur en el tractament de la immigració. La ciutat dels exclosos està a les portes de les muralles invisibles que alguns

construeixen destruint vincles entre comunitats. La ciutat dels exclosos és aquell espai fet de retallades i trossos homogenis mal enganxats. Des d'un punt de vista de la diversitat, el rept no només consisteix a fer créixer la ciutat, sinó també a evitar l'ombra fantasmagòrica de la ciutat dels exclosos.

La ciutat de la diversitat és, i serà sempre, un projecte en construcció. Les prioritats aniran canviant, però el propi dinamisme del divers i del ciutadà, entremesclat, teixirà sempre aquesta sensació d'alguna cosa inacabada.

Extret i adaptat de Essomba, M. A. (2007). "El reto de la diversidad". Publicat a Merino, A. i Plana, J. *La ciudad educa. Aportaciones para una política educativa local*. Barcelona: Ediciones del Serbal.

PLANIFIQUEU

Llegiu el text que teniu a continuació i elaboreu en petits subgrups una proposta de principis i de petites accions socials que caldria desenvolupar a Catalunya sobre el tema treballat

El projecte de la diversitat a la ciutat ha de respondre bàsicament a tres grans estratègies d'acció:

- La recuperació de la dimensió humana dels espais comunitaris com a espais públics per a tots.
- La dignificació de l'espai públic comunitari com un espai de cabuda per a tot el món.
- L'aprofitament del potencial de l'espai comunitari (majoritàriament urbà) per teixir xarxes de sentit compartit entre tots els ciutadans amb independència del seu origen ètnic o trets culturals.

Extret i adaptat de Essomba, M. A. (2008). *La gestión de la diversidad cultural en la escuela*. Barcelona: Graó.

2. Panjabis d'Olot

OBSERVEU

*Mireu el clip de **TOT UN MÓN** que us presentem i analitzeu-ne els components principals i el repte social que planteja*

Els panjabis són indis que provenen de la regió del Panjab, al nord-oest de l'Índia. Actualment han arribat al miler de persones i són la primera comunitat d'estrangers d'Olot i de la comarca. El creixement d'aquest col·lectiu, que va tenir lloc a partir del 2000, va empènyer l'Anna a entrevistar vuit panjabis. Això li va permetre conèixer com viu aquest col·lectiu la diferència de costums amb el seu país d'origen, sobretot els casaments i les castes. Una de les entrevistes la va fer a la Parwinder, la primera dona d'aquest col·lectiu que va arribar a Olot.

Bagicha també ha viscut molt de prop aquests canvis en les tradicions. És el primer noi panjabi que va arribar amb la seva família a Olot i creu que el principal problema és el tancament d'aquesta comunitat en ella mateixa. Per a ell, és compatible sentir-se panjabi i estar plenament integrat.

REFLEXIONEU

Llegiu el text següent individualment i assenyaieu les idees que es relacionen directament amb aspectes observats en el clip

Treballar per una societat intercultural que eviti els grups tancats i l'exclusió implica una transformació de dinàmiques que resumim en cinc punts:

- De l'institucional a l'interinstitucional. La societat intercultural no es dinamitza des d'una institució com a eix central, sinó que es contempla des de diferents institucions i agents que assumeixen el compromís col·lectiu de portar a terme aquest procés. La interculturalitat en un context educatiu multicultural només es pot tirar endavant des del compromís compartit d'aquestes institucions i agents d'un territori que assumeixen la tasca de desenvolupar-la.
 - Del diferenciador al comú. La construcció de la interculturalitat en un context multicultural no significa necessàriament que es desenvolupin programes específics només amb aquells que són immigrants. Una dimensió intercultural ens posa en antecedents sobre la necessitat de portar a terme propostes que englobin tota la població, sense distincions per origen cultural o ètnic, ja que d'una altra manera no és possible construir la interculturalitat.
 - Del professional al ciutadà. La societat intercultural té un fort component de participació, i tradicionalment els responsables de canalitzar-la han estat professionals de l'educació o el treball social. Probablement, es tracti d'un enfocament a ampliar, procurant que el pes de la participació no recaigui de forma majoritària en els professionals, sinó també en altres agents no professionals i persones voluntàries, les quals assumeixen un major protagonisme dintre de les seves possibilitats i capacitats.
- De la comunitat de veïns a la comunitat de vida. Avui dia, el lloc on vivim no sempre és indicatiu de la nostra identitat, més enllà d'aspectes de classe social. Les comunitats de veïns s'han desproveït, en termes generals, de llaços comunitaris. Les comunitats de vida no coincideixen amb el veïnatge. Un pot tenir els seus nuclis significatius de relació social dispersos, i fins i tot virtuals. Promoure la interculturalitat significa recuperar un cert grau de vincle entre els membres de la comunitat de referència.
 - De l'adaptació a la creació. En aquest cas, no es tracta d'entendre la interculturalitat com un projecte dirigit a compensar els dèficits de ciutadans desproveïts de potencialitats. Sense cap dubte, aquesta perspectiva d'enfocar l'acció a l'adaptació social no es correspon amb l'enfocament intercultural, en el qual no es parteix d'allò que falta per completar-lo, sinó que es té en compte allò de què es disposa, amb la finalitat de posar-ho en joc de forma compartida amb la finalitat d'enriquir a totes les parts.

Tot el que hem exposat anteriorment ens dibuixa un escenari complex, però assenyaia els diferents punts de coherència que no s'han d'oblidar entre acció i principis.

Extret i adaptat de Essomba, M. A. (2008). *La gestión de la diversidad cultural en la escuela*. Barcelona: Graó.

PLANIFIQUEU

Llegiu el text que teniu a continuació i elaboreu en petits subgrups una proposta de principis i de petites accions socials que caldria desenvolupar a Catalunya sobre el tema treballat

- La necessitat de repensar les estratègies per fomentar la participació dels immigrants, que ens empeny a entendre aquesta participació com una estratègia social d'acció, un mètode d'afrontar els projectes comuns d'una ciutat o poble entre autòctons i immigrants. El sentit d'aquesta estratègia social és desenvolupar una xarxa de complicitats i accions que permeti aprofundir en la lluita contra l'exclusió i construir la cohesió social.

Extret i adaptat de Essomba, M. A. (2008). *La gestión de la diversidad cultural en la escuela*. Barcelona: Graó.

La societat intercultural es construeix des de la participació. La participació d'immigrants en la construcció de la interculturalitat significa tenir en compte tres necessitats:

- La necessitat de reformulació del sentit de participar, que ens ha de dur a entendre la participació com un valor personal, un comportament social significatiu i valorat per tots els ciutadans amb independència del seu origen ètnic o cultural. Entendre la participació com un valor personal permet allunyar-se de la dicotomia dependència/autonomia, i situa tots els subjectes en un escenari on el model de persona integra el principi d'interdependència positiva amb els altres. Aquesta interdependència ha d'observar-se com un element bàsic de la "convivència".
- La necessitat de reconstrucció dels espais per participar, tenint en compte la nova ciutadania ens duu a entendre la participació com un principi polític inqüestionable. La condició d'estranger de molts immigrants limita i/o impossibilita drets de participació ciutadana tan bàsics com el del vot, per això cal fomentar espais socials on aquests subjectes puguin adquirir el protagonisme que desitgin sense més limitacions que no vinguin de la lliure decisió, condició bàsica d'un model de "ciutadania intercultural".

3. Darrere l'imam

OBSERVEU

Mireu el clip de TOT UN MÓN que us presentem i analitzeu-ne els components principals i el repte social que planteja

Fa disset anys que Tawfig Cheddadi va arribar a Catalunya i, després d'un període d'inestabilitat laboral i intel·lectual, va retrobar les seves arrels i el seu paper dins la religió islàmica. Des de llavors exerceix d'imam, amb l'objectiu de difondre missatges de convivència, respecte i igualtat entre els nouvinguts i la societat catalana. Creu que és molt important donar a conèixer les virtuts de la religió islàmica, sobretot per esborrar els prejudicis que la vinculen amb el terrorisme extremista dels últims anys. El mateix Cheddadi ha patit l'escorcoll infundat de la llibreria que regenta i ha viscut en primera persona el tancament de les mesquites de Badalona i de Santa Coloma de Gramenet, de les quals és l'imam. Arran d'aquests fets, dubta que hi hagi realment una voluntat política de normalitzar l'islam dins la societat catalana.

REFLEXIONEU

Llegiu el text següent individualment i assenyaieu les idees que es relacionen directament amb aspectes observats en el clip

Ens trobem en una conjuntura en la qual, encara que demà mateix atorguéssim la plena ciutadania als estrangers, cosa que implica la igualtat de drets, aquests no tindrien ni de bon tros igualtat de fet. Tenir igualtat de drets no comporta necessàriament un mecanisme de gestió òptim ni de la diversitat de valors ni de la desigualtat de condicions socials. Sembla necessari reprendre el discurs i la pràctica d'un element essencial de la societat democràtica: la llibertat.

La majoria dels ciutadans estrangers no són lliures. Ser lliure significa poder triar i exercir aquesta potestat amb normalitat. I no observem que la nostra societat sigui un espai adequat ni coherent perquè aquestes persones puguin exercir amb plenitud la seva llibertat. La pressió de la majoria, el poc respecte per la minoria i la tendència natural uniformitzadora de l'aparell estatal (escola, sistema sanitari, de prestacions socials, etc.) possibilita quotes de supressió real d'aquesta llibertat, no només en l'espai privat sinó també en el públic.

Parlar de llibertat real dels ciutadans estrangers permet poder parlar de la vergonya dels centres d'internament, espais de privació d'aquesta llibertat, de la possibilitat d'aquests ciutadans de participar en els assumptes públics de la societat en la qual es viu (dret de vot, etc.), de les oportunitats d'exercir els seus drets en el marc de la legalitat vigent, de la necessitat d'articular mecanismes que permetin l'exercici dels drets, i no només del seu reconeixement, alguns lligats a la llibertat religiosa.

Parlar de la llibertat dels ciutadans estrangers ens permet parlar de la llibertat de tots. Es tracta de l'única forma de deixar, d'una vegada per sempre, d'instrumentalitzar la cultura i la religió per part del poder, per segregar i exercir el domini d'uns quants sobre el conjunt social. És, potser, l'única manera que la diversitat cultural dels grups humans sigui contemplada com a fonament i no com a impediment del sentit unitari social de les comunitats xarxa.

Extret i adaptat de Essomba, M. A. (2006). *Liderar escuelas interculturales e inclusivas*. Barcelona: Graó.

PLANIFIQUEU

Llegiu el text que teniu a continuació i elaboreu en petits subgrups una proposta de principis i de petites accions socials que caldria desenvolupar a Catalunya sobre el tema treballat

Treballar en un marc de diversitat religiosa ens exigeix ser prudents amb la presència dels elements religiosos en l'espai públic, ja que la seva presència comporta un debat ineludible al voltant dels drets i les llibertats de totes les persones:

- Perquè sabem, en primer lloc, que la presència d'uns determinats continguts religiosos en l'àmbit comú compartit per tot el món pot ferir la sensibilitat d'aquells que no els comparteixen.
- I perquè sabem també que donar cobertura, en un pla d'igualtat, a la rica i variada diversitat religiosa existent a la societat és un exercici d'enginyeria social extremadament complicat atesa la seva diferència.

Per aquests motius, sembla més que raonable que la pràctica de la religió esdevingui una dimensió personal i social que s'ajusti als contorns de les opcions privades dels ciutadans i les ciutadanes, deixant per a l'espai públic el coneixement sobre els aspectes religiosos que ha de dominar tot el món amb vista a garantir la convivència i la cohesió social. En aquest sentit, i pensant en àmbits com l'educatiu, potser del que es tracta és de fomentar la pràctica religiosa en el temps dedicat a activitats familiars, i introduir continguts sobre el fet religiós en el currículum escolar d'una forma actualitzada i significativa.

No obstant, aquesta perspectiva no ens resol l'existència de potencials conflictes quan, per exemple, algunes famílies poden sentir vulnerats els seus drets i les seves llibertats en matèria religiosa a causa dels usos i dinàmiques que s'impulsen en l'espai públic. Temes com elaborar el menú dels centres educatius, cursar alguns continguts curriculars o celebrar el ramadà són de difícil encaix en un esquema públic d'educació que ha estat construït sobre les bases, en el nostre cas, d'una cultural impregnada de cristianisme. En aquests casos, potser el més recomanable és ajustar-se als principis següents:

- Acceptar aquells comportaments culturals de base religiosa que no comportin una pèrdua d'igualtat social, com per exemple la creació d'un centre d'estudis islàmics.
- Acceptar aquells comportaments culturals de base religiosa que no suposin una pèrdua de llibertat, com per exemple l'ús del vel per part d'algunes noies.

L'aplicació d'aquests dos principis necessita un marc de diàleg interreligiós. És precisament mitjançant aquest diàleg que es poden assenyalar quins són els punts forts de coincidència i els punts de discrepància sense perdre de vista el valor i el marc de la laïcitat.

Extret i adaptat de Essomba, M. A. (2008). *La gestión de la diversidad cultural en la escuela*. Barcelona: Graó.

4. Parlem de dones

OBSERVEU

Mireu el clip de TOT UN MÓN que us presentem i analitzeu-ne els components principals i el repte social que planteja

L'Amina Bargach, psiquiatra infantil i terapeuta familiar, va ser convidada a Barcelona per participar en unes jornades sobre drets i dones de la Mediterrània. Com a experta en menors i famílies immigrades, ha seguit especialment el trajecte migratori de moltíssimes dones marroquines. En aquest clip explica les raons que les impulsen a canviar de país, quines dificultats troben en arribar a la societat catalana i els prejudicis amb què topen. Bargach admira la força d'aquestes dones, que sovint no és prou visible, però que tenen un paper imprescindible en la supervivència de la família.

REFLEXIONEU

Llegiu el text següent individualment i assenyaleu les idees que es relacionen directament amb aspectes observats en el clip

Molt s'ha escrit també sobre la identitat de les noies de família musulmana. Els estudis més recents posen de manifest que convé evitar la imatge estereotipada i passiva d'aquestes ciutadanes. L'habitual és associar-les a una imatge d'adolescents que viuen sota un fort context d'opressió del seu comportament i la seva feminitat, fruit de viure en un entorn familiar patriarcal i autoritari. En alguns casos això és cert, però en la gran majoria ens adonem que les noies musulmanes construeixen activament feminitats complexes i diverses, que s'escapen d'aquestes imatges rígides sobre elles. En aquests estudis, moltes declaren estar contentes amb el tracte que reben a la seva llar, on troben un ampli suport dels seus pares pel que fa a oportunitats de desenvolupament personal, social i educatiu. És habitual que aquestes noies portin a terme processos de sincretisme cultural (hibridacions culturals) en els quals, a diferència dels nois, compatibilitzen a la perfecció el seu desig de sentir-se de la societat d'acollida amb l'expressa voluntat de mantenir les seves creences religioses. Se supera, així, la hipòtesi del conflicte entre els "dos móns", així com les teories que presenten el "xoc intercultural" d'una manera exagerada i determinista.

Tot això ens condueix a pensar que, quan parlem de pares i marits musulmans que no permeten que les "seves" filles i/o dones segueixin determinats comportaments occidentals, no estem parlant d'un fenomen generalitzat sinó de casos concrets, que probablement s'expliquin més per motius de classe que d'ètnia o gènere. Tant es pot donar, per exemple, el cas d'una noia que assumeixi els preceptes establerts pel pare com que es rebel·li contra aquests, i això a l'hora d'actuar s'ha de tenir en consideració.

Extret i adaptat de Essomba (2007). "Género y etnia en la ESO. Una aproximación a la diversidad desde la complejidad". MEC. *Coeducación y prevención temprana de la violencia de género*. Madrid: Ministerio de Educación y Ciencia.

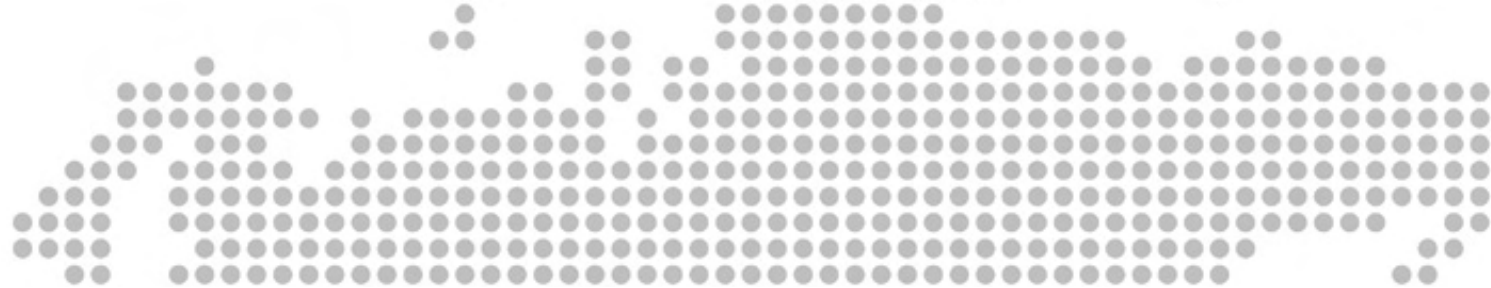
PLANIFIQUEU

Llegiu el text que teniu a continuació i elaboreu en petits subgrups una proposta de principis i de petites accions socials que caldria desenvolupar a Catalunya sobre el tema treballat

La coeducació ha anat tenint una evolució poc uniforme i lineal al llarg de les darreres dècades. Amb tot, podem assenyalar amb una certa rotunditat que es tracta d'un tema que ocupa i preocupa en tots els àmbits i nivells. Per posar alguns exemples relativament recents, citarem l'Informe Mundial sobre l'Educació de la UNESCO del 1995 o la Declaració del Mil·lenni del 2000, signada per 189 països el setembre d'aquell any. En aquesta declaració, s'inclou un document que recull les anomenades "fites de desenvolupament del mil·lenni", un conjunt de vuit grans finalitats per a tota la humanitat durant les properes dècades, d'entre les quals la tercera situa la necessitat de "promoure la igualtat de gènere i la presa de poder per part de les dones", que es concreta en l'objectiu més operatiu d'"eliminar la disparitat de gènere en les etapes de primària i secundària preferiblement cap al 2005 i en tots els nivells de l'educació no més tard del 2015".

El discurs de la coeducació, per sort, ha anat revestint-se progressivament del mantell de la diferència, deixant el valor d'un enfocament des de la desigualtat. Anna Maria Piussi ho expressa així:

La política de la diferència sexual ha fet que irrompessin modificacions que semblaven, sent realista, impossibles en el nostre temps, quan la política sembla incapaç d'actuar si no és amb la força de la llei i dels diners. I, no obstant això, les dones, moltes dones, han fet en les últimes dècades una revolució pacífica i civilitzadora en les seves vides i en la vida col·lectiva, amb la força del seu imprevisible desig de llibertat (i no de la previsible voluntat d'emancipació, si es fes igual

que els homes arribant-los a en les seves metes), i amb la força de les relacions de confiança i d'autoritat entre elles i amb alguns homes, eixamplant, així, l'espai del possible per a tots.

Es remarca la necessitat de reorientar l'atenció a la diversitat en temes de gènere des de “la pràctica política que abandona la ideologia voluntarista de canviar la realitat i l'escola des de l'exterior, amb la força dels programes de reforma, i es recolza, tanmateix, en pràctiques d'autoreforma (...) transformant en positiu el mecanisme de disparitat en les relacions entre home i dona”. Tota una mostra representativa sobre quina és l'òptica actual a l'entorn de la coeducació.

Extret i adaptat de Essomba (2005). *L'atenció a la diversitat a Catalunya*. Vic: EUMO.

5. El meu carrer

OBSERVEU

Mireu el clip de TOT UN MÓN que us presentem i analitzeu-ne els components principals i el repte social que planteja

En pocs anys, al barri del Poble Sec de Barcelona hi han anat a viure moltes persones estrangeres, algunes de les quals han obert els seus comerços en els locals que es traspassaven. Aquest fet va provocar un èxode de comerciants i veïns que no s'acostumaven al canvi que es vivia al barri i un enrarament de l'ambient als carrers. La mediació promoguda des del districte de Sants-Montjuïc, que van fer treballadors de l'Associació Desenvolupament Comunitari, està aconseguint donar la volta a la situació. Rafaela Mateo és dominicana i regenta un bar al carrer de Blai. Forma part, amb altres comerciants catalans i pakistanesos, de la junta de la nova associació de comerciants, nascuda del procés de mediació i que es proposa impulsar, a través del comerç, la convivència i el respecte entre el veïnat i que el barri guanyi pes comercial en el conjunt de la capital de Catalunya.

REFLEXIONEU

Llegeiu el text següent individualment i assenyaieu les idees que es relacionen directament amb aspectes observats en el clip

La definició de conflicte, en funció de com sigui la tradició científica que ha tractat de conceptualitzar-lo, adquireix diferents matisos i variacions que convé considerar. Així, des d'un plantejament en essència psicologista, s'acostuma a fer una aproximació al conflicte des del malestar emocional que es genera entre dues parts (persones o grups) en interacció i que no acaba de resoldre's satisfactòriament per a cap de les dues. Si fem un gir cap a un plantejament més polític i sociològic, el conflicte acostuma a associar-se amb el xoc o la lluita entre posicions poc reconciliables. Uns i altres, per això, coincideixen a assenyalar una perspectiva centrada en els efectes del conflicte. Què és, doncs, una situació conflictiva? Aquella que es defineix a partir del que podem identificar com una incompatibilitat d'objectius, interessos o necessitats entre dues o més parts. En algunes ocasions, aquesta incompatibilitat neix del fet que dues parts en litigi persegueixen el mateix objectiu, o resoldre la mateixa necessitat, però només és possible aconseguir-ho per part d'una d'elles. En altres ocasions, la disputa neix del fet de perseguir fins o interessos que són oposats o excloents entre si. Sigui com sigui, el conflicte resideix en la contraposició que pot sorgir quan diferents parts interaccionen i xoquen en aspectes essencials pel que fa al benefici que aquesta interacció ha de reportar per a cada part.

Arribar a aquesta definició de conflicte resulta de gran utilitat, perquè ens permet descartar un repertori variat i extens de situacions que es produeixen entre immigrants i autòctons, i que amb certa lleugeresa s'assenyalen com a conflictives. En ocasions, la relació del veïnat amb famílies que acaben d'arribar al barri o poble procedents d'un altre país genera malestar emocional, inseguretat, però aquestes emocions no tenen per què induir-nos a pensar que existeix un conflicte. És cert que tot conflicte

te comporta per si mateix malestar emocional, però no sempre que sorgeix malestar emocional en una relació existeix un conflicte al darrere.

En altres moments, la situació d'incertesa que pot provocar una comunicació deficient a causa de l'ús de la llengua –els uns i els altres senzillament no s'acaben d'entendre per motius lingüístics– pot ser percebuda com un conflicte, quan hauríem d'identificar-lo simplement com un malentès que, amb l'ajuda de bons mediadors i/o traductors, pot quedar resolt. L'absència d'un diàleg fluid que ens permeti comprendre el que desitja l'altre genera sovint un tipus d'interacció més marcada per les diferències que per les semblances.

Problemes en l'ús d'un codi de comunicació i significat compartits tampoc han de ser categoritzats necessàriament com a conflictes, no té per què existir una incompatibilitat de motius subjacent. Hi haurà conflicte si, i només si, els objectius, interessos i necessitats que plantejen les parts no són compatibles, bé perquè la satisfacció d'unes comporta necessàriament la insatisfacció de les altres, bé perquè no és factible que ambdues parts puguin arribar a l'èxit alhora.

Extret i adaptat de Essomba, M. A. (2008). *La gestión de la diversidad cultural en la escuela*. Barcelona: Graó.

PLANIFIQUEU

Llegiu el text que teniu a continuació i elaboreu en petits subgrups una proposta de principis i de petites accions socials que caldria desenvolupar a Catalunya sobre el tema treballat

Quan entre autòctons i nousvinguts sorgeix un conflicte per motius basats en elements culturals, treballar des d'una perspectiva intercultural implica ser capaç de trobar un nou marc que inclogui nous elements acceptables per totes les parts. Això significa obtenir beneficis de la participació per configurar aquest nou marc, i també obtenir beneficis per a tots i no només per a uns quants. Aquest tipus d'estratègia resulta assequible en entorns proclius al diàleg, i més complex en aquells on la paraula i la interacció no flueixen amb tanta facilitat.

Una pauta, o full de ruta, per resoldre els conflictes des d'aquesta perspectiva pot ser la següent:

- **Primer pas** – Acceptació del conflicte. Si no existeix acceptació de les diferents parts, no és possible entrar a reflexionar conjuntament. L'acceptació del conflicte ha de culminar amb el desig explícit de les parts de transformar-lo.
- **Segon pas** – Exploració de motius. S'estableix un diàleg en què es procura escoltar les raons de les altres parts, deixant prejudicis i estereotips a part. Aquest pas conclou quan les diferents parts han estat capaces de situar els motius de l'altre en el context compartit.

- **Tercer pas** – Creativitat. Es desenvolupa una activitat reflexiva molt intensa en la qual les parts s'esforcen per tendir llaços entre els aspectes compartits, i per transformar la percepció d'aquells que suposen col·lisió, trobant noves fórmules que satisfacin les necessitats de tots.
- **Quart pas** – Interiorització. Després de la tempesta ha de venir la calma. Cada part ha de tenir l'oportunitat d'anar acomodant els diferents elements que han sorgit de l'esforç col·lectiu en els seus plantejaments previs, i això requereix temps.
- **Cinquè pas** – Transformació. Una vegada les parts han interioritzat noves percepcions, i han assumit metes renovades, l'aprenentatge obtingut ha de cristal·litzar en les estructures de l'espai compartit –en aquest cas del centre educatiu–, de tal manera que es beneficia tot el conjunt del procés desenvolupat.

Un plantejament d'aquestes característiques implica una visió dinàmica i no estàtica dels conflictes, i indueix a contemplar-los des d'un punt de vista inacabat. En aquest sentit, recordem que la interculturalitat també conté una visió dinàmica i flexible dels seus components essencials –cultura, identitat i diversitat– i es dibuixa també com un marc inacabat en construcció i reconstrucció constants.

Extret i adaptat de Essomba, M. A. (2008). *La gestión de la diversidad cultural en la escuela*. Barcelona: Graó.

Conciutadania Intercultural és un projecte de la Fundació Jaume Bofill que té per finalitat oferir al professorat de primària i secundària una col·lecció de materials per a la gestió de la diversitat sociocultural.

Coordinació del projecte: Fathia Benhammou

Direcció de la col·lecció: Francesc Carbonell

Consell assessor de la col·lecció: Marta Casas, Marta Comas, Joan Maria Girona, Pep Gratacós, Encarna Molina, Hamid Benhammou, Núria Terés, Mònica Tolsanas i Pilar Ugidos.

Trobareu els llibres de la col·lecció a: www.fbofill.cat/conciutadaniaintercultural

Agraïm a Televisió de Catalunya, S.A. la cessió dels reportatges del programa *Tot un Món* en què hem basat aquest material.

DVD

Maquetació i il·lustracions: Clic Traç, sccl - www.clictrac.coop

Primera edició: novembre de 2010

© dels textos: Miquel Àngel Essomba i Gelabert

© dels reportatges del DVD: Televisió de Catalunya, S.A.

© d'aquesta edició:

Fundació Jaume Bofill
C. Provença, 324. 08037 Barcelona
www.fbofill.cat – fbofill@fbofill.cat

ISBN: 978-84-693-8099-4

Dipòsit legal: B- 37.110-2010

Imprès a Estudi6 - www.estudi6.es

FUNDACIÓ
Jaume
BOFILL
Bofill